פרשת **תצוה** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקל"ו שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

שתהא שלהבת עולה מאליה

האיש יושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח החודרים דרך חרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדרי, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות.

בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו.

בידעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו: חדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים.

באותה שעה נכנס חבירו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חבירו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו: מה לך ידידי כל הבהלה הזאת.

ענהו האיש: רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חבירו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו: שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה.

והנמשל מובן, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ה', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע בפרשתן וז"ל: "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, שצריך לייגע עצמו בעבדות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבדות, והשלהבת תעלה מאליה" עכ"ל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ד
קדוש יאמר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שבח"י רפבן ..... י
פינת קרית ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיגן כהלכה ..... כ
צדקה כהלכתה ..... כא
היכולא רבא ..... כג
נועם שבתי ..... ל
פשוטלהן פלכים ..... לו

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מוד עות, מזל טוב, הצנחות שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י כ"ק אדמו"ר הגה"ק
מהרי"ם מ"ב זצוקללה"ה

בני ברק
תש"ך

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסוד מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת נישואי נכדו למזל טוב

החתן הרב הרב **יואל טייטלבוים** שליט"א

בן בנו הגה"צ רבי **חיים צבי טייטלבוים** שליט"א

רב ביהמ"ד סיגוט וויליאמסבורג יע"א

ושמחת הולדת הבת אצל נכדו

הרב **ישראל יעקב יוקל טייטלבוים** שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי **ברוך טייטלבוים** שליט"א

רב ביהמ"ד ברך משה בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת מקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעלייא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו

'שש משזר' בכח שש מצוות התמידיות ימוש מאתם כח אל זר שבלבו של אדם

תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. לכאורה היה לו לומר 'ושש שזור', ומהו הלשון "משזר". ונראה לתרץ בדרך רמז על פי דברי ספר החינוך הידועים (בהקדמתו, ועוד, והובאו ב"ביאור הלכה" או"ח סי' א' ס"א) שיש שש מצוות אשר חיובן תמידי, לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מצות עשה: **א. "אנכי ה' אלקיך"** להאמין שיש אלוק אחד בעולם; **ב. "לא יהיה לך אלהים אחרים"** שאין זולתו ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, והוא בכבודו ובעצמו משגיח בכל העולמות; **ג. ליחדו, כמו שנאמר: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"** שהוא אחד יחיד ומיוחד בלי שום שיתוף; **ד. אהבת ה'**, כמ"ש: "ואהבת את ה' אלקיך"; **ה. יראת ה'**, כמ"ש: "את ה' אלקיך תירא"; **ו. שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים**, כמ"ש: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

והנה אמרו רז"ל (קדושין ל:): **"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום"**, ועוד אמרו (ב"ב קס"ה:): "ג' דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום", ואחד מהם הוא הרהורי עבירה. אמנם מי שזהיר שלא ימושו ממחשבתו שש מצות האלו, שוב אין לו להיצר הרע שליטה עליו, וסימנך: **"שש ערי מקלט תחיינה לכם"** (במדבר לה, ו). וזו העצה שנתנה התורה להכהנים העומדים בעזרה, שהיו צריכים להזהר מאד בשעת העבודה, לבל יפול במחשבתם מחשבת און ופיגול, דבר שהוא לכאורה קשה מאד, שהרי הרהורי עבירה אין אדם ניצול מהם בכל יום, **אמנם על ידי שזהירים בשש מצוות תמידיות אלו, מגרשים בזה את היצה"ר הנקרא 'אל זר', שיושב במפתחי הלב**, כמו שאמרו (שבת קה:) "לא יהיה בך אל זר (תהלים פא, י) איזהו אל זר שהוא בקרב האדם, הוי אומר זה היצר הרע". הוא אשר רמז הכתוב בבגדי כהונה: **"שש מש–זר", לרמז שעל ידי שש המצוות האלו ימוש אותו זר, ולא יהיה לו שום שליטה על הכהן בשעת העבודה.**

שרונת הכושם

האדם צריך לייגע עצמו ב'עבודת משא' ובזה יזכה אחר כך משמיא גם ל'עבודת מתנה'

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי. מתחילה אמר הקב"ה: **"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' לכהנו לי"**, ולא אמר 'לקדשו', וכאן הוסיף קדושה לכהונה **"לקדש אותם לכהן לי"**. הענין הוא, **כי בעבודת השי"ת יש שתי בחינות 'עבודת משא' ו'עבודת מתנה'**. כי כל עוד שהאדם לא נבדל לגמרי מהומריות העולם הזה, אזי עבודתו נקראת עבודת משא, שהעבודה עדיין עליו למשא אלא שכובש את רצונו כדי לקיים רצון השי"ת. אבל מי שכבר הבדיל עצמו מכל עניני עוה"ז, מטעימו השי"ת מעין עוה"ב, על דרך שאמרו (ברכות יז.): **"עולמך תראה בחייך"**, ואז נחשבת אצלו עבודת השי"ת לתענוג גדול יותר מכל התענוגים. וזהו שאמר הכתוב: **"עבודת מתנה אתן את כהונתכם". "ונאמר לי משם דודי זקני סבא קדישא מוה"ר משולם זוסיא** [מאניפאלי] שאמר, שאינו מצפה לתשלום שכר על עבודתו ית"ש מעת שנתוודע לו [והשיג אמיתיותו ית"ש] וכו', **רק עיקר קיווי השכר בעת שעבד כעבד נאמן אמונת אומן, וזה כל האדם".**

ולכן מתחילה אמר הקב"ה למשה: **"הקרב אליך את אהרן אחיך" רק "לכהנו לי", כי קדושה פירושו התבדלות מכל עניני עוה"ז עד שתהא העבודה אצלו כתענוג, וזה אינו מוטל חובה על האדם' לבקש שיתענג בעבודת השי"ת, אדרבא, עיקר העבודה הוא 'עבודת משא', ועל זה מקבלים שכר.** אבל הקב"ה הבטיח למשה שלאחר מכן יזכו להרגיש נועם ד', ולהתענג. בעבודתו **"ועבודת מתנה אתן את כהונתכם".** ולפיכך הוסיף כאן הכתוב: **"לקדש אותם לכהן לי", שיזכו להתקדש לחיות נבדלים מכל עניני עוה"ז ולהתענג בעבודת ה'.**

אגרא דכלה

תענוג גשמי לעולם ימצא חסר, רק תענוג דקדושה לבדו הוא תענוג מלא לא יחסר כל בה

ומלאת יד אהרן ויד בניו. דהנה **בעניני עולם הזה לא נמצא שלימות, כי תמיד חסר לאדם שרוצה בתענוגי גשמיים,** דהיינו, אם יש לו תענוג משאר דברים חסר לו תענוג מכבוד וכדו' ותמיד הוא חסר, **מה שאין כן בעבודת הבורא מי שעובו אותו אז הוא שלם בכל כי 'דורשי ה' לא יחסרו כל טוב'** (תהלים לד, יא) וזה התענוג של עבודת השם עולה על כולם, **"כי מי שהוא דבוק בחיות ועבדות של האין סוף אשר הוא שלם בכל מיני שלימות, ממילא האדם הדבוק בו אינו חסר לו גם כן שום דבר".** וזהו שאמר: **'ומלאת יד אהרן ויד בניו'** רצה לומר, שאמר למשה שיראה להביא את אהרן ובניו למדריגה כדי שיהיו דבקים לבחינות הקדושה, ואז יהיו ידיהם מלא כל טוב **'ומלאת'** כי לא יחסר להם שום דבר כשירגישו נועם ותענוג עליון, ולכך נקרא 'שמונת ימי המלואים' כי אז היה השראת שכינה ביניהם והיה מלאים תענוג מחמת הקדושה".

קדושת לוי

ע"י זביחת תאוות האכילה, יתקטר בקדושתו ית'

ועשית מזבח מקטר קטרת. שלחנו של אדם נקרא מזבח (ברכות נה.) והנה ידוע מספה"ק **"שעל ידי אכילה דקדושה, יכולים לבא ולהשיג השגת הבורא יתברך".** וזהו הרמז: **'ועשית מזבח'** כשתתקן אכילתך שיהא בקדושה, על ידי זה: **'מקטר קטורת'** תקשר עצמך בקטירא שלים להשי"ת, ועל דרך שכתוב (שמות כד, יא) **"ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו" שעל ידי אכילה בקדושה באו לידי השגת הבורא ית"ש.**

אילנא דחיי

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים רבוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

בשמאלה עושר וכבוד, ולא יחסר בשביל התורה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. הנה, כתיב (דברים לא, יט) **'כתבו לכם את השירה הזאת וגו' שימה בפיהם'**, רומז, כי האפיקורסים אומרים אשר על ידי לימוד התורה ודרכי ה' יחסר לחם והפרנסה מעוטה. על כן רמזה לנו התורה, אשר הגם **ש'כתבו לכם את השירה הזאת'** רומז לתורה עם כל זה **'שימה בפיהם'** שלא יחסר להם לחם ויהיה להם מזון ומחיה למלאות פיהם. וזהו: **'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך'**, רומז, שתאמר להם שילמדו את התורה, הרמוז בתיבת שמן **זית זך**, כידוע אשר שמן מרמז לחכמה (ע"פ מנחות פה: "תקוע אלפא לשמן") ואם תחשבו אשר על ידי לימוד התורה יחסר לכם לחם, **"על זה הבטיח לנו הכתוב: 'ואתה תצוה א'ת בני ישראל וגו' ר"ת: ת'ורה ו'גדולה ב'מקום א'חד, שלא יחסר לכם הפרנסה בשביל התורה, רק אדרבה להיפך".**

עטרת ישועה

תפילה

עבודת ה' ביגיעה, והתלהבות ממילא תבא, ולא יכוין לזה

להעלות נר תמיד, באהל מועד וגו'. 'אוה"ל' הוא לשון הארה כמו **'בחלו נרו'**, **'מועד'** שהוא לפעמים ואינו בקביעות, **'יערוך אותו אהרן ובניו'** שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאיליה, היינו **שצריך ליגע עצמו בעבודות עד שתהא שלהבת עולה מאיליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, 'רק שצריך לעמול בעבודות, והשלהבת תעלה מאיליה'**, וזה שאמר **'יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר'**, **'מערב'** היא בחי' חשכות **'עד בוקר'** היינו עד שיאיר לו. (ובדה"ק לחנוכה פי': 'מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה'; **כי כל אדם יש לו שלהבת וחמימות בלב וצריך להדליק במצות עד שתהא שלהבת עולה מלב למוח לשם ח'**).

בית אהרן

תפלה מתוך התלהבות ושמחה גורם לכוונה בתפלה

והיה פי ראשו בתוכו וגו'. והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש וגו'. "יש לומר דהתורה הקדושה מורה לנו דרך התפלה, כי נודע ומבואר גודל העון של תפלה בלא כוונת הלב, ועל זה התרעם הקב"ה (ישעי' כט): **'בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני'. והעיקר לראות להכניס מחשבתו וראשו אל דברי פיו בעת התפלה, שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב, והעצה לזה הוא המתפלל בהתלהבות ובשמחה, אז מקושר ראשו ומחשבתו לפיו, מה שאין כן המתפלל מתוך מרה שחורה, אז תפלתו רק מחשפה ולחוץ.** ונודע אמרם ז"ל (ברי"ד סב, ג): **'אין והיה אלא שמחה'.** וזה: **'והיה פי ראשו בתוכו'** על ידי **'והיה'** שרומז על שמחה, כשמתפלל בהתלהבות ושמחה, אז: **'פי ראשו בתוכו'**, מקושר ראשו ומחשבתו לפיו להתפלל בכוונה, ועי"ז תפלתו נשמעת. וזה שסיים: **'ונשמע קולו בבואו אל הקודש'.**

שפת אמת – בערזאן

צריך להקדים תפילה הן לתורה והן לכל דבר ועניין

ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ וגו'. דהנה ידוע גודל מעלת התפילה, עד שמצינו שטרם כל דבר שעושה האדם צריך להקדים לו תפלה, כי כן מצינו בתפילת רבי נחוניא בן הקנה שהתפלל קודם הלימוד, ולכאורה הלא תלמוד גדול יותר מכל, כדאיתא "תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה", **אלא שקודם הלימוד צריך לתפילה, ועל אחת כמה וכמה טרם שפונה האדם אל עסקיו וכדומה,** הגם שיש בזה מצוה שהוא יוצא לזון ולפרנס אנשי ביתו (כתובות נ.), **ודאי צריך להקדים תפילה לפני ה' שיצליח דרכו.**

והנה, ידוע **שהחושן מרמז על תלמוד תורה,** שהרי נקרא "חושן משפט" (פסוק טו), **והאפוד,** שהוא חגורה (כמ"ש רש"י), **רומז על תפילה,** ע"ד שמצינו בגמ' (שבת י.) שהיו חוגרים עצמם בחגורה קודם התפילה. ולפיכך כאן בעת הציווי, ציוה תחילה על עשיית החושן, כי באמת תורה גדולה מתפילה, כאמור, **אולם בעת העשיה הקדים עשיית האפוד לחושן, לרמז על ענין התפילה, שצריך להקדים תפלה אפילו קודם הלימוד.** ואמנם מילוי אותיות חש"ן הוא: חי"ת שי"ן נו"ן שסופי תיבות שלהן הוא "תנן", שהיא לשון הגמרא ללימוד, **לרמז על האמור, שצריך להקדים תפלה קודם הלימוד, וכל שכן לפני שאר ענינים.**

חרח"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל

מפניני או"ר החיי"ם הקדוש

ואתה תצוה את בני ישראל וגו' בדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (ח.) כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה, וזה הוא שרמז הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל, על דרך כי מלאכיו יצוה (תהלים צא יא), או על דרך אומרם ז"ל אין צו אלא מלכות, כי הוא ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה, וזה הוא אומרו ויקחו אליך שמן זית זך, ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה (דב"ר ז ג) והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי. במדרש איתא ההי"ד לעולם הי דברך נצב בשמים אל תקרי בשמים אלא כשמים כשם שגזרת ונעשה שמים אף דיבור שדברת לקדש את אהרן ובניו קיים לעולם שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, ונראה לפי מה שפיי בישמח משה בטעם הדבר שנקרע הים ע"י המטה ולא עפ"י דיבורו של הקב"ה, כיון דמעשי הקב"ה הוא נצחי, והפעולה שאיננו נצחי צריך להיות ע"י שליח, וכאן בקריעת ים סוף היה רק לפי שעה, כי לאחמ"כ הוצרך לשוב לאיתנו לנער פרעה וחילו, לכך הוצרך להיות ע"י שליח, ולכן היי צריך להיות הנס ע"י המטה של משה, ולא ע"י דיבורו כי שכינה היי מדברת מתוך גרונו של משה, ודיבורו הוא דיבור הי בעצמו שהוא נצחי, ומהאי טעמא היה מרע"ה מתנבא בזה הדבר מכיון ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה ודיבורו היה ממש בבחינת זה הדבר אשר ציוה הי, ומעתה יתבאר שפיר מאמה"כ וזה הדבר אשר תעשה להם ולכאורה זה הדבר מיותר, ובא המדרש כמשיב ההי"ד לעולם הי דברך נצב בשמים דהיינו שהדיבור שדברת לקדש את אהרן קיים לעולם, לכך נאמר זה הדבר כלומר בבחינת זה הדבר שהיה שכינה מדברת מתוך גרונו אשר תעשה לקדש אותם לעולמי עולמים שדיבורו הוא נצחי.

(ייטב לב)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ויתבאר בהקדם דברי המדרש למה נמשלו ישראל לזית מה זית זה אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתישה כך ישראל וכו' עוד אמרו שם מה שמן הזה יצין מלמעלה ואינו מתערב בשום משקה וכו', ובתפלי"פ כתב דכל אחד מישראל יש לו הבחירה שיהיי נבדל מאוה"ע ואז נתקיים הקריאת שם זית מצד שצף מלמעלה ואינו נתערב בגוים, ואז אין צריך לכתישה, עכ"ד, והנה אם נמשלו לזית מצד כתישה אז אינם דומים לזית תמיד רק בשעת כתישה, אבל לא קודם או אחר כתישה, לא כן אם דומים לזית מצד שצף מלמעלה, תמיד יהיי בבחינת זית זה שצף למעלה, וז"ש ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, ריי"ל שכל אחד יקח לעצמו הדמיון לזית בזה שהוא זך, ולא מצד כתישה, ועל זה אמר להעלות נר תמיד, כלומר שע"י"ז יהיי תמיד דומה לזית.

(קדושת יו"ט)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. איתא במדרש ההי"ד תקרא ואנכי אענך למעשה ידיך תכסוף, ויתבאר עפי"מ החת"ס לפרש הכתוב כתית למאור ודרשו חז"ל ולא כתית למנחות והכוונה כי ממנורה יושפע שפע אלקי לתלמיד חכם, וממנחות ושלחן יושפע שפע פרנסה ומזונות ואחז"ל יגעתי ומצאתי תאמין לא יגעתי ומצאתי אל תאמין והני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סיעתא מן שמיא הוא, ועל כן כתית למאור, דכתישה ויגיעה רבה היא רק למאור היינו אצל

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

ב' המקדשות במנין 'כתי"ת' למאור, היה רק לתכלית ביהמ"ק הנצחי 'להעלות נר תמיד'

כתית למאור להעלות נר תמיד. פירש הגאון הקדוש מוהר"ם ט"ב מאוהעל על דברי הבעל הטורים בפרשת תצוה על 'כתית למאור', שפירש, ד'בא לרמז שכמנין **"כתית"** כך עמד בית ראשון ושני, ת"ת מאות ושלשים שנה. ואמר הגאון הנ"ל לפרש גם סיומו של קרא **"כתית למאור להעלות נר תמיד"**, על פי דברי הבעל עקידה בענין המקדשות, **על פי משל למלך** שהיה לו גן נחמד נטוע מכל עץ פרי, ורצה עוד לנטוע פרי אחת אשר איננה בנמצא כי אם במרחקים, וצוה להביא לו גרגיר אחת ונטע, וכאשר גדל האילן קצת בא הגנן וכרת אותו, והיה תימא בעיני המלך אך לא אמר לו ולא מידי, וצוה שנית להביא לו מאותו המין, ונטעו, ובא הגנן וכרתו, ולא יכול עוד להתאפק המלך וחמתו בערה בו, ושאל את הגנן, "מה זה הסכלת עשו זה פעמים, והשיב הגנן: אל יחר בעיני אדוני, להיות כי זה מלאכתי, ואני בקי בטבע הארץ, וידעתי כי לא יצמח פרי טובה מנטיעה זו בפעם אחת, כי עדיין לא הורגלה הארץ הזאת בנטיעה זו, לזאת כרתי אותה ב' פעמים, ועתה אשר כבר הורגלה, בודאי יוצמח נטיעה טובה.

והנמשל כזה קרה לנו בענין המקדשות, להיות כי בנין שלעתיד אשר יגלה במהרה בימינו יגדל קדושתו מאוד, והארץ הזאת לא תוכל לסבול קדושתו, לזאת הקדים לנו השי"ת ב' המקדשות מעשי ידי אדם להרגיל הארץ מעט מעט לקדושה נוראה זאת, אבל עיקר הכיוון הוא לבנין של עתיד, אלה דברי בעל העקידה. ודברים הנ"ל רמז הגאון הנ"ל בקרא **"כתית למאור**, פירש מה שהיה המאור כמנין כתי"ת, בעבור **"להעלות נר תמיד"**, הוא בנין של עתיד כנ"ל.

קרבן עני (פר' תרומה)

לימוד התורה כי לא יגעת לא מצאת, אבל אין צריך כתית למנחות כי סיעתא הוא משמיא עכ"ד. והנה אצל פרנסה ומזונות מועיל תפילה ובקשה שיזמין לו הקב"ה טרף חוקו בלי טורח ויגיעה, משא"כ בלימוד התורה אף אם יתפלל להקב"ה שיבין את התורה מכל מקום צריך גם יגיעה בעסק בתורה, וזה שדרש המדרש ויקחו שמן זיך זך כתי"ת למאור שבמאור התורה נצרך יגיעה, אבל לא כתית למנחות, כי אצל הפרנסה מועיל תפילה שיזכה להביא טרף לביתו, ולזה הסמיכו הכתיב תקרא ואנכי אענך שכאשר תקרא ותתפלל אל השי"ת יענך מן השמים להנצל מהעמל והיגיעה ורק למעשה ידיך תכסוף לבחינה זו להינצל מן העמל על ידי התפלה אבל לא ביגיעת התורה.

(ברך משה)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ונראה לפרש בהקדם דברי הגמי עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, וקשה מה היה צורך בנם הזה להעתיק בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל וכי יוקשה להשי"ת לבנות בתים חדשים, ותירץ מרן דוי"ז זללה"ה בדברי יואל כי בעת ההוא יתקיים הכתוב ואת הצפוני ארחיק מעליכם ויסיר מאתנו כל המניעות ואולם עבודה כזו בלי התנגדות אין לה חשיבות כל כך על כן יעתיק לארץ ישראל את כל אלו המקומות אשר עבדו את הי בגלותם ובהם ירגישו בני ישראל רישומא דקדושה מעבודת ימי הגלות ולפום צערא אגרא, עכ"ד, ובזה יש לפרש הכתוב ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמין, היינו התורה כמבואר במדרש מה השמן הזה אורה לעולם אף דברי תורה אורה היא לעולם, ולזה אמר "כתית למאור" שצריך להתייגע ולהיות בבחינת כתי"ת כדי לזכות למאוי"ר התורה, "להעלות נר תמיד" כי עבודה זו ישאר תמיד לבני ישראל, ואף בזמן הגאולה ישאר רישומא דקדושה מעבודת ימי הגלות.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

בזמנינו אין הבגדים רק לכבוד ותפארת אלא ׳מיר זאלען נישט אויסזען ווי די אמעריקאנער אידן׳

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. פעם בליל ש"ק בשולחנו הטהור של רבינו בתחילת השנים פה באמעריקע, ואז לא היה נתפשט עדיין לילך בשטריימיל אפילו בין אנ"ש, עורר רבינו בדבר הנחיצות לילך בבגדי חסידות "שטריימעל ובעקיטשע", והזכיר בתוך דבריו דברי הכתב סופר עה"ת (פ׳ תצוה) על הפסו׳ **ועשו בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת**, ותו"ד שם שפעם שהיו כהנים בלתי הגונים הראויים לכך בבית שני, הוצרכו להבגדי כהונה מחמת ההכרח שיזכיר להם שהם כהני משרתי קל, ואיזה עבודה הם משמשים בבית הבחירה לפני ולפנים לפני מלך הכבוד, כדי שיזכרו להתנהג כראוי, ולפעמים שהיו הכהנים הגונים וראויים, לא היו צריכים להבגדים כדי להזכירם, והיה להם רק לכבוד ולתפארת וכו׳, עכת"ד הנצרך לענייננו. ואמר רבינו, שמלפנים זאת בעירו סאטמאר היו הבגדים של שטריימעל ובעקיטשע רק "לכבוד ולתפארת", אבל פה באמעריקה אין זה רק לכבוד ולתפארת, רק הכרח הוא לנו שלא נתערב בגויים ח"ו, ואלמלא הלכו אבותינו בזה היו צריכים אנחנו להמציא לנו לבוש חדש לילך בו כדי שלא נהיה דומה במראה לאנשי אמעריקה ח"ו, (ובל"ק: מיר זאלען נישט אויסזען ווי די אמעריקאנער יודען), **וב"ה שהנחילו לנו אבותינו זאת הלבוש, וזאת תהא הארטאדאקסיע שלנו. ופנה אז רבינו לכמה אנ"ש שישבו לפניו מזה אחד ומזה אחד לעורמם למה זה שינו את לבושם ממה שהתנהגו מקודם. ואחד ענה ואמר שזה ׳מיחזי כיוהרא׳ לילך פה באמעריקע בשטריימעל. ונענה לו רבינו מה זה מיחזי כיוהרא וכו׳. ודברי רבינו פעלו אז רושם גדול, ומיד בשבת הבאה באו מאנ"ש שלא הלכו ע"ע בשטריימעל, וכעת חבשו שטריימעל פאר לראשם, אף שהיה להם התנגדות מאיזה רבנים אז לזה.**

שבחי מהר"י ט"ב (אות ס"א)

חלק תורתינו הקדושה ויראת ה׳ ילמדו הבנים דייקא אצל מלמדים יראי ה׳

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה׳. שמעתי [הרה"ג אלישע הלוי ראזענפעלד בעמ"ח ספר כוכבי אור] בילדותי מספרים ממנו [מרן הרה"ק בעל קדושת יו"ט זללה"ה] אשר **"ער האט פארענטפערט א הארבען טאמבערער"**, דהיינו אשר בימים ההם לא היו הערכאות מודיעים לעם את פקודותיהם על ידי הודעות נדפסות מדובקים בקירות הבתים, וגם לא על ידי הודעה במכתבי העת, כי אם היה איש עתי שהלך מתופף בחוצות להזעיק את העם, ועמד באמצע כל רחוב והודיע את הפקודה להעם הנאספים מסביביו. ויהי היום לעת הסתיו והודיע המתופף **שישגיחו על הענפים הרכים הצעירים של האילנות שלא יאכלם התולעים, וישילחו את בניהם לבית הספר הממשלתי** (להשקאלע"ס). **והקשה הגה"ק הקדושת יו"ט על המתופף, לכאורה מה שייכות שני הדברים זה לזה. אבל הענין, אמר הוא, שהענפים הצעירים והרכים הוא משמעם ילדי ישראל הרכים, צריך להשגיח עליהם מאוד שלא יאכלום התולעת של המינות ואפיקורסות,** ובפרט קשה הדבר שכיון שמוכרחים לידע את לשון המדינה וכיוצ"ב, מה עושים, לוקחים איזה מלמד משכיל ומלומד בחכמות חיצוניות שהוא ילמד את שניהם גם את לימודי קודש וגם את לימודי החול, ועל הרוב שהמלמדים ההם הם מפוטמים במינות ודעות נפסדות, והם משפיעים את דעתם והשקפותיהם הפסולות גם על הילד בלמדם את לימודי קודש.

על כן אם רוצים לשמור על הענפים הרכים שלא יאכלום התולעים, צריכים ליזהר שלא לערבב קודש וחול, לא יניחו ללמד את תורתינו הקדושה בעירבוב הכמות חיצוניות, ואת תורתינו הקדושה ילמדו רק מלמדים יראי ה׳ אשר דבר אין להם עם לימודי חול, וי"א שהרי צריך לידע גם את ידיעות החילוניות היסודיות, כמו כתיבה וחשבון וכדומה, ילכו לבתי ספר הגוים להשקאלעס, ושם ילמדו במיוחד את למודי החול מפי גוים, שלא ירצו להשפיע על דעותיהם, וככה ינצלו הענפים הרכים, **והתורה תשאר ׳זהב טהור׳ בלי עירבוב הסיגים וחומרים זרים.**

כוכבי אור (חלק שני עמ׳ נ"ה)

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

ואתה תצווה את בני ישראל. יתפרש על דרך ממרס: אין זו גלגל מלכות, כי הוא ימלוך עליהו לעתיד, ובזכות משה יגאלנו (אור החיים הק'). הנה ממרו (שמות רבה ג): ותקרע שמו משה (שמות ב), מכאן אתה למד שכרן של גומלי חסדים לפי שהרבה שמות היו למשה, לא נקבע לו שם בכל התורה אלא כמו שקראתו בתיה; הרי שעם משה מורה על גמילות חסדים. והנה לעתיד לא יהיה עוד ענין גמילת חסדים, כדאמרו (כתובות קיא:): עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מלא, ולא יצטרכו ישראל זה לזה; אם כן לא יהיה עוד צורך להרחות את החסידות של גומלי חסדים, ממילא לא יהיה שד שמו משה, רק אחד משאר השמות שהיו לו, רק שאנו אין יודעין עדיין השם שיקראוהו לו, כי זה תלוי לפי המדה שיהיה אז, וכדכתב **הרמ"ק**: אין חומרים הלכתא למשיחא, מפני שההלכה תלויה לפי המדה שתהיה בעולם, ולעתיד אין ידוע עדיין מזה מדה תהיה; ולכן לא נזכר שמו של משה בפרשה זו, כיון דפרשה זו קאי על לעתיד, ואז לא יהיה עוד שמו משה, ושם אחר אין אנו יודעים עדיין, לכן נכתב סתם **ואתה תצווה**. (תולדות יהודה)

ואתה תצווה את בני ישראל. משה יהיה הגואל גם לעתיד כנרמז בשמו מש"ה, שהוא רמז מיצות מ"ה ש'יהיה הוא שיהיה (זוה"ק רעיא מהימנא משפטים קכ). **המור החיים הק'** (בראשית מט) הקשה: הרי משיח יהיה מזרע דוד המלך (זוה"ק לך ד:), ויש חומרים כי דוד עצמו יהיה משיח, ושם כן היאך אנו חומרים שמשיח הוא משה. אלא בחינת נשמת משה כלולה מי"ג שבטי ישראל, שהוא היה כולל כל הענפים שבקדושה, ולעתיד לבוא יתגלה בעולם שורש המלכות שבמשה, שהוא עצמו מלך המשיח, והוא דוד והוא יונן ושילה; לפי דבריו נראה דבמתגלית המשיח יהיה דוד מלך ישראל, שהוא יהיה לו כתר מלכות, אלא שנשמת משה תהיה כלולה בו בהתכללות. ולכן לא נזכר שמו של משה בפרשה זו, כיון דפרשה זו קאי על לעתיד, ואז יתעלם שמו בתמת, כי אז יהיה עיקר שמו דוד, ולכן נכתב סתם **ואתה תצווה**. (תולדות יהודה)

ואתה תצווה את בני ישראל. ואתה הוא לשון עתיד, דמצות המנורה והשמן לא היו יכולים לקיימה עד אחר גמר בנין המשכן, אבל אומ' ה' שיעסקו בלימוד המצות מיד, והעסק בו יהיה נחשב כעשיה, וזה גורם הסבעת תשובה, שזה הכרח להקדים לבנין המשכן, כדאיתא **בזוה"ק** (תרומה קכח.): מאת כל איש אשר ידבנו לבו, מההיא לתקרי איש דיתגבר על יצריה. (דברי יואל)

ואתה תצווה את בני ישראל. לכאורה 'ואתה' מיותר, אחר שעמו היה מדבר. ונראה לומרו (רש"י בשלח): כבר נתבטח משה בשעת קריעת ים סוף שלא יזכה להכניסם לארץ ישראל; ואם כן לא יזכה לבנין בית המקדש הראשון, ולצוות את בני ישראל בחומה שעה את כל הכליים השייכים לבית המקדש, ואם כן חומרו **אתה** ירע למשה שיזהו ה' עכשיו על חומה שעה. על כן הבטיח לו ה' שיגיע עוד הזמן **אתה** בעצמך **תצווה את בני ישראל** כל הכליים לבית המקדש בבנין הנצחי לעתיד לבוא, כדאמרו (יומא ה:): לעתיד לבי"מ יעמוד משה, וכל הכליים יהיו על ידו. (טיב לבב)

ואתה תצווה את בני ישראל. גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (קידושין לא.). לפי שבמצווה ועושה מתגברת בה היצר יותר, ולכך עבודתו חשובה יותר (תוספות). והנה מצות שאינם מצווה ועושה אין האדם מקיימם לעולם, רק כאשר ימלאנו לבו אז יקיים אותם, ואם יהיה לו חיזק מניעה ועיכוב, מיד ירפו ידיו ממנה, אבל מצות שהם מצווה ועושה מוכרחים לקיימם תמיד, ואינו יכול להפטר ממנה. וזהו **ואתה תצווה את בני ישראל**, וזה יהיו מצווים ועושים, ואז **ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור**, ולשון לקיחה משמע בעל כרחם, ואף בזמן שאין להם נדיבות הלב, לכיון שהם מצווים על כך שפיר יש לכופם על זה,

ומה תאמר הרי עדיף טפי שלא יהיו מצווים על זה, שאז לא יהיה להם המגבלות היכר כל כך, ויעלה להם הדבר בניקל יותר, לזה אומר **להעלות נר תמיד**, כי עכשיו שהם מצווים על הדבר, ואינו תלוי בנדבת לבם הטוב, על כן הם מוכרחים לקיימה תמיד, מה שאין כן אם לא יהיו מצווים, לא יקיימו אותה רק כשיתלהב לבם בקרבם. (קדושת יוחל)

ואתה תצוה את בני ישראל. לכאורה מה ענין מצוה זו לכאן, הלא עיקר מקומה אחר עשיית המשכן והנחת המנורה (מפרשים). ונראה **להאור החיים** כתב לפרש: 'ויקחו אליך', על דרך שאמרו (שבת כב:): גר מערבי היה עדות שהשכינה שורה בישראל. והנה אמרו (תנחומא פקודי): ליכני הדור היו מתלוננים לפעמים שהשכינה שורה על מעשה של משה. ולפי זה הגם שאחרי השכינה ביום ע' ניסן, עם כל זה אין זה סימן לתמידות שתקבע השכינה מקומה במשכן, אבל גם מערבי הוא עדות שהשכינה שורה בישראל. וזהו 'ויקחו אליך', אליך נוגע הדבר, כי בזה תתחזק נשמתך שיכירו וילדיקו נשמתך; היוצא מזה כי המנורה היא לאות לישראל על תמימת נשמתו של משה, שהרי על ידי הגס שנעשה גר מערבי, נודע שהשכינה קבעה משכנה בישראל. והנה התינח אחר שהוקם המשכן והדליקו המנורה, עיני כולם חזו שהשכינה שורה במשכן, ונסתתמו פיותיהם של ליכני הדור, אמנם בטרם הוקם המשכן, לא נראה עדיין בעליל שהשכינה שרויה בישראל, ועל כן היה מקום לחוש פן ימצאו מנשים שלא ירצו לתת נדבתם לבנין המשכן, שהיו מפקפקים עדיין אם תשרה בו השכינה, ואז לא תהיה עדות בישראל שהשכינה שורה בהם, שהרי בטרם הוקם המשכן לא יתכן להדליק המנורה שהיא עדות שהשכינה שורה בישראל. וכדי להוציא מחשש זה, הודיעו ה' למשה **ואתה תצוה את בני ישראל** שהוא לשון עתיד, וכדפירש **האברבנאל**: שאתה עתיד לצוותם על הדלקת המנורה; ואז יוודע לכולם שהשכינה שורה במשכן על ידי הגר המערבי שנעשה בו גס. ובזה יובן למה הוצרך ה' להודיע מראש שהוא עתיד לצוותו על הדלקת המנורה, כדי שיזדרזו לתת נדבתם, שהרי מובטחים הם שאחר כך בעת הדלקת המנורה עין בעין יראו שהשכינה שורה במשכן. (דברי יוחל)

ואתה תצוה את בני ישראל. הקפיד ה' שלא יעשה מצוה זו על ידי שלית, רק ואתה בעצמך תצוה שליחים (רמב"ן). **נפנים יפות** כתב: הזיתים שהוציאו ממנריס היה מסם שנטמנו, על כן היו נריכים לדרוך הזיתים פעמים פעמים מכבילה, כדאמרו (פסחים לד:): עבדים שנטמנו דורכין לותן פעמים פעמים מכבילה, ויינן כשר לנסכים, וכיון דזית ביטוי היה מצי בילה, אם כן אם היו שני זיתים ביחד הוי כבילה, ויש לחוש שטיפה הרחשונה נטמאת, ומטמא כל השמן, ועל כן כתיב שמן זית בלשון יחיד, שלא יכתוש שני זיתים ביחד; **ונאגרת לכלה** הקשה: הלא טומאה הותרה בציבור, ואפילו אם היה נטמא השמן היה רשוי להדליקה. ולזה דבדבר טמא שהוא מסטרא אחרא מי שפשר שיהיה נעשה נס, וכיון להדלקת המנורה היה על ידי נסים שגר מערבי היה דולק תמיד, על כן הוצרכו לעשות הכל בטהרה; וזהו **ואתה תצוה**, ולא על ידי שלית, כדי שיוכל להיות הנס של **להעלות נר תמיד**, לשם היה נעשה על ידי אחר אין מוכנטא שיהיה נעשה על לד השלימות. (חידושי תורה)

ואתה תצוה את בני ישראל. בעת שדיבר משה בבחינת 'כה' בדיבור של עצמו, הוא על ידי שלית, אבל בעת שאמר בבחינת 'זה הדבר' שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו, הוא ליה על ידי ה' בעצמו (ישמח משה מטות). ונראה לרמוז ה' שעתידים קרח ועדתו לחלוק על כהונתו של אהרן, ולהמשיך לדעתו את כל העדה, וטענתו היה לילך אחר הכרעת הרוב, מטעם לתין ממנים פרנס על הציבור אולי אם כן נמלכים בציבור, ונאמת לא שייך זה למיזל אחר רובא, כיון שה' הוא כן למנות את אהרן, וכך היה רצון ה' שבמינוי זה לא יהיו נמלכים בציבור. והנה ציבורו של ה' הוא נמי וקיים לעולם, ולכן הקפיד ה' שלא יעשה מצוה זו על ידי שלית, רק **ואתה** בעצמך **תצוה** אליהם, כי בחינה זו שהיתה השכינה מדברת מתוך גרונו, והרי הוא ציבור ה' בציבול בעלמא, לא היה אלא במשה לבדו, וכדי שתהיה קדושתו של אהרן נאחזת וקיימת לעולם, הוצרך להיות על ידי משה לבדו, ועל ידי זה המשיך בו קדושה נאחזת לדורות, ומאמרו **להעלות נר תמיד** קיים לעולם, מה שמי תפשר על ידי שלית. (דברי יוחל)

סיפורי צדיקים, בגיאוי הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ואתה תצוה... ויקחו אליך

פעם אחת בליל ראשון של חנוכה אצל הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, כשהיה כל הציבור עומדים בחרדת קודש והמתינו שהרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע יכנס להדליק נר חנוכה, אך הרה"ק עדיין לא יצא מחדרו שם התכונן את עצמו בהכנה דרבה למצות הדלקת נר חנוכה, לפתע יצא הרה"ק מחדרו וניגש לחסיד אחד ואמר לו: שמע נא הלא אשתך נמוכה היא וא"כ איך אתה נוהג כשאתה צריך לדבר עמה האם אתה מרכין את עצמך אליה או שהיא מגביה את עצמה אליך, ותיכף אחרי שאמר דיבורים הללו מבלי לחכות לתשובת האיש, פתח הצדיק ואמר את ברכות נר חנוכה, והדליק הנר, כל החסידים שהיו אז באותה מעמד נתפלאו להבין דבריו הסתומין.

ובעת ההוא נתארח בבית הצדיק קרובו נכד אחיו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע (שהיה בן בתו של אחיו הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע), וכשראה את תמיהתם של החסידים אמר להם אני אפרש לכם את דברי דודי זקני דהנה בגמ' אמרינן מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה טפחים אולם בשעת הדלקת נר חנוכה שמצותה להניחה למטה מעשרה טפחים אז השכינה יורדת למטה מעשרה ובכתבי האריז"ל כתוב, שזהו בסוד איתתך גוצא גחין ולחיש לה, וזהו מה שרצה הצדיק לרמז, כי במעמד זה הקב"ה כביכול מתכופף למטה מעשרה טפחים בכדי להרים אותנו במעלות רמות עד מאוד.

ועל פי זה יש לפרש בפרשתן, דהנה בספרי קודש האריכו לבאר דבפרשה זה מרומז ענין מצות הדלקת נר חנוכה ויקחו אליך שמן זית זך וגו', להעלות נר תמיד, וזהו שהתחיל הכתוב ואמר "ואתה תצוה וגו' ויקחו אליך" שמשה רעיא מהימנא ידאג לבל ישארו בני ישראל למטה ח"ו, אלא "ויקחו אליך" שיקחם עמו ויגבהם וינשאם למעלה למעלה, ע"י הדלקת שמן זית זך וגו' להעלות נר תמיד, ע"י מצות נר חנוכה.

(אוצר חיים)

ועשית בגדי קודש לכבוד ולתפארת

מעשה באחד מגדולי הלמדנים שבליטא שהי' מתנגד לעדת החסידים, שטען לפני הנצי"ב מוואלאז'ין נגד רבני החסידים שחיים ברחבות, בעוד שראשי הישיבות וגדולי התורה האמיתיי"ם (מהמתנגדים) מתפרנסים בצער ובדחקות, השיב לו הנצי"ב מעולם כך הי' צא וראה אהרן הכהן שעסק בעבוד"ה לבש בגדי זהב משובצים באבנים טובות, אולם משה רבינו זה שקיבל את התורה מסיני, לא עשו למענו מלבושים מיוחדים, ורק מטהו נזכר בתוה"ק, "הרם את מטך" "קח את מטך" ויותר לא הי' לו.

(ספרן של צדיקים)

לשם שבו ואחלמה

חסיד אחד שאל את החידושי הרי"מ שהיות שבתו הגיעה לפרקה ומדברים בה נכבדות עם בחור כליל המעלות אלא שיש פסול במשפחתו דהיינו שאחיו של המחותן יצא לתרבות רעה, האם יסכים לשידוך או לא, השיב לו בעל חידושי הרי"מ: הנה קראנו בפרשתן פרשת תצוה את הפסוק "לשם שבו ואחלמה" ופי' הוא לשם שבו" הבט אל השם שבו, שבמחותן עצמו, "ואח למה" פי' למה זה תביט אל האח, אם ענף אחד מן האילן נובל ונכרת, אין זה מעיד כלל על טובו של השורש.

(שיח שרפי קודש)

ובצאתו ולא ימות

רב אחד בא אל עיר כדי לשמש ברבנות שם ונתקבל בכבוד גדול אולם כעבור זמן מה אירע מחלוקת בין תושבי העיר ואף הוא הי' בעובי הקורה והוכרח לעקור מן העיר מגודל הסערה שקמה נגדו, כשיצא מן העיר אמר שעכשיו הוא מבין מאמה"כ "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" דכשהרב בא לעיר לקבל כס הרבנות, "נשמע קולו" ששומעים בקולו ונוהגים בו מנהג דרך ארץ, אמנם "ובצאתו ולא ימות" דכאשר הוכרח לצאת מפני המחלוקת, עליו להתפלל לפני הקב"ה "ולא ימות" שלפחות יצא ממנה שלם בגופו וכמו שמרע"ה אמר "עוד מעט וסקלוני".

(אור יקרות)

שנים ליום תמיד

הגאון רבי יעקב מליסא בעל נתיבות המשפט בא פעם לבריסק והתאכסן אצל ר' לייב קאצענלנבויגן, ר' לייב הי' מתמיד גדול, ומעולם לא הקפיד לאכול ולישון כדבעי, כשעמדו להיפרד פנה אליו ואמר לו הרינו מאחל לך שיקוים בך הפסוק "שנים ליום תמיד" תמה ר' לייב על דבריו, אמר לו ר' יעקב הנה בשו"ע פותח "שויתי ה' לנגדי תמיד" ומסיים "וטוב לב משתה תמיד" וא"כ אני מאחל לך ששני התמידים יתאחדו על שולחנך שאע"פ שתקיים את "השויתי ה' לנגדי תמיד" מ"מ תקיים גם כן "טוב לב משתה תמיד" לאכול ולשתות כדבעי.

(שיחות קודש)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

ואהה הקרב אליך את אהרן אחיך. ועל דרך הלצה, מה שאהרן היה יותר רודף שלום ממשה רבינו ע"ה, ובמשה רבינו ע"ה מצינו חרון אף ולא באהרן, משום שמשה רבינו ע"ה היה מעותד להיות כהן, אלא האיל שסירב בשליחות ניטלה כהונה ממנו וניתנה לאהרן, כפירוש רש"י בפסוק הלא אהרן אחיך הלוי, נמצא נשאר למשה קפידת כהן, מה שאין כן אהרן שלא היה כהן בעצם תולדתו, **ונראה היינו נמי ישראלים שהם כהנים של שבעים אומות כדכתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, משום הכי הם קפדנים יותר מכל אומות העולם, והטעם כל שקדושתו יותר מרגיש ומקפיד יותר לפום דקותו, וההיפוך אומות העולם לפום עובי מוחו אינו מרגיש ואינו מקפיד, ומכל מקום ישראל אוהבי שלום מאוד ומצטערים על הפירוד.**

חתם סופר - דרשות לז' אדר

וליו"ק אמר
מברכת ה' אדר"ן

י עלו ויבואו רב ברכות, ושובע שמחות, שלוחה מעומק לבבינו לתומכינו היקר באנשי מ
ו תוק ועושה חסד לאילתו, כולם מברכים לעומתו, ידידים נותנים לשמו בכוח ופא ר
ס עד ועזר למוסדותינו הק' גולת הכותרת, להחזלה לשם ולתפארת, צדקתו עומדת לע ד
פ אר הנדיבים ושד הצדקות בהידורים, וכפרט לבני ציון היקרים, כי גחזל מרדכי

ה"ה
הרבני הנגיד הנכבד השפסר
המרומם

מוה"ר
יוסף מרדכי כהנא
הי"ו

מגדולי עמודי התווך של מוסדותינו הק'
"יסב לב" בארה"ק

לרגל השמחה במעון ריצה והדוה בארמונו

בהולדת הבת
לזכות טוב

מ יסב בברכותינו יע"ב בתחינה
קדם רבון עלמין אדון כל היצורים

ז ה חלקן מכל עמלן להתברך
בהשפעות טובות ושמחה לדור דורים

ל חן אותו בטוב השפע נשמטי
מעל כדבר ישועה ורחמים בנהידים

ט וב ימטיב יצוה ברכתו בוכות
רבותינו הקדושים בנגיי מרומים

ו תוכה לראות רב תעיג ונחת
מכל יוצ"ח על שרשים ועל רבעים

ב ימיו ובימיו נושע בתשועת
עולמים ועלה לציון בששון וברנים

המברכים בהוקרה

הנהלת מוסדות יסב לב בארה"ק

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים,
כפתור ופרח משוקדים

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. במסורה ג' פעמים "ואתה", ואתה תצוה את בני ישראל, ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, ואתה תדבר אל כל חכמי לב, ונראה לקשר את ג' פסוקי המסורה דהנה איתא בירושלמי על הפסוק "אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם", בזמן שהוא מלך אין הוא כהן, ודרשו חז"ל שהכוונה למשה וא"כ משה אינו יכול להיות כהן, וקשה הרי מצינו (זבחים נב.) משה שימש בכהונה כל ארבעים שנה, ותירצו בגמרא (תענית יא:) שמשה שימש בחלוק לבן ולא בבגדי כהונה, והשתא לפי זה החילוק בין אהרן הכהן למשה ששניהם שימשו בכהונה רק אהרן כיהן בשמונה בגדים ואילו משה כיהן בחלוק לבן, וזאת תהיה תורת המסורה "ואתה תצוה" כדין מלך המצוה לאחרים לכן "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך" להיות כהן כי אתה מלך ואין אתה יכול להיות כהן אבל הרי משה היה כהן ארבעים שנה במדבר לזה אמר "ואתה תדבר אל כל חכמי לב וכו' ועשו בגדי אהרן לקדשו" ר"ל וזה יהיה החילוק בין אהרן למשה משום שהוא ישמש בבגדי לבן.

(כסף נבחר)

☆

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. איתא בבעה"ט לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הוזכר בה, והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת, וקללת חכם אפילו על תנאי באה ונתקיים, ואמרו בתנחומא (משפטים י"ח) ראה מה בין הראשונים לאחרונים הקב"ה אמר למשה הנה אנכי שולח מלאך השיבו איני חפץ אלא לך יהושע בן נון ראה את המלאך ונפל על פניו וכו' וא"ל הלנו אתה אם לצרינו וכו' התחיל צועק מתחת צפורני רגליו ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי הרי שני פעמים באתי להנחיל את ישראל אני הוא שבאתי בימי משה רבך ודחה אותי ולא רצה שאלך עמו ועתה באתי מיד ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו אבל משה דחה אותו, ובש"ך איתא בשם ר' חננאל על הפסוק "כי ילך מלאכי לפניך והביאך" שזה המלאך מיכאל ובאמת אותיות מלאכי הוא מיכאל, לפי המדרש הנ"ל משמע שאין מקום למלאך מיכאל כל זמן שמשה קיים כיון שמשה דחה אותו, וזה שיש לרמז בפר' תצוה יש ק"א פסוקים כמנין מיכאל, כיוון שלא הוזכר שמו של משה יש לו מקום למלאך מיכאל.

(דרוש שמואל)

☆

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. וקשה דתיבת "אתה" נראה כמיותר, אכן י"ל ע"פ המדרש (שמו"ר ג' י"ז) אמרו רבותינו ז"ל הלא אהרן אחיך הלוי וכי מאחר שאמר אחיך איני יודע שהוא לוי אלא אמר לו ראוי היית להיות כהן והוא לוי ולפי שאתה מסרב על דברי תהיה אתה לוי והוא כהן, נמצא שזה שאהרן נעשה כה"ג היה משה הגורם לזה ונחשב כאילו הוא עשה אותו לכה"ג וז"ש "ואתה", אתה בעצמך, הקרב אליך את אהרן אחיך וכו' לכהנו לי, שהרי אתה גרמת לאהרן שיהיה כהן גדול.

(בנין דוד)

☆

והאבנים תהיו על שמות בני ישראל. בירושלמי למדו כבוד אב מדמא בן נתינה פעם אחת אבדה אבן ישפה של בנימין מאבני האפוד וכו', וקשה מנין לו שהאבן היתה אבן ישפה של בנימין, וי"ל דאיתא שאבני האפוד צריכים להיות כסדרן קבוע באפוד כמו הפרשיות שבתפילין לכן חייבים לומר שמה שהיה חסר זה ישפה של בנימין שהיה אחרון ואפשר למלאות חסרונו כי אם היה נחסר אחד מאבנים האמצעיים אז היו צריכים להחליף את כל האבנים שאחרי זה בכדי שיהיה כסדרן א"כ היה צריך למלאות חסרון של כמה אבנים ולא רק של אבן אחת ומכאן ראיה שמה שנחסר זה היה אבן האחרון ישפה מבנימין.

(הלכה אדם מישראל)

דורש טוב

ואתה תצוה את בני ישראל. יש לדקדק דהלשון 'ואתה' תצוה משמע מדעתך תצוה אם תרצה, ולמה לא כתיב 'לך וצו' את בני ישראל לשון ציווי וחובה, עוד יש לדקדק אמאי דקאמר 'ויקחו אליך' שמן זית זך, **ולא אמר 'ויתנו' או 'יביאו אליך'.**

ונראה דהנה איתא ביומא (דף ג) על הפסוק 'קח לך סמים וגו', שנאמר בקטורת, **קח לך משלך.** והקשה בספר יד דוד דהא מקרא מלא דבר הכתוב (להלן לה, כז-כח) **'והנשיאים הביאו את אבני השהם וגו', ואת הבושם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטורת הסמים**', משמע שלא היה משל משה. ותירץ דאתיא כמ"ד שם (דף ע"ה) דהא דאמר הכתוב 'והנשיאים הביאו' הכוונה על העניים שהם **הביאו את הבשמים.** ויתכן שהביאום למשה רבינו וממילא היו משלו. **ולפי"ז עוד יקשה דא"כ גם את השמן למאור הביאו העניים למשה, והאיך אמרו ביומא שם ויקחו אליך משל ציבור.**

ונראה דמשה לקח את השמן ומסרו לציבור בעין יפה ושוב החזירוהו אליו לנדבת הנרות, כי בטובת עין שלו מסר בידם את מצות הנתינה. ומיושב הלשון 'ויקחו אליך', ולא קאמר ויתנו אליך, **כי הוצרכו לקחתו תחילה מידו על מנת להחזירו אחרי כן אליו,** ולזה שייך הלשון 'ויקחו', וזהו שלא צוה הקב"ה אליו בהכרח את המצוה הזאת שימסרנו לציבור, אלא כמייעצו **ואתה בטוב עיניך תצוה את בני ישראל ויקחו מידך ויחזירו אליך,** כי לא הקפיד הקב"ה שיבא מבני ישראל כשם שלא הקפיד על הקטורת שיבא מבני ישראל, **אלא שלימד למשה מדה טובה של טובת עין בזה.**

חתם סופר

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: (פרק כז פסוק כ)

ממ הכתוב נכתן: ואתה תצוה[א]. בעבור שממר במקמן תמיד ׳ועשית׳, והוא נמווי, ממר נכתן ׳ומתה׳ בעממך תמוה להם שיקחו מליך מת שמן המשוב, כי מין להם לרך לעשות מותו במדבר רק מם היה מלמם מממרת. והמשיחים הבילותו (להלן לה כז-כח):

וטעם אליך. שיביאוהו לפניו, והוא ילמנו מם הוא זך וכתית כרמוי[ב]. וכן מו מת בני ישרמל ויקחו מליך[ג] (ויקרל כל ב):

וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי–קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: (פרק כח פסוק ב)

לכבוד ולתפארת... ועל לרך הממת, לכבוד ולתפלרת, יממר שיעשו בגדי קדש למהרן לקדש בהם לכבוד הם הקוהן בתוכם ולתפלרת עזם, כלכתיב (תהלים פט יח) כי תפלרת עזמו מתה. וכתיב (ישעיה סל י) בית קדשנו ותפלרתנו משר הללוך מבותינו, וקדשנו הוא הכבוד ותפלרתנו תפלרת ישרמל... והיו הבגדים לריכין עשייה לשמן, ויתכן שיהיו לריכין כוונה[ד], ולכן ממר ומתה תדבר מל כל חכמי לב משר מלמתיו רוח חכמה (פסוק ג), שיבינו מה שיעשו. וכבר ממרו (יומל סט.) למות דיוקנו מנשה לפני בבית מלחמתי:

מעשה חש"ב

א תמצית דברי רבינו: לכאורה תיבת ׳ואתה׳ מיותר, שהרי אם היה כתוב ׳תצוה׳ ג"כ פירושו שאתה תצוה. וכן היה יכול לכתוב ׳צו׳ וכדומה. ע"ז מיישב רבינו שלכן נאמר ׳ואתה׳, לומר שמשה בעצמו יצוה שיקחו אליו שמן המאור. דאילו היה כתוב רק ׳תצוה׳, או ׳צו׳ היה הכוונה שיצוה לאחרים לצוות. כמו כשנאמר במלאכת המשכן ׳ועשית׳, הכוונה שיצווה לאחרים לעשות. וטעם שאמר ׳ויקחו׳, ולא שיעשו את השמן, כי אין להם דרך לעשותו במדבר, והביאו הנשיאים מה שהיה להם משמרת, שהביאו אתם ממצרים. ולכן כתיב ׳אליך׳, שהיה צריכים להביאו לפניו, שהוא יראה אם הוא זך וכתית כראוי.

ב מבואר שכוונת הכתוב ויקחו ׳אליך׳, שהיו צריכים להביאו למשה, והוא יראנו אם הוא זך וכתית כראוי. ואפשר לומר טעם הדבר שהיו צריכים להביאו למשה, לפי מ"כ רבינו שהשמן שהביאו היה ממה שהביאו אתם ממצרים. ואז לא נצטוו עדיין איך לעשות השמן, כי עדיין היה לפני ציווי מלאכת המשכן, ולכן הוצרכו להביאו למשה, שהוא יבדוק אם הם שמן הראויים להדלקה.

ג בפרשת אמור בציווי הדלקת הנרות (פרק כד פסוק ב) כתיב ג"כ ׳ויקחו אליך׳, והכוונה שצריכים להביאו למשה. וכתב רבינו (שם) "ועכשיו כלו השמן ההוא שהביאו הנשיאים נדבה", והוצרכו להביא שמן אחר. ולכאורה אז כבר נצטוו איך לעשות השמן, וא"כ למה היו צריכים להביאו אליו. אפשר לומר בהקדם מש"כ רבינו (בהעלותך פרק ח פסוק ג) "וטעם ויעש כן אהרן, לומר שהוא היה המדליק אותן כל ימיו, אע"פ שהמצוה כשרה בבניו כמו שנאמר ׳יערך אותו אהרן ובניו׳, אבל היה הוא מזדרז במצוה הגדולה הזאת הרומזת לדבר עליון ונשגב". ולפי"ז אפשר לומר שלכן צוה משה שיביאו אליו השמן, מכיון שהשמן מרמז לדבר עליון וסוד נשגב, רצה גם כן לכוון הכוונות הרמוזות בשמן.

ד הנה מבואר בדברי רבינו שהשמן בעת הקמת המשכן, היה ממה שהביאו ממצרים, משום שבמדבר לא גדל זיתים כדי לעשות מהם שמן. והנה בפרשת אמור בעת ציווי הדלקת הנרות, דכתיב ג"כ ׳ויקחו אליך׳ כתב רבינו שכבר כילה השמן מנדבת המשכן והיה להם להביא שמן חדש. ולכאורה מהיכן היה להם זיתים לעשות שמן. אפשר לומר כמו שכתב האוה"ח הק' (במדבר טו לד) לפי המ"ד מקושש תולש הוה, מנין יצאו צמחים במדבר שתלשם מקושש, ע"פ המבואר במדרש שבארה של מרים היה משקה והיה מעלה גנות ופרדסים, וא"כ גם גדלו צמחים במדבר, עיי"ש. ולפי"ז אפשר לומר שבשעת ציוי הדלקת הנרות שזה היה זמן מאוחר יותר, כבר היה בארה של מרים, וגדל כבר זיתים, ושפיר היה להם זיתים לעשות שמן.

ה הנה מלשון רבינו שכתב "שצריכין עשייה לשמן, ויתכן שצריכים כוונה", משמע שיש כאן שני דברים א' לשמה. ב' כוונה. וצ"ב איזה כוונה צריכים לכוון, חוץ מזה שצריכים לעשותה לשמה, לשם בגדי כהונה.

ואפשר לומר בהקדם דברי רבינו (לקמן כי תשא פרק לא פסוק י) לבאר הכתוב "ואת בגדי השרד ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן וגו' וז"ל "בגדי השרד בגדי היחוד, כלומר בגדים שיתיחד בלבישתם אחד העם הכהן הגדול מאחיו, מן ׳ובשרידים אשר ה' קורא וכו'. וירמוז לבגדי אהרן, ויקראם כן שלא ילבשם רק יחיד בדורו, אהרן בחייו, ואחריו הכהן הגדול אשר הוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים. והכתוב יזכיר בגדי אהרן לעולם בדרך כבוד כמו שנאמר (לעיל כח ב) ׳לכבוד ולתפארת׳, וכו'. וע"כ יקראם בגדי השרד, בגדי מלכות.

וְהָיָה עַל אַהֲרֹן לִשְׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי ה' וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת: (פרק כח פסוק לה)

ולא ימות. מכלל למה אתה שומע הן, שם יהיו עליו לא יתחייב מיתה, הא שם יכנס מחוסר מחל מן הבגדים הללו חייב מיתה. לכאן ר"י. ואינו נכון בעיני, שהיה לו לכתוב פסוק זה למחר שיזכיר כל שמונה בגדים. ולמה הזכיר זה בשלשה בגדים חשן ואפוד ומעיל, שהם שיזכיר לין וכתנת מצנפת ואבנט ומכנסים...

ולמדנו זה ממה שלמדו בסנהדרין (פג:) ובשחיטת קדשים (זבחים יז:) מחוסר בגדים שקיימך מנין לן לבמיתה, ת"ל לאהרן ולבניו ת"ל יוחנן, ומטו בה משמיה דר' אלעזר בדבי שמעון, וחזרת אותם ואבנט וחבשת להם מגבעות והיתה להם להונה לחקת עולם (להלן כט ט), בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והוו להם זרים, ואמר מר זר שקיימך במיתה. ומה היה הכתוב הזה (פסוק מג) אלמה בכל הבגדים הנה בכאן עונש מפורש למחוסר בגדים, כמאמר הרב, אלא היא במכנסים בלבד, והכתוב המחל (להלן כט ט) בשלמ הבגדים', ולא הוזכרו שם המכנסים'. והרמיה על לעתם שלא הזכיר למטה (להלן כט ה ט) בשלר הלביאה מכנסים בלב, כי בעבור שענש עליהם בכאן אין צורך לחזור ולהזכירם, כי בילוע שילבשם:

... וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת: (שם)

ולא ימות... ומע"פ שלא היה נכנס לפני ולפנים בבגדים אלו, אף במהל מועד הולרך לכך ביוס הכפורים', שהרי כתיב (ויקרא טז יז) וכל אדם לא יהיה במהל מועד:

מעשה חש"ב

וזה טעם את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן, כי שב לבאר וכו'. ומ"ש בכאן בפרשת 'ראה קראתי' ואת בגדי השרד ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן, טעמו שהם בגדי שתי מעלות, בגדי השרד ובגדי הקדש, להגיד שלא ילבשם רק אחד העם בבואו לשרת בקדש וכו', עכ"ל".

מבואר בדברי רבינו שבגדי 'השרד', היינו בגדי כהונה המיוחדים רק לכהן גדול. ובבגדי כהן גדול יש בהם שני מעלות א' שהם בגדי קדש. ב' שהם בגדים המיוחדים רק לכהן גדול.

ולפי"ז אפשר לומר שזה הכוונה שצריכים לכוון בעת עשיית בגדי כהן גדול, שזהו מיוחד רק לכהן גדול. וכוונה זו הרי הוא בנוסף לזה שצריכים לעשותה לשמה, לשם בגדי כהונה.

ושוב ראיתי בפנים יפות (פרשת חקת) על הכתוב (שם פרק כ פסוק כו) 'והפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם אל אלעזר בנו', היינו שהפשיט משה את כל שמונת בגדי הכהונה מאהרן, והלבישו לאלעזר. והנה לכאורה ארבעה בגדים של כהן הדיוט היה לו לאלעזר, ולמה הוצרך להפשיטו מאהרן הכהן, וכתב הפנים יפות וז"ל "ונראה משום מ"ש לעיל ריש פרשת תצוה שבגדי כהן גדול היה צריך להיות לשם כהן גדול, נמצא בגדי אלעזר מסתמא לא נעשית לשם כהונה גדולה, והיה צריך להפשיט גם את הכתונת של אהרן ולהלבישו תחילה לאלעזר", עכ"ל. הרי לנו מבואר להדיא שהיה צריכים לכון בעת עשותם את בגדי הכהן גדול, שהם מיוחד לכהן גדול. ולא כתב שם מנין לזה. ולפי דברינו המקור לדברי הפנים יפות הם דברי רבינו.

ו

דעת רבינו שהאיסור לעשות העבודה במחוסר בגדים למידין מהכתוב לקמן (פרק כט פסוק ט) 'וחגרת אתם אבנט אהרן ובניו וגו' והיתה להם כהונה לחקת עולם', ודרשו חז"ל בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם, אין כהונתם עליהם, והוו להו זרים, וזר ששמש חייב מיתה. ומה שהוצרך לומר כאן במעיל 'ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות', היינו רק על הפעמונים, ונצרכה אזהרה מיוחדת עליהם מפני שאין בהם צורך לבישה.

ז

פירוש, לפי דעת רבינו שהאיסור לעשות עבודה במחוסר בגדים למידים מהכתוב (שם) 'והיתה להם כהונה', שרק בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, א"כ למה הוצרך קרא מיוחד במכנסיים (כח מג– מב) 'והיו על אהרן ובניו בבאם אל אהל מועד וגו' ולא ישאו עון ומתו', ע"ז מבאר רבינו דשם (כט ט) נזכר כל הבגדים, חוץ ממכנסים, ולכן שפיר אפשר ללמוד משם דמחוסר בגדים בכל הבגדים [חוץ ממכנסים] חייב מיתה, אבל במכנסים שלא נזכר שם צריך קרא מיוחד.

ואפשר לבאר טעם הדבר שמכנסים כתוב לחוד, דהיה סברא לומר דדוקא הבגדים 'שהם 'לכבוד ולתפארת', בזה שפיר לומר שכשהבגדים עליהם כהנתם עליהם, ולכן אם חסר אחד מהבגדים חייב מיתה, אבל המכנסים הבאים 'לכסות בשר ערוה', ואינם בגדי כבוד בזה לא יהיו חייבים מיתה כשמחוסר בגד זה. לכן הוצרך כתוב מיוחד במכנסים.

ח

מבואר בדברי רבינו שהלאו הנאמר בעבודת יום הכפורים 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד', אינו אמור דווקא בשעת עשיית העבודה ב'קדשי קדשים', אלא אפילו בעת עשיית העבודה באהל מועד, היה אסור להיות נמצאים שם שום אדם, ואפילו מלאכים לא היו מותרים להיות שם. ולכן היה צריך הפעמונים, וכששמעו הקול של הפעמונים היו יוצאים.

וממש"כ רבינו 'אף באוהל מועד הוצרך לכך ביום הכפורים', ולא כתב 'עבודת' יום הכפורים. כוונתו לומר שבכל העבודות ביום הכפורים באהל מועד, היה הלאו שלא יהיה אדם באוהל מועד, והיינו לא מיבעיא בשעת זריקת הדם על הפרוכת ועל המזבח באהל מועד, שזה חלק מעבודות הפנים, אלא אפילו בעבודות תמידיות של אוהל מועד, דהיינו העבודות שעשה הכהן גדול ביוהכ"פ בבגדי זהב. כגון הטבת הנרות. הקטרת הקטורת. והדלקת הנרות. ואז כששמעו את הקול של הפעמונים היו יודעים שצריכים לצאת.

בית המדרש
ברך משה
דקהל יטב לב
דסאטמאר

ויהי ה' את יוס"ף!

נביע שפתותינו שבח בצלצלי תרועה, מול האי וברא יקירא, אור"י מזריח בכל דבר שבקדושה, אב ופטרון במדה נרושה, פעליו הטובים עושים פרי לשם ולתפארה, מה טוב חלקו וחבלו להתברך מפי הגבורה, לבו ער והם להרים קרנינו למעלה

ח"ה הרבני הצעיר המהולל בכל פיות וטהעות, מוסי"ק והולך בפעולות אריות, להרים קרן בית מדרשינו כנלי הי"ם, באופן נעלה ונשוב

מוה"ר

יוסף מרדכי כהנא

הי"ו

פטרון הכוללים המתנוסס לתפארה בבית מדרשינו

כולל בוקר 'מכבי אור' | כולל ערב שבת | כולל ליל ששי שובבי"ם

שר הנדבנים והפטרונים דבית מדרשינו

סימן טוב ומזל טוב לרגל השמחה הגדולה השרוי' במעונו

שמחת הולדת בתו תחי'

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

בעזרן הדווהא נעלה על נס תוקף תהלות מעשיו הכבורים, ונעים צדקותיו האדירים לכל דורש וכבקי ש ברוח נדיבה, טוב ומטיב לכל, וכפרש לעזרינו בית מדרשינו בעת השמחה במעונם באופן יוצא מן הכלל, וכן עומד תמיד לכל דקדשי ממלכת קהלתינו ברחמי רבל, ומוסיף והולך לשם ולתפארת בירו הרחבה, לעשות נחת רוח להדור כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ותערב עתירתינו לפני אביונו שבשמים, שחוכה לראות רב תענוג נחת בכפלים, בשפע רב ממעון השמים, וכעתיד הדווהא ויכריך ה' טוכן ממעלה, כשפע רב בכפל כמעלה, כי הוא עכר לו חזקה עכירתו באמונה, וה' הטוב יזכה פעמיך הישרה, ו תורה זו שכרה, לראות דור ישרים יכירך לתפארה, והזכה שושינה בכל פעליך רב כריכה, בטוב נהור א וסייעתא דשמיא, רב כרכות ושובע שמחות כל חייא, אמן.

החותמים בתודה ובהוקרה, וברגשי חדוה ושמחה

הנהלת ביהמ"ד - הגבאים

...בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדָיו, אָמֵן סֶלָה וָעֶד, בְּמַזָּל טוֹב וּבְשָׁעָה טוֹבָה וּמוּצְלַחַת

הכון לקראת אלוקיך ישראל (עמוס ד, יב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בדרך אגב, בשו"ת 'שבט הלוי' ח"י (סימן י"ח) דן להלכה האם ביום הפורים מותר להתפלל תפלת מנחה או מעריב בתחפושת בפורים בהחלפת בגדים כגון ליטאי עם שטריימל או להיפך, עפ"י המבואר באו"ח סי צ"א שצריך כדרך שעומד לפני אנשים חשובים, והשיב בזה"ל: "הנה לדעתי אין חיצונית המלבוש קובע אלא אופן עמדו לפני השי"ת בתפלה, ע"ד המבואר סי צ"ח דיחשוב כאלו שכינה כנגדו ועומד לפני מלך העולם ועוד ועוד, וכיון שמתפלל ע"פ הלכה והוא מכוסה כהלכה ואינו עושה שום שחוק אין נפ"מ באיזה בגד עומד", עי"ש.

הנה במתני' מס' שבת (ט:) איתא: לא יכנס אדם לאכול לפני התפלה, ואם התחיל לא יפסיק. ובגמ' יש מו"מ מתי נקרא התחלת אכילה, לדברי רב משיטול ידיו, ולדברי רב חנינא משיתיר החגורה, ולא פליגי הא לן והא להו, ועי' ברש"י: דבני בבל חוגרין בחוזק וכשאוכלין מתירים החגורה, ובני א"י אין נוהגין להתיר חגורה לפני אכילה. ומקשה שם רב ששת אמאי כשהתיר חגורה לא יפסיק, הא אינו טירחא בכלל לחזור ולחגור, ועוד למה לא יתפלל בלי חגורה, ועל קושיא השני' מתרץ הגמ' **דצריך להתפלל דוקא בחגורה משום הכון לקראת אלקיך ישראל**, ופרש"י: **הכון לקראת אלהיך - התנאה לפניו**. ובתוס' שם (י.) ביאור, דמכאן המקור שצריך לאזור חלציו בשעת התפלה.

אולם בתוס' גם הביאו שיטת ה'מחזור ויטרי' דעיקר הטעם שצריך לחגור כשמתפלל הוא משום שלא יהא

בפרשתן פ' ואתה תצוה נתבאר מצות בגדי כהונה, וידוע דברי ה'טור' באו"ח סימן צ"ח, וזל"ק: "תפלה במקום קרבן דכתיב (הושע יד, ג) ונשלמה פרים שפתינו, וכתיב (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם, וכי יש עבודה בלב אלא איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה, ולפיכך צריך ליזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת כמו המחשבה שפוסלת בקדשים, ומעומד דומיא דעבודה דכתיב לעמוד לשרת, והשוואת הרגלים ככהנים בשעת העבודה, וקביעות מקום כמו הקרבנות שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו, ושלא יחוץ דבר בינו לבין הקיר ובינו לקרקע דוגמת הקרבן שחציצה פוסלת בינו לבין הכלי ובינו לרצפה, וראוי הוא שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה, ומכל מקום טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה משום נקיות, ואחר שיעשה דוגמת הקרבן עולה לריח ניחוח למקום שהקרבן עולה והמלאך עושה אותה כתר לקונו" וכו', עי"ש. וכ"כ ה'מחבר' בסימן צ"ח (סעי' ד). מבואר לנו מזה דבאמת הי' ראוי ללבוש בגדי כהונה בשעת התפלה רק דאין כ"א יכול לבזבז ע"ז. ומצינו בדורות הראשונים שהי' להם בגד מיוחד וחשוב לתפלה, וכמו שכ' בספר 'יוסף אומץ' בזה"ל: "וזכורני בימים הראשונים שהיו טובים מאלה שהיה לרוב בעלי הבתים סרבל מיוחד לבית הכנסת העשויה בקמטים, והעשיר נותן לבנו סרבל כזה בשעת חופתו", עי"ש. וכהיום לא שמענו עוד כזה [אבל בודאי צריך ליזהר שלא ללבוש בשעת התפלה בגד זול שלובשים בשעת עבודה וכו' וד"ל].

אולם דבר זה מצינו בתפלה שיש לחגור באבנט דומיא דכהן, וראוי לעיין ולחקור בזה הן מצד הלכה, והן מצד חסידות.

לבו רואה הערוה, וכ"ז דוקא בזמנם שלא היו לובשים מכנסים, ולכן היו צריכין לחגור בשעת התפלה כדי שלא יהא לבם רואה את הערוה, אבל אנו שיש לנו אבנט של מכנסים אין צריכין לחגור, עי"ש בדברי התוס'. אבל בשאר ראשונים (ר"ן תרומה סמ"ק ועוד) דאף מי שיש לו מכנסים צריך לחגור משום הכון לקראת אלהיך, דהא בגמ' מבואר דהטעם הוא משום הכון (ובאחרונים תירצו שיטת המחזור ויטרי דיסוד האיסור דלבו רואה הערוה הוא ג"כ משום הכון, אבל בראשונים ואחרונים הקשו ע"ז, ויש עוד כמה מהלכים בשיטת מחזור ויטרי ואכ"מ להאריך בזה), וכן ה'רא"ש' אע"ג שהעתיק את דברי המחזור ויטרי מסיק, וזל"ק: "ומיהו מצוה לאזור משום הכון לקראת אלהיך ישראל", עי"ש.

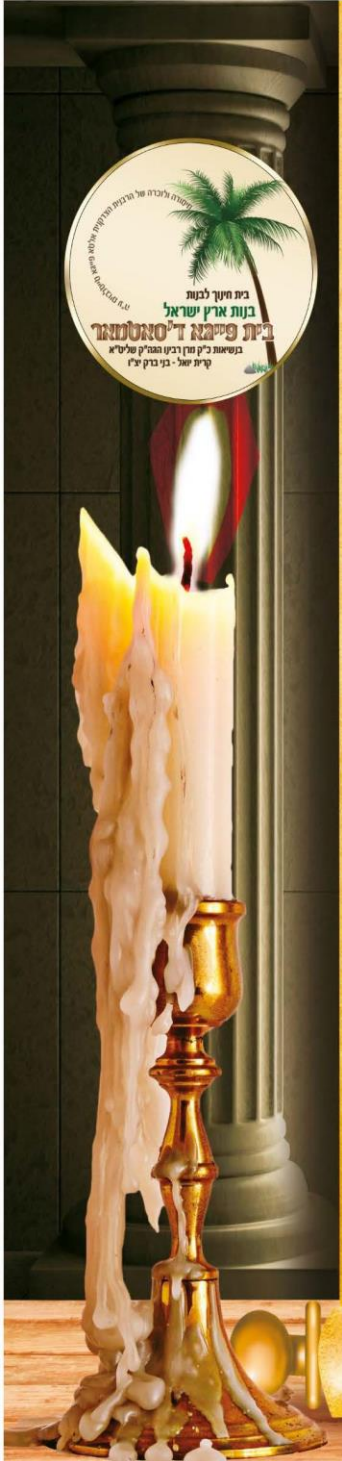
וב'בית יוסף' (שם) העתיק את דברי רבינו ירוחם, וזל"ק: "יש מי שכתב שמי שרגיל לחגור כל היום אם התיר חגורתו קודם תפילה צריך לחזור ולחגור, אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה אין צריך לחגור לתפילה"" עי"ש. ועי' ב'טור' ולשון המחבר ב'שולחן ערוך' סימן צ"א (סעי' ב) שכתבו: "צריך לאזור בשעת התפלה אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה משום הכון, אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה מאחר שיש לו מכנסיים", עי"ש. וב'מגן אברהם' (סק"א) העתיק את דברי רבינו ירוחם הנ"ל דמי שהולך כל היום בלי חגורה אינו צריך לחגור בשעת התפלה, עי"ש. וכן נפסק ב'שלחן ערוך הרב' סעי' ב'. אולם המשנ"ב (סק"ד) כתב ע"ז, דמדת חסידות להחמיר אף כשהולך כל היום בלי חגירה, עי"ש. וגם ב'ערוך השלחן' (סעי' ד') לאחר שהביא את דברי רבינו ירוחם הנ"ל כתב ע"ז: "ויש מהמדקדקים שחוגרין חגורה בעת התפלה אף שכל היום הולכין בלא חגורה", עי"ש.

והנה רוב העולם [רוב גדולי תלמידי החת"ס, והרבה גדולי אשכנז וכן רוב גדולי ליטא] מתפללים בלי חגורה, וסומכים על שיטת רבינו ירוחם הנ"ל, ואף דבמשנ"ב מסיק דממדת חסידות להחמיר בזה, יש אומרים (אחרוני זמנינו) דדווקא בזמניהם שצורת הלבוש העליון היה כעין חלוק ולא הי' תפור לפי מדת הגוף והי' נראה לבוש באופן פרוע, וכשהיו רוצים להתקשט כשהיו הולכים למקומות חשובים או כשהיו עומדים לפני אנשים חשובים היו חוגרים איזור ובזה היו משלימין את יופי וקישוט הבגד, משא"כ בזמנינו שאין נהוג בכך מחמת שהחליפה תפורה היטב לפי מדת הגוף, ואין בהוספת האיזור משום השלמת יופי הבגד אין בזה משום קישוט, וממילא ליכא בזה משום הכון לקראת אלהיך ישראל, עי"ש.

אולם רבותינו תלמידי מרן הבעש"ט הק' ז"ל הקפידו מאד על זה, ואע"ג שלא הלכו כל היום בחגורה (יש מקומות שהולכים כל היום בחגורה וענין זה יבואר להלן, אבל מרנן רבותינו הק' לא הלכו בחגורה כל היום ואע"פ הקפידו להתפלל בחגורה), וגם בעולם הליטאים יש שהחמירו בזה וכלהלן, ונבאר קצת הטעמים בזה.

ב'נמוקי אורח חיים' להגה"ק ממונקאטש ז"ל כתב, וזל"ק: "עיין מג"א (סק"א) והוא מב"י ד"ה וגרסינן בשם רבינו ירוחם, דמי שהולך כל היום בלא חגורה אינו צריך לאזור בשעת התפלה, אמנם עיין בב"י בזה דרבינו ירוחם כמעט יחיד הוא בזה ורובם ככולם דעת הפוסקים הראשונים וגם הרא"ש דעל כל פנים מצוה איכא בחגורה קודם התפלה משום הכון, אלא דבשאר ברכות אינו צריך לאזור האזור כיון שהולך במכנסיים, וכן כתב בפרי מגדים (אשל אברהם סק"ב) דלדידן שיש מכנסיים אז האזור לתפלה רק מצוה בעלמא, ועכ"פ מצוה הוא. ולפלא שלא ראו אז בימיהם לשון רבינו פרץ בהגהת הסמ"ק (סימן י"א) שכתב דאע"ג דיש לו מכנסים מכל מקום אסור להתפלל בלא חגורה משום דכתיב הכון לקראת וגו' עכל"ה, הרי דכתב לשון אסור כנזכר. ומעתה שפיר מנהג אבותינו הקדושים ורבותינו זי"ע שהוא מזקיני הגה"ק מהרצ"א זי"ע בעל בני ישששכר וכן נהג רבינו הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע ללבוש החגורה המיוחדת לתפלה רק לשלוש תפלות ביום, ונראה ונודע טעמם כי אם ילבשוהו החגורה כל היום אז לא יקיימו הכון וגו' לתפלה [כי מטעם שלא יהיה לבו רואה את הערוה הרי הולך במכנסיים ממילא כנזכר], וזהו יותר ראוי ונכון מהלובשים חגורה כל היום. וכן מכאן תשובה לאותן חסידים שמקילין בלבישת החגורה גם לתפלה, באמרם שהיה רבם אדומו"ר צדיק א' זי"ע (באונגארין) שהקיל בזה, וכבר כתבנו כ"פ בחיבורינו בשם ספר סור מרע ועשה טוב [להגאון הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע] כי בדבר שהוא נגד השו"ע או קולא כנגד המנהג הראוי בזה אסור לעשות כמעשה רבו, גם אם הוא צדיק יסוד עולם לא יהרהרו אחריו אך לא יעשו כמוהו בזה, וכן הכי נמי בזה שהוא לדעת איזה פוסקים ראשונים כנזכר לעיל בכלל איסור אם לא ילבשו החגורה בשעת התפלה, על כן בודאי צריכין ליזהר", עי"ש.

המשך יתבאר במאמר הבא.

כי נחם ה' ציון

און נאמען פון די מנהלות לערערז'ס פערסאנאל און אלע
שילערז'ס פון בית חינוך לבנות ד'סאטמאר בני ברק שיקן
מיר אונזער טיפע מיטלייד און טרייסט געפילן

פאר אונזער הויכגעשעצטע

חשובע רביצין תליט"א

אויף די פטירה פון די חשובע שוועסטער סקווירא רביצין ע"ה

אין דעם געלעגנהייט ווילן מיר אויסדריקן אונזער שעצונג אויף די שטענדיגע מיטהאלטונג באגלייטונג און תפילות פאר אונז און אונזערע שילערז'ס בנפש ובגוף

והמקום ינחם אתכם, מיר זאגן נישט וויסן פון קיין צער אין לייד אן זוכה זיין מיטן רבינו שליט"א אינאיינעם נאר אין פרייד צו ישועות רפיאות וגאולה קרובה במהרה בימינו אמן!

בית חינוך לבנות בית פייגא
ד'סאטמאר בני ברק יצ"ו

הרה"ק רבי יואל סירקיש זי"ע - בעל "בית חדש" (הב"ח)

הגאון הקדוש רבינו יואל סירקיש זללה"ה, הב"ח, אשר נודע שמו בעולם כאחד המיוחד שבין גאוני וקדושי ארץ, אביר הרועים, מופת הדור והדרו, נולד בשנת שכ"א, בעיר לובלין לאביו 'הגאון רבי שמואל יפה החסיד' כפי שרבינו מכנה אותו. (ולאמו מרת שרה, וי"א אשר עליה קרא עצמו שם שרהקע'ס) את תורתו קיבל מפי אביו ומפי רבותיו הגאונים: רבי שלמה ב"ר לייבוש, אב"ד לובלין; רבי צבי הירש שור מבריסק, ורבי משולם פייבוש אב"ד קראקא. בהיותו עדיין צעיר ועול ימים יצא שמו לתהילה כגאון עצום ואיש אלקים, ורבנותו הראשונה היתה בקהילת פראזשנע (פרוז'אנא) שבגליל סלאנים בליטא, ואח"כ בלוקאב (לוקעווע) שבפולין. בשנת שס"א לערך אב"ד לובמעלע שבוואהלין בה חיזק את גדרי העיר, ומשנת שס"ה במעזיבוש. בשנים שע"א עד שע"ד בעיר בעלזא, אח"ב בשידלאוו שבפולין, בשנים שע"ה שע"ח בבריסק דליטא על מקום ה'תבואות שור' (הראשון), ומסוף שנת שע"ט עלה ונתעלה למלאות מקום רבו רבי משולם פייבוש הנ"ל ברבנות 'העיר הגדולה כרכ"א דכולא ביה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא'. בעת רבנותו בקראקא היה לו עשירות גדולה, ורבים מתלמידיו הגדולים היו מאוכלי שולחנו.

בכל מקומות ישיבתו, יסד ישיבות שהיו בית יוצר למאות תלמידים מופלגים, והרביץ להם מנועם תורתו, כשהוא מחדש יחד איתם את חידושיו הבהירים, אשר מאוחר יותר העלם עלי ספר, הנודע לכל בשם "בית חדש". הדפסת ספר הב"ח הי' במסירות נפשו הטהורה (כמסופר לקמן) וכשסיים להדפיס את רוב חלקי ספרו נסתלק למרום, וכפי שכותב החיד"א בשם הגדולים: "ושלשה חלקי הבית נדפסו בחיי הרב, ובעוד שהיו מדפיסים חלק או"ח, שנת ת', נסע הרב אורח חיים לאור באור החיים". עוד גדול בישראל שמו ב'הגהות הב"ח' על ה'ש"ס', והגהות על ה'מרדכי' וה'תוספתא', שו"ת 'הב"ח הישנות' שו"ת 'הב"ח החדשות', 'משיב נפש' על מגילת רות. ועוד ספרים בנגלה ובנסתר.

קדושתו וגדולתו הנשגבה של רבינו הב"ח היתה לשם דבר ובכל תפוצות ישראל היה מפורסם כעמוד ההוראה. ונחשב רשכבה"ג אחרי פטירת המהר"ם מלובלין, ופנו אליו בשאלות גם מארצות הרחוקות, ביותר נתקבלו פסקיו אצל רבוה"ק מאורי החסידות, ואף במקום שבא להקל נגד אחרים, וכפי שידוע מפסקו להתיר 'חדש' בזמן הזה (או"ח סי' תפ"ט, יו"ד סי' רצ"ג), וכפי שמספור (בכמה ספרים) על מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע ש"שאל בחלומו, חדש בזמן הזה, איך הדין וענו אותו, שלאחר פטירת הב"ח ציננו את הגיהנום ארבעים יום, מחמת שהיה צריך זה לכבוד הב"ח" (שהי' חפץ להיטיב עם הרשעים, ראה להלן). ובבוקר עמד הבעש"ט זלה"ה ושלח להביא שכר מן החדש ושתהו, ואמר: כדאי הב"ח שמתיר, לסמוך עליו.

בערוב ימיו חשקה נפשו לעלות לארץ הקודש, אולם הדבר לא עלה בידו, ונשאר בקראקא, שמה נסתלק לשמי רום ביום כ' אדר א' שנת ת' לפ"ק, זקן ושבע ימים, [זוג' הצדקנית מרת ביילא בת הג"ר אברהם ר' הירצקא'ס מלעמבערג, נפטרה בקראקא בשביעי של פסח שצ"ח]. בהשאירו אחריו דורות ישרים, בנים תפארת אבותם, מהם ידועים הג"ר יהודא לייב אב"ד חאנטשין ז"ל, הג"ר שמואל צבי אב"ד פינטשוב, מבין חתניו הגאונים מפורסם ביותר רבי דוד הלוי בעל ה"טורי זהב" זי"ע. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

רב פעלים מקבציאל

אגידה ואדברה קצת מגדולת מפעלות רב פעלים מקבציאל, למען ידעו דור אחרון אשר צדקתם כהררי א-ל, דרכי למוד של מ"ו אדוני אבי אבי רכב ישראל, הגאון הגדול מאור הגולה, רבן של כל בני הגולה, ר"מ ואב"ד דק"ק עיר ואם

בישראל, החסיד העניו מוהר"ר יואל בן כבוד אדוני אבי זקיני החסיד מוהר"ר שמואל ז"ל, אשר כל ימיו לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפותיו, הוצק חן בשפתותיו, מקהיל קהלות גדולות להודיע להם חוקי אלקים ותורותיו, למען ילכו באורחותיו, מתוך דוחק ועוני למד בנערותיו, וכפיו היו פרושות השמים יפוצו חוצה מעיינותיו, ובחורי חמד תמיד היו מאוכלי שלחנותיו, ולנים בחדרי משכיותיו, ועמהם היה כל משעשועותיו, ומה שהעלה מתוך עומק ההלכה בחריפותו ובקיאותו שהיה מלא על כל גדותיו, העלה תמיד בכתב להיות חתום באוצרותיו, עד שאסף וקיבץ אמרות טהורות צרופות בארמנותיו.

ובבואו לעיר הגדולה כרכ"א דכולה ביה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא, את שאהבה נפשו ביקש ומצא תלמידים חשובים מופלגים מקדרים בהרים, הרדי נמרים, מאירים כספירים, עוקרי טורי"ם, ורובם נעשו ראשי ישיבות הורים ומורים, המה מטיבי ארץ העומדים בפרץ גודרי גדרים, מאירים לארץ ולדרים, והתאספו כולם עדרים עדרים, לשתות בצמא דבריו הישרים, כמסיני נמסרים, כי תורת אמת בפיו כו'. והוא גם הוא כאשר ראה אותם פני להבים פניהם הסביר להם פנים מאירות והנעים להם אמרים טהורים, וראה ושמח לבו והתחדש כנשר נעורים, ולמד עמהם בחדרי חדרים, כל הארבעה טורים, לא פעם אחת ושתים כי אם הרבה פעמים, עד שנעשו בפיהם שגורים, ואז חיבר החבורים כו'.

וכל מגמתו ושאלתו מאתו יתברך ויתעלה היה כל הימים, שיניח לו משונאיו אשר עליו קמים (ע"י שו"ת הב"ח החדשות סי' מב), יחזקהו ויחייהו בנעימים, עד אשר יגמור להדפיס ספריו הרבים והעצומים, להראות לפני השרים והעמים, את הדרך הישר והתמים, כי בו יתבארו כל דברים סתומים ונעלמים, וזכוהו מן השמים שנדפסו בחייו שלשה חלקים יפים והדרים, וגם התחילו בחלק רביעי בעזרת יוצר הרים, ובעונינו בא השמש בצהרים, ויציאתו מן העולם עשה רושם גדול בשערים, ופנה זיוו והדרו והודו, שהיה מאיר לעולם כולו בכבודו, באור תורתו ולמודו, וכשראיתי מעשה נזכרתי מה שעלי ציוה והורה, כשהיה בדעתו לילך לארץ הקדושה והטהורה, השביע אותי שבועה חמורה, שלא לנגוע מהונו אפילו כחוט השערה, עד אשר ידפיסו הספר עד גמירא, וקיימתי בעצמי הגזירה, ואזרתי חלצי בגבורה, ולא נחתי ולא שקטתי עד אשר נגמר הספר יפה וברה, ובכן צאנה וראנה בנות ציון המצונים בהלכה את הבנין המפואר אשר בנה אאמ"ו הגאון הגדול החסיד נר ישראל והדרו, המופלג בדורו כו'.

מתוך הקדמת בנו הג"ר שמואל צבי המכונה הירץ
ר"מ ואבד"ק פינטשוב זצ"ל
לחיבורו הק' של אביו זצ"ל בית חדש על הטורים

מעשי תקפו וגבורתו

רבינו הב"ח שימש ברבנות בכמה עיירות בשני ימות חייו, ובערוב ימיו בשנת שע"ט נקרא לשמש ברבנות בעיר הגדולה לאלקים קראקא המעטירה. בקראקא פתח ישיבה גדולה למאות תלמידים הגונים, והרביץ תורה יומם ולילה כפי שאוותה נפשו הטהורה, ומישיבה זו יצא ברבות הימים חתנו הגדול רבינו הט"ז זי"ע, ועוד עשרות רבות מגדולי הדורות אשר מפיהם אנו חיים עד היום הזה, ביניהם אנו מוצאים את הגה"ק רבי גרשון אשכנזי זי"ע בעמח"ס עבודת הגרשוני שהיה רבו של הש"ך, הגה"ק בעמח"ס עטרת זקנים זי"ע, הגה"ק בעמח"ס צמח צדק זי"ע מניקלשבורג, הגה"ק בעמח"ס מגיני שלמה זי"ע, הגה"ק בעמח"ס פתחי תשובה זי"ע.

חיבר ספר "בית חדש" שהם חידושי הלכות על ארבעה טורים, כמו"כ כתב "הגהות בית חדש" על כל הש"ס כולל גמרא רש"י ותוספות, ודבר גדול וחשוב עשה בהגהותיו המזהירות, אשר לפעמים בלתי יתכן להבין את הנלמד לולי הוספת אות או מחיקת תיבה, כפי המובא בהגהות הב"ח שהודפס בצידי הדף, והפך לנכס צאן ברזל בקרב לומדי הש"ס, אשר בכל פעם שאינם מבינים דבר לאשורו כדבעי, מעיינים בהגהות הב"ח ומוצאים את שאהבה נפשם כשלחן הערוך. ובפרט שהגהותיו לא נכתבו בסתמא, וגם לא כתבם מסברות עצמו כפי שהבין, אלא קרוב לודאי שהיו ברשותו כתבי יד ממהדורות ישנות שהדפיסו את התלמוד, ובמהדורות האלו נכתב אחרת. ובש"ס ברכות (י.) הוסיף הב"ח בהגהותיו (אות ב') כמה שורות גמרא ממה שלא נכתב בש"ס דידן, וכעבור כמה שנים מצאתי את ההוספה הזאת בגמרא "עין יעקב" שמובא גירסא זו.

ישנם עוד כמה חיבורים שכתב רבינו הב"ח, "שאלות ותשובות בית חדש" הישנות והחדשות, שהודפסו ע"י קרוביו ה"ה הגה"ק המפורסם רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע מבראד, ואחיו הגאון רבי שמואל מרגליות זצ"ל, שירשו את כתבי ידיו הקדושים מזקינם הגה"ק בעמח"ס תבואת שור זי"ע.

כמו"כ ראיתי פעם כתבי יד מהב"ח שהוא חיבור בקבלה על אחד מספרי הגה"ק רבינו משה קורדובירו זי"ע בעמח"ס תומר דבורה, וזה עדיין נמצא בכתב יד ולא נדפס, וידוע שהב"ח היה בקי נפלא בספרי הקבלה ותורת הנסתר.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל
"חודש בחודשו" ניסן תשס"ו, עמ' א'

קדוש ישראל מלכינו

"אקוד ואשתחוה ואומר שלום עליך מרנא ורבנא הלא הוא אב אחד לכולנו, תפארת גאון עוזינו קדוש ישראל מלכינו, ידבר תחתיו כל בני עמינו אשר אמרנו בצילו נחי' לתורה ותושי' א' מבני עלי' גפן פורי'. הר המורי' לשני בתי ישראל יורה ידין כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, הגאון כבוד מוהר"ר יואל יחי' עד כי יבא הגואל".

תלמידו הגאון רבי משה מאיר אשכנזי זצ"ל

אש התורה

נאמר משמיה דגברא רבה הגה"ק רבי שמשון מאסטראפאליע זי"ל כי בפלפול התורה הקדושה שורפין את החיצונים, כמבואר בעץ החיים בהקדמה, והב"ח בהיתר חדש שלו שרף חיצונים מארבע מאות פרסה, כך שמעתי מפ"ק אאזמו"ר (ה"קול אריה") זי"ע.

טיול בפרדס ח"א, (מערכת ד' אות ב')
הגה"צ רבי שלמה זלמן עהרנרייך הי"ד אבד"ק שאמלויא

במתיבתא דרקיעא

שמעתי ממנו (מאביו הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע) שסיפר לפני חברים מקשיבים איך ששמע מהרב הקדוש מו"ה דוד מלעלוב זלה"ה, בעת שהרב בעל הב"ח זלה"ה נפטר לעולמו כיבדו אותו בב"ד של מעלה בדרשה, והשיב שיאמר רק באופן שיציננו את הגיהנם שלשים יום, כדי שלא ידונו הרשעים שם, וכן הוה. וכדי שלא יהיה דבר זה רחוק בעינך, עיין בספר תוספות שבת בהקדמה שם, שכתב שהיה בזמנו רוח אחד נתגלה באיש, והרוח בתוך דבריו היה מסיח לפי תומו דכאשר עלה נשמת הב"ח זלה"ה השמימה כרווא קרי בחיל: פנו מקום לר' יואל סירקש מקראקא, עי"ש (גם החיד"א זצ"ל מציין לכך בשה"ג). וסיים כאאמו"ר (התפארת שלמה) מזה נראה גודל צדקת הב"ח זלה"ה כי מסתמא בחיים חיותו היה גם כן שואל ומבקש על נשמות הרשעים.

מתוך הקדמת הגה"צ ר' צבי מאיר אב"ד ראדומסק זצ"ל לספר "שער הגלגולים" למהרח"ו זצ"ל

(גם סיפור זה מובא באריכות בסו"ס מגלה עמוקות שם. וראה עוד בס' זכרון טוב דף יב ובהגה' מקור מים חיים על ספר בעש"ט עה"ת פר' אמור הע' ג', ובס' פרדס יוסף עה"ת פר' אמור כג, יד)

עד הגל הזה ועדה המצבה

על מצבתו בקראקא נחרתו המלים הללו: כתר תורה בעל ומחבר ספר בית חדש, התחלת חכמתו בחוץ תרנה בק"ק פדוזנה חזק ואמץ בישיבה בק"ק לוקבא, אור תורתו על כלה בק"ק לובומלא, הון לתת בזבז בק"ק מעזיבוז, עדיף מחוזה מים חיים חזה בק"ק בלזא, מלא אחרי ד' ככלב (עפ"י פסוק ביהושע יד: על כן היתה חברון לכלב בן יפנה כו' יען אשר מלא אחרי ה' וגו') בק"ק שידלוב, הודיע חקת התורה והמשפט בק"ק ברסק דליטא, נפוצו מעינותיו כבן יקא ('אגור בן יקא' שאגר כל החכמה והקיאה. משלי ל, ורש"י שם) בק"ק קראקא, צעקה עד לב השמים, אי חסיד ועניו היה מאיר עינים, לנו ולבית ישראל שבק חיים, ומאיר לעולם כלו בכבודו, זיו הדרו והודו. תורה יקר מפו מכל אבני יקרה, אכסניה של תורה, בעונותינו נעדרה לארץ ולדריה זרח. (חסר הסיום).

עיר הצדק (קראקא) עמ' 167

בראלי קודש הילולו

רבינו הב"ח ז"ל ישב, כאמור, על כס הרבנות בקהילות רבות, בהם העמיד את הדת על תילה והרים את קרן התורה שהיתה מונחת שם בקרן זוית, עד שהפכו מקומות אלו להיות לתל תלפיות שהכל פונים שמה. באמת אמרו, שאחד מנימוקי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאיזה, לימים, את העיר מעזיבוז למושב לו היתה, יען כי הב"ח, בעת כהונתו שם, השפיע בה טהרה וקדושה יתירה.

שערי אריה, נחלי אמונה

תורה מאתו תצא

בנו הג"ר שמואל צבי מספר בהקדמה הנ"ל: אבי "השביע אותי שבועה חמורה שלא לנגוע מהונו אפילו חוט השערה, עד אשר ידפסו הספר עד גמירא". ספרים רבים השאיר בכתי"ק, ורק חלק מהם ראו את אור הדפוס, וביניהם: הגהותיו על ש"ס וראשונים, שו"ת הב"ח, עוד חיבר ספר נקדש ונערץ פי' על כל התפילות ע"פ קבלה, וספר בשם "משיב נפש" על מגילת רות, ועוד. אודות חיבת הצדיקים לספרו זה האחרון מצאנו עדותו של עד נוכח, בעל מח"ס 'חדות שמחה': "אספר מה ששמעתי מאדומו"ר הגאוה"ק רשכבה"ג מרן רבי ישכר דוב רוקח זצ"ל האבד"ק בעלז, בהיותו פה מונקאטש בחודש סיון תרע"ט, דרש אחר ספר 'משיב נפש' להשיגו, והודעתיו כי נמצא הספר אצלי, והבאתי אליו וקרא בו והיה לו למשיב נפש. וסיפר לי כי חותנו זקינו האדומו"ר הקדוש מו"ה מרדכי מטשערנאביל זצ"ל השתוקק להשיג הספר משיב נפש הנ"ל (כי לא היה שכיח כלל בימים ההם, כידוע), ויהי היום הביא לו אחד הספר הנ"ל, אז לקחו הרה"ק הנ"ל ועיין בו לערך שתי שעות רצופות.

חדות שמחה

עץ חיים הוא

פעם אחת שמעתי ממנו [מהרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלגיצא זיע"א] באמצע לימוד השיעור בעיון שהיה מדבר מגודל מעלת הב"ח, ואמר כי החולה שבא לד' אמות של הלכה שהיה הב"ח ז"ל לומד מיד נתרפא, ואמר בשם הרה"ק היהודי ז"ל מפרשיסחא על אשר ב' פעמים מוקשים דבריו מאד, זה היה מגודל דביקותו בה' אז כשהיה כותב דברים האלה.

תורת השרף ממאגלניצא, עמ' קכ"ז

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

לטהר טמאים באומר קדוש

הגה"ק בעל ה"תוספות שבת" כותב בהקדמה לספרו אודות "פרשת גדולת בעל הבתים (היינו רבינו בעל הבית חדש על הטורים) אשר גדלו המלך האמיתי כבר נודע בשערים", ומספר: "שבהעלות ד' אותו לשמים בסערה, הכריזו עליו: פנו מקום לר' יואל מקראקא הבירה, ודבר זה נתגלה על ידי רוח אחד שהיה מסיח לפי תומו את המאורע".

וגופא דעובדא מופלאה זו סיפר הרב הקדוש מרוזין זי"ע: בהעלות הב"ח לעולם העליון, לא מצאו בו שום שמץ פגם, ונחתך דינו

להיכלי הצדיקים בגן עדן. עם נתינת פסק הדין, נאספו ובאו נשמות החוטאים בטענה לפני השי"ת, כי לו היה הב"ח עובר לכה"פ דרך פתחה של גיהנום היה ודאי מוציאם משם לחרות עולם. מיד הגיע המקטרג כשבאמתחתו "עבירה" אחת שמצא אצלו, והוא, כי פעם בעברו בשוק, ליד עגלה שהיתה רתומה לשור וחמור יחדיו שהם כלאים, נתעטש הב"ח, ומחמת כן התחילו אלו ללכת מעט. ואמנם מיד נגזר עליו לעבור דרך פתחה של גיהנם, וצינו אל הגיהנם למשך מ' יום.

ובכך המשיך הרה"ק מרוזין לפרש את מאמר הפיוט (יוצר לפר' פרה): "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש"; "לטהר טמאים" כשרוצה השי"ת לטהר את אלו החוטאים בנפשותם, אזי: "לטמא טהורים" מחפש הוא איזה עבירה אצל הטהורים, הצדיקים, שהוא לפעמים "באומר קדוש" עבירה שנגרמה על ידי הקדוש רק באומר.

נר ישראל

עוד סיפר משם הרה"ק מרוז'ין זללה"ה, בן הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זללה"ה, כי הב"ח נשבע פעם שלא יכנס לגן עדן, עד שיושעו בני ישראל בגאולה שלימה. אחר הסתלקותו, בהגיעו לעולם שכולו טוב, שכח משבועתו זו, ונזכר בה רק לאחד שנכנס לשם ברגלו האחת, ונשאר לעמוד על עמדו כשרגלו האחת בפנים והשניה בחוץ, והחל לשאת "דרוש מתוק מאוד ונתקבצו אליו הרבה נשמות ומשרתי עליון, וכך הוא עומד עד היום ואומר דרשות".

דברי דוד – טשארטקוב

על ישרא"ל הדרתו

הראשון הידוע ששימש כרב הקהילה היהודית במעזיבוש, מעת תחילת התיישבותם בעיר, (בסביבות שנות הר'), הינו הגאון הקדוש עמוד ההוראה רבי יואל סירקיש זצ"ל, הידוע בכינוי הב"ח על שם ספרו הגדול 'בית חדש' על ארבעה טורים. תקופת כהונתו המדויקת כרבה של מעזיבוז, אינה ידועה, מה שידוע, שבאותה תקופה היה חוק במדינת אוקריינא, שהגביל זמן כהונת רב, למשך שמונה שנים בלבד, ניתן אם כן, לשער, ששנת כהונתו של הב"ח במעזיבוז, היו בין השנים שס"ב ש"ע, ההכרח לכך, כי ישנה חתימה של הב"ח משנת שס"א (שו"ת ב"ח ישנות סימן ד' (א)) שהוא התאריך האחרון בו חותם עצמו, בתור אב"ד לובמלא, שם כיהן כרב לפני מעזיבוז, בשנת שע"א כבר חתם בתואר אב"ד העיר בעלז (שו"ת ב"ח החדשות סימן כ"ג) שם כיהן אחרי מעזיבוז, נותרו איפא שמונה שנים, שס"ב ש"ע, בהם ככל הנראה כיהן ברבנות מעזבוז. הוכחה נוספת לכהונתו במעזיבוז בשנים אלו, בתשובה שכתב הב"ח בענין עגונה (שו"ת ב"ח הישנות סימן פ"ב) הוא חותם, יום א' כ"ו טבת שנת שס"ה לפ"ק פה ק"ק מזיבוז.

קודם בוא הב"ח לעיר מסוימת, לקבל את עטרת הרבנות, הציג תנאים מיוחדים לאנשי העיר, שרק אחרי קבלתם, הסכים לכהן בה כרב, תנאים, שתכליתם היה להטיב עם אנשי העיר ולרומם קרן התורה והיהדות. לדוגמא, הוא דרש מהם להחזיק בגופם ובממונם ישיבה עם תלמידים, עמלי תורה, שיהיה מקום

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

מאמר הב"ח בענין 'תכלית עסק התוה"ק' שצדיקים זי"ע היו לומדים בכל יום

ברכת התורה מאד צריך ליזהר בה, כדאיתא בנדרים מפני מה תלמידי חכמים אין מצויין לצאת מבניהם ת"ח, רבינא אמר מפני שאין מברכין בתורה תחלה וכו', שנאמר (ירמי' ט, יב) 'ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה'. אמר רב יהודה אמר רב לומר שאין מברכין בתורה תחלה (טור) משמע שהקב"ה מקפיד על לומדי תורה אפילו עוסקין בה טובא, אם אינן זהירין לברך בתורה תחלה וכו'.

ונראה דכונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתינו בעצמות ורוחניות, וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתינו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה, והיה המשכן אחד.

אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה, כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם, לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתגאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבידתה וכו'. והוא המכוון בברכת 'אשר בחר בנו' על אשר קרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו תורתו הקדושה כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום כדי שתתדבק נשמתינו בעצמות קדושת התורה ורוחניותה, ולהוריד השכינה בקרבנו וכו'.

ב"ח או"ח סי' מז אות ב'

[וראה בספה"ק עבודת ישראל לקוטים ד"ה כי כאשר שמים, שמבאר ענין ברכת התורה ולימוד תורה לשמה, ובתו"ד כותב וכבר הציע הב"ח באו"ח סי' מ"ז דבריו המתוקים על פי קדושתו הנפלאה הנראית מתוך דבריו עיין שם ותמצא מרגוע לנפשך, וע"ע בספה"ק ישמח ישראל פר' תרומה אות ב. וב'שפתי צדיק' להרה"ק מפילץ (ר"פ וילך) כותב, ששמע מפי זקינו הק' בעל 'חידושי הרי"ם' זי"ע שהרבי ר' מענדל'ע מרימאנוב זללה"ה למד דברי ב"ח אלו בכל יום].

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

"אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד"

והא דתנן (אבות ד, ה) 'אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם' היינו דאינו לומד מתחילה כי אם כדי להתגדל או כדי להסתפק מכבוד התורה, אבל מי שעוסק בתורה מאהבה לשמור ולעשות ולקיים, לא לתכלית אחר, יכול לקבל נתינות אף להתעשר וישמעו דבריו ועל זה נאמר (משלי ג, טז) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', פירוש, לא שיהא עיקר כוונתו בלימודו להשיג עושר וכבוד, אלא עיקר כוונתו כמי שאוחז דבר ביד ימינו בכח, לא יהיה אלא לאורך ימים יום שכולו ארוך, אבל העושר והכבוד יהא טפל לזה כמו שאוחז דבר ביד שמאל שאינו אוחז בה בכח".

שו"ת ב"ח
(ישנות, סימן נב ד"ה ובזה התיישב)

אורח צדיקים כאור נוגה

גבאי צדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם, ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתנו חשבון (טור) אין מדקדקין אחריהם וכו' דוקא בגזברים כשרים, דמסתמא באמונה הם עושים, אבל היכא דאיכא רינון שלא נהג כשורה ובאמונה צריך חשבון. ומה שכתב 'ומכל מקום כדי שיהיו נקיים מהשם' וכו', זה לא נמצא בפוסקים, ואולי למדו ממשה רבינו ע"ה שנתן חשבון בנדבות המשכן, כי מי כמוהו נאמן ביתו ונתן חשבון כדי שיהא נקי מהשם ומישראל.

ב"ח יו"ד סי רנ"ז

(גם בספרו משיב נפש על מגילת רות [ב, ח] כותב כי דרך הצדיקים שידקדקו על עצמם שלא יגיעו לידי חשד ויהיו נקיים מה' ומישראל עיי"ש)

"וכך הם הצדיקים, גם כי הם עניים הנה הם יושבים אוהלים עוסקים בתורה בלילה, וחוט של חסד משוך עליהם ביום על ידי עסק התורה שעוסקים בלילה, ומקושטים במעשים נעימים ונאים, לא יראו ולא ימצאו החוצה בשוקים וברחובות לישא וליתן בסחורה, כי אם נהנים מיגיע גפם וגומלי חסדים הם זה עם זה".

משיב נפש (ב, ח)

מיוחד המיועד להרבצת תורה כפי הנראה גם במעזיבוז הוקמה ישיבה כזו, שהיוותה מרכז לתורה שהפיצה אורה בכל העיר.

צדיקים אמרו מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' בקביעת מושבו במעזיבוש, היה מקושר עם רישומא דקדושה שהותיר הב"ח בעיר זו, וכן יש גירסא כי ענין ההנהגה כפסקי הב"ח אצל רבותינו מצוקי ארץ תלמידי הבעש"ט הק' היתה ג"כ קשורה בהנהגתו של הבעש"ט הק' כדעת קדשו של מרא דאתרא הב"ח זללה"ה (ועי' לקמן בשם הרה"ק מנעשכיז והרה"ק מצאנז ועוד זי"ע).

עיר מבצר, עמ' קנ"ט

הוי זהיר בגחלתן

ואני הגבר מעיד, שבשנת תקצ"ח הייתי בראש השנה בק"ק בעלזא, ושמעתי שם שהב"ח ז"ל היה אצלם לרב וקמו שם כת רשעים נגדו במחלוקת וגברה ידם והעבירו אותו מהרבנות, והוא ז"ל היה עני גדול והיה לו ולבני ביתו דוחק וצער גדול, [ואולי יש רמז לכך במה שחתם הב"ח את שמו באחת מתשובותיו (שו"ת ב"ח הישנות סימן ע"ח) מנאי הקטן והצעיר יואל בלא"א כמוהר"ר שמואל הכותב על הלחץ ביום א' שבט בסדר החדש הזה לכם ה' שע"ד בק"ק בעלזא] ויהי היום בערב שבת כשהיה רוחץ את פניו בחצירו היו באים ופורחים ציפרים מעל ראשו ומצפצפים, והרב כשמעם מיד שמח ונכנס להבית ואמר לאשתו הצדיקת שנתבשר מהציפרים שהוא נתקבל להיות לרב בק"ק קראקא (כבר העיד שזה טעות, אלא שאז נתקבל בעיר שידלאוו ומשם ד' שנים בעיר ברוסק דליטא, ורק אח"כ לקראקא), לכן מהרי והכיני עוד יותר על שבת קודש בעד שלשה אורחים הנשלחים משם אלי עם כתב הרבנות אצלי והם יבואו לכאן על זה השבת כי כך שמעתי מהציפורים הנ"ל, אמרה לו אין לי מעות, והשיבה קח על המשכון, וכן עשתה וכך היה שקודם הערב באו.

והנה טרם וקודם הזמן שהייתי שם איזה שנים, היה בק"ק בעלז גזירה על המקום דבית העלמין דשם שהיו מוכרחים אנשי העיר להוציא את עצמות המתים שמתו כבר מקבריהם ולהניחם במקום אחר, והיו לאנשי העיר עגמת נפש גדול, ואמר להם הרב הצדיק דשם [דהיינו הרה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א] אל תדאגו שידוע לו בבירור שהעצמות האלה הם המה האנשים שהיו חולקים על הרב הב"ח ז"ל זיע"א ולכן נגזרה זאת עליהם לטלטלם עד כאן שמעתי מאנשי אמת כו'.

'זכור לאברהם' לרבי אברהם זוסמאן שו"ב ע"ה (לעמבערג תר"כ, דף ס"ז)

השלמה ידועה למעשה הנ"ל הוא, אשר למעשה הגם כי בו ביום כתבו פרנסי העיירה כתב פיטורין, ונתנוהו לשמש הקהילה שימסרהו לו, כשאזהרתם בצידו לבל יהין לבוא בשבת לביהמ"ד. אבל השמש, שלא אבה לצערו בערב שבת, לא מסר לו את המכתב. ביום השבת, כשהגיע רבינו אל התפילה, ובעלי המחלוקת רצו לעשות בו שפטים, עיכב בעדם השמש, באמרו, כי הוא הוא האשם, יען שלא קיים את דבר השליחות. במוצאי השבת, נכנס השמש למסור את המכתב וסיפר לרבינו

את הדברים כהווייתן, גילה לו הב"ח כי כבר מוכן מקומו בקראקא, והוסיף לומר: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה אף לאחר מותם. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש, יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש. ואכן, נולד לו בן, ויקרא שמו בישראל: יצחק. לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדוש. והרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל ה"לב שמח", חתנו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, היה נכדו בן אחר בן.

וגופא דעובדא מהביה"ח שבבעלזא המזכר בספר הנ" הכי הוה, כי בשנת תר"ו, רצו השלטונות לסלול מסילה חדשה שתעבור דרך בית החיים דעיר בעלזא ויצאה הגזירה מאת המלכות לפנות את חלקת ביה"ח ולהעביר את הטמונים אל מקום אחר. על אף מאמציו הכבירים של הרה"ק מהר"ש זי"ע לבטל את הגזירה, נחרש ביה"ח ולא נשאר שם קבר עד אחד, הוא קברו של הרה"ק רבי יצחק אב"ד בעלזא זי"ע שנולד בזכות ברכתו של הב"ח. ציוה מרן ז"ל שיקחו את כל העצמות שנעקרו ממקום מנוחתם, עם העפר שסביבם, ויניחום בעזרת הנשים של ביהמ"ד. בלילה ההיא שמע קול רעש גדול מעזרת הנשים. באו בבהלה אל הרה"ק מהר"ש וסיפרו לו את הדבר. ענה להם ה"שר שלום' ז"ל: אל לכם להבהל. מתים אלו, הם אלו שציערו בשעתו את הב"ח, והוא אשר "ברכם" שלא יזכו למנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב. לאחר שגמרו לסלול את הדרך, ציוה מרן זי"ע להחזיר את כל העצמות עם העפר ולקברם סמוך למקום שהיו מקודם, והוא המקום הידוע שהיה נקרא בפי תושבי העיר "ביה"ח הישן".

השר שלום מבעלזא

כי עזה כמוות אהבה

הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע סיפר מקדושת רבינו הב"ח זי"ע, שמסר את ספרו בכתב יד קודם רצה להדפיסו ונתנו לאחד מהל"ו צדיקים נסתרים, למען ישים עליו עינו להגיהו ולראות אם טוב ונכון הוא. והצדיק נסתר לקח את הכת"י לעיין בו, ואחר שחלף זמן ולא החזירו שאל אותו רבינו הב"ח אם כבר עבר על הכתב יד, וביקש ממנו שיחזיר לו, והצדיק נסתר השיב לו שאף אחרי עשרים שנה גם לא יחזיר לו הכת"י. ושאל לו הב"ח אם לא מצא ספרי חן בעיניכם, הלא זאת מגמתי כי ישים ע"ז עין בקורת. והשיב לו הצדיק נסתר ספרו הב"ח הוא טוב ומיטיב, אולם ידע כ"ק, כי כשידפיס את ספרו ויפיצו על פני תבל אז כבר תיקן את עצמו ואין לו עוד מה להיות בעולם הזה, אשר על כן הנני מעכב בדבר זה, למען שכ"ק יהיה עוד בעולם הזה. והשיב לו רבינו הב"ח: אם כן הדבר הנני מוסר נפשי ונשמתי, ועבור זה לא אעכב מלהדפיס ספרי אשר נצרך להפיצו על פני תבל. ואז תיכף ומיד החזיר לו את ספרו הב"ח בכת"י שיתן להדפיסו.

זכותא דאברהם (נדפס בס' קרני ראם)

יש לציין סיפור זה נדפס בשינוי בסוף ספר מגלה עמוקות עה"ת (**מהדו'** לעמבערג, תרנ"ד) **כפי שסיפרו הגאון רבי מרדכי זאב אורינשטיין זצ"ל, ושם מסופר שנתן להגיהו להגה"ק בעל מגלה עמוקות זצ"ל, יעו"ש באריכות.**

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

תכלית שמירת ב' מלאכי השרת

"ומ"ש (הטור, בהל' פדיון הבן) 'ונפח בו נשמה וכו' וזימן לו שני מלאכי השרת לשמרו במעי אמו' וכו'. נראה דשמירה זו היא שלא יכנס יצה"ר בעובר בעודו במעי אמו, כדי שתתעצם התורה והמצוה בלבו ובגופו בכל רמ"ח איברים, כי על כן מלמדים אותו כל התורה במעי אמו שתהא לקדושת התורה והמצוה דין קדימה ליצה"ר שהרי אין היצה"ר נכנס בלבו אלא משעה שננער לצאת לאויר העולם, וכמו שדרשו (ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה) 'מנעריו' כתיב (בראשית ח, כא) משעה שננער וכו', וזהו 'לפתח חטאת רובץ' (שם ד, ז) לפתח דלתי בטני האשה היצה"ר רובץ ליכנס באדם משעה שננער, ולזה שומרים אותו שני מלאכי השרת שלא יכנס היצה"ר בעודו במעי אמו, כד"א (תהלים נח, ד) זורו רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב".

ב"ח יו"ד סי ש"ה אות י"ג

(ויצויין שדה"ק אלו תואמים למש"כ בספה"ק נועם אלימלך פ' ויקרא ד"ה וזהו ושמעה, המבאר תכלית לימוד התורה קודם לידת האדם הגם ששוכח לימוד זה, שעי"ז יש כח בגופו לקבל קדושת התורה כל ימי חייו, עיי"ש)

ביאור האיך טבילת מקוה מסייע גדול לקדושת האדם

כי הטהרה על ידי טבילה הוא סיוע גדול להיות דבק הוא ונפשו באלקיו כי טהרת הגוף יחדש הטהרה בנפש, דכשם כשהגוף טמא יגיע קצת פגם לנשמה ויפרידהו משורש העליון, כך על ידי הטבילה אף ניצוץ השכינה שמתלבש באדם נטהר מהפגם אשר קיבל, כי על ידי הטבילה מפשיט מעליו רוח הטומאה, הוא הנקרא טנופת ע"ז שעדיין לא נסתלק ממנה לגמרי, הנה עכשיו מתלבשת בו סוד הנשמה שנסתלקה, והטבילה היא סיוע גדול לקניית הנשמה, כי טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ כמו שכתוב האלקי בעל 'ראשית חכמה' פרק י"א משער האהבה.

משיב נפש (ג, ב), **נחל אשכול**

זכור ימות עלם בינו שנות דור

אחד מהענינים שסבל רבינו הב"ח משנאיו הרבים מתאר בכאב גדול במכתב קדשו לריעו וידידו אחד מרבני לובלין, ונדפס בשו"ת הב"ח החדשות (סי' מ"ב) ומתאר שם באריכות אודות מעשה נפשע שאירע בקראקא מקום כהונתו, אשר התגורר שם חזן אחד שהיה יודע לקרות בתורה בטעמי המקרא, והיה טוען לכולם שסגי במה שלומדים ארבעה טורים ושו"ע, ואחרי שלמדו אותם כבר אפשר לפסוק הלכה ברבים, ואין צריך ללמוד גמרא רש"י ותוספות ושאר הראשונים. והנה כל זה אינו מפריע לשום אדם מה שהוא טוען באוולתו, ברם אותו חזן היה מפורסם ומשמיע את דיעותיו המשוגעות בחוצות קריה, והיה מפריע מאד לפסקי הלכותיו של הב"ח שכיהן מרא דאתרא בקראקא. וביותר היה לאותו חזן פושע, טענה גדולה כביכול על רבינו הב"ח, שפסק להתיר ביו"ד (סי' רס"ג) איסור חדש בזמן הזה, והב"ח כותב שגדולי עולם כבר התירו כיום את החדש, והיו שותים בי"ר מתבואת חדש. ואותו חזן היה מתנגד להיתר הזה, והיה מלגלג על הב"ח עם ידידיו הרעים, וכל חבורה שמצא ברחוב העיר היה מדבר סרה נגד הב"ח ופסקיו, וע"י פטפוטי דבריו החלקלקות ערער את מעמד הב"ח שהיה מרא דאתרא.

בין יתר הדברים הגדיל אותו חזן לעשות בשבת אחת שקראו בתורה, ומצאו טעות בספר תורה שאות אחת לא נכתבה כראוי, והחזן אמר להגבאים שיביאו ס"ת אחר במקומו, ואילו הב"ח שראה את הטעות אמר שאין צורך להוציא ס"ת אחר מהארון, כי אין זה טעות חמורה ואפשר להמשיך לקרות בתורה, והחזן ההוא צעק על הב"ח בפני רבים שאינו יודע את ההלכה, וחייבים להוציא ס"ת אחר ואסור להמשיך לקרות בראשון, והמשיך לקלל את הב"ח בבזיונות נוראים באמצע ביהמ"ד, עד שקם הב"ח ממקומו בסערה והכריז עליו שמתא ונידוי שאין לו התרה. בעזות חוצפתו הלך החזן ההוא לרב מפורסם בלובלין, וסיפר לפניו את כל הפרשה וסילף כמובן את הדברים שעשה להב"ח, והצליח להסית בצחות לשונו הכוזבת את הרב ההוא, והוציא ממנו פסק שיש בידו הרשות שלא לקרות לעלות לתורה להב"ח בשבת, כיון שהב"ח ביזה אותו ברבים ונידה אותו בחרם. בהגיעו לקראקא פירסם בשמחה את הכרוז שבידו מהרב מלובלין, שמותר לו שלא לקרות להב"ח לתורה.

כאן כבר לא יכול היה הב"ח להמשיך להבליג על מעשי הנבלה של אותו חזן פושע, ושלח מכתב חריף ונוקב להרב ההוא, ובמכתב מגולל הב"ח את פרשת עזותו ומעלליו הרעים של החזן המתעטף באיצטלא דרבנן כיודע ספר, ובאמת עם הארץ גמור הוא וטוען שאין צורך בלימוד גמרא ופוסקים, והדבר היחידי שהוא בקי בו הוא לקרות בתורה עם טעמי המקרא, ומלבד זאת הוא פושע גמור ובור ריק אשר אין כלום. ומספר הב"ח בכאב גדול, איך שהלה מבזה אותו בקרית חוצות בפרהסיא, ומניח אותו כאחד הריקים מן השוק, ואיך שהוא בעצמו טוען שאינו לומד גמרא ופוסקים, א"כ איך יכול להשמיע דיעות בהלכה, אם חדש מותר בזמן הזה או אסור, וגם בפרשת הטעות בס"ת שביזה את הב"ח ברבים, וכותב הב"ח שבאמת לא חשב לנדותו בחרם, רק התכוין שהוא ראוי אחרי מעשה כזה לנידוי, אך מ"מ כותב הב"ח שהוא ראוי לנידוי גמור מחמת ג' טעמים נכונים.

וממשיך הב"ח לכתוב לאותו הרב, איך יתכן לשמוע דברים מפי אדם שאינו הגון, ולהוציא פסקים מבלי לברר את הדברים לאשורם, וביותר איך נתן לו רשות שלא לקרותו לעליה בשבת, הרי הוא מרא דאתרא במקום הזה, והתקינו בקראקא שהב"ח יעלה לתורה בכל שבת בתורה, ואינו מסכים לוותר ע"ז בשום אופן.

כללו של דבר, ראינו כאן שהב"ח היה גדול הדור זקן ושבע ימים ורבן של כל בני הגולה כידוע רב תקפו וחילו בפרט לעת זקנתו אשר תהלתו מלאה ארץ, היה צריך לתרץ את עצמו מדוע החרים איזה חזן שוטה עלוב שהחציף פניו בעזות מצח, בבזיונות נוראים נגד זקן גדולי הדור שהעמיד אלפי תלמידים מצויינים, וזהו פלא גדול איך בא לידי הב"ח דבר כזה, וכנראה שזהו רק מעשה היצה"ר והשטן, שלא יוכלו הצדיקים לישב בשלוה לעסוק בתורה ברוגע ובמנוחה, רק יצטרכו לנהל מחלוקת עם פשוטי העם ריקים ופוחזים כאלו, וכך יוטרדו מעט מעסק

שער דפוס ראשון של טור אורח חיים עם פירוש הבית חדש, קראקא שצ"ט (שנה קודם הסתלקותו לחע"ה)

התורה, שאינו מניח להם ללמוד כאוות נפשם. והנה דבר זה צריך להיות בשבילנו מוסר השכל, שאנו רואים את רבן של ישראל מאור הגולה רבינו הב"ח, שהיה סובל הרבה מאנשי דלא מעלי שהציקו לו וירדו לחייו, ושקר טפלו עליו זדים רשעים, ואעפ"כ התגבר כארי לעבודת הבורא ביתר שאת וביתר עוז, וחיבר חיבורים אשר המה נר לרגלינו עד היום הזה, ומפיהם אנו חיים לדעת את ההוראה האמיתית אליבא דהלכתא.

הגה"צ רבי נתן געשטטנער זצ"ל – "חודש בחדשו" ניסן תשס"ח, עמ' ג'

לוחם מלחמות ה'

בימים שבהם הטיל זוהמתו במעשי תעתועיו משיח השקר ש"צ וכתתו ימ"ש, שהצליח ללכוד ברשתו הרבה תמימים שהלכו שולל אחר כשרונותיו, שלח הב"ח את חתנו השני, גיסו של הט"ז, לבדוק את השקרן הלז ולתהות על קנקנו. הדבר הראשון שעל פיו קבע הב"ח שהוא אינו משיח, היה כאשר חתנו סיפר לו שמצא אותו שהוא שוכב אפרקדן, דבר שהוא נגד ההלכה, ובמילא לא יתכן שהוא משיח.

בנוסף לזה סיפרו, כי חתנו של הב"ח, שנסע אל ש"צ ימ"ש לקושטא, נכנס אתו לשיחה ארוכה בנגלה ובנסתר, ונתפעל עד מאוד, ואז שהה אצלו עוד כמה ימים. לקראת נסיעתו, יצא ש"צ להיפרד ממנו וללוותו, כשהוא שואל את אורחו מה יוכל לעשות כדי לעזור לאחיו היהודים האשכנזים יושבי פולין. אמר לו חתנו של הב"ח, כי בפולין נמצא פריץ רשע, הגורם צרות רבות ליהודים. מיד ניגש ש"צ לאחד השיחים שגדלו בחצרו ועקר ממנו אחד מן העשבים, באמרו כי כשם שנעקר עשב זה משורשו, כך ייעקר אותו רשע משורשו, ומיד הוסיף לו, כי אותו הפריץ כבר מת ואיננו. חתנו של הב"ח כיוון לעצמו את השעה שהדבר אירע, ובשובו לביתו בדק ומצא שבדיוק באותה השעה מת הפריץ באורח פתאומי וכל היהודים נשמו לרווחה. וכאשר הגיע לבית חותנו הב"ח, סיפר לו כל מה שראה באותם הימים בביתו של ש"צ ימ"ש, וגם סיפר לו את המעשה עם הפריץ, שבשעה שעקר את העשב בחצרו בקושטא מת הרשע בפולין. כסבור היה, כי הב"ח יתפעל מסיפור זה, והנה היה להיפך; דוקא מסיפור זה מצא הב"ח ראיה שהוא משיח שקר, שהלא כתוב (ישעיה יא, א) "ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה" וגו', ואח"כ כתוב: "ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע". אם "ברוח פיו ימית רשע" הקשה הב"ח, למה, אפוא, נזקק לעקור עשב, אלא ממילא מזה גופא הוא ראיה ברורה כשמש שאין הוא אלא משיח שקר.

הגדת ר' שלום (עמ' ער"ה)

מי יבא אחרי המלך

בילדותי שמעתי מפי מגידי אמת אשר אחד מגדולי הדור ההוא זצ"ל, איקלע פעם לשולחנו הטהור של אא"ז הדברי חיים מצאנז זי"ע, וכיבדו רבינו לאות חיבה וידידות שיאכל עמו בצוותא מכלי אחד מאכל "קאשע" (הנעשה מסולת), ואותו גאון וצדיק שהיה אב"ד ור"מ בעיר מפורסמת, מנע את עצמו מלאכול את הקאשע, בהיותו מחמיר עליו על דין חדש בזה"ז בחו"ל (עיין שו"ע או"ח סי' תפ"ט סעיף י"). אבל רבינו הרה"ק [ה"דברי חיים"] זיע"א הקיל לגמרי בזה, כי כן הוא ההוראה בזה להיתר מרבינו הבעש"ט זיע"א כמש"כ בסה"ק זכרון טוב, שהרה"ק מנעשכיז זיע"א סיפר, שהבעש"ט ז"ל שאל בחלומו על דין חדש בתבואת נכרי בזה"ז בחו"ל, והשיבוהו כי אחרי פטירת הב"ח ז"ל (דס"ל ביו"ד סי' צ"ג שבתבואות נכרי אין איסור חדש). צינו את הגיהנום ארבעים יום לכבודו, ובבוקר קם הבעש"ט זיע"א וציוה להביא לו שכר מן החדש ושתהו, ואמר כי כדאי הוא הב"ח שמתיר חדש בזה"ז בחו"ל לסמוך עליו. עכ"פ רבינו הדברי חיים לחש באזני אותו גאון וצדיק ז"ל: כי באם לא יאכל עמו מיד מהקאשע יכריז עליו כאן בפרהסיא שהוא בכלל "זקן ממרא". (שעוב"ד הוא על דברי ב"ד הגדול שבשמים שפסקו להיתר).

שיחתן של עבדי אבות (ח"א, ע' מ"ז)

ויזמרון לך שירין ורחשין בירושלים קרתא דשופריא

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, עוטה כשלמה אורה, מגדולי מחזיקי תורה, ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש, עושה ומעשה במדת הגודש, פועל פעולות גדולות ונפלאות, כתר שם טוב לו יאות.

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד מו"ה

יוסף מרדכי כהנא

הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ו

זמירות ישמרו ותשבחות ישמיעו

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי'

בסימן טוב ובמזל טוב

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בהוקרה והערכה

וועד קרן הבנין

פעיה"ק ירושלים תובב"א

י"ט אדר

הגה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע

[בעמח"ס "צמח דוד"]

ואלה תולדות

נולד לאביו הגה"ק בעל ה"בני יששכר" זי"ע כצעיר בניו, ונקרא שמו בישראל דוד ע"ש החסיד המפורסם ר' דוד מליזענסק זי"ע שמסופר עליו גדולות ונצורות, מסופר שכשהשיא הגה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקן חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד הנ"ל ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, וע"ש חסיד זה יקרא שמו, לאחר זמן כאשר נחלה מאד ל"ע שלח אביו הבני יששכר להתפלל ולבקש רחמים על קברו של ר' דוד הנ"ל, ואז הוסיף אות יו"ד על שמו להיות נקרא "דויד", והסביר ואמר שסגולה זו נמצאת בדברי חכז"ל (ברכות ה:) יהב ליה "ידיה" [דהיינו אות יו"ד על שמו] ואוקמיה, על דרך רמז של הכתוב "השם עליהם יחיו", הגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע סיפר שהגה"ק בעל הבני יששכר אמר פ"א להגה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע שהמשיך נשמתו הק' של בנו דוד מעולם האצילות, וסיים מהרי"א "אף שקשה להמשיך נשמה משם, אבל אם הרבי ר' הערש אלימלך אמר זאת בודאי שכן הי', הי' כל ימיו חלוש הגוף עד כדי כך שלא הי' יכול לסבול בגדיו שעל גופו והי' הולך עם בגדים קלים מאד, פ"א הי' הבני יששכר עם שני בניו ה"ה הרה"ק ר' אלעזר לאנצוטער והרה"ק ר' דוד אצל מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בהיותם עדיין צעירים לימים, שאל אותו מהרצ"ה: מהיכן לקח מחותני שתי נשמות יקרות כאלה לשני בניו, שהמה נשמות בלא גופים.

האיש מקדש

הבני יששכר רצה מאד לקדש את בניו בגיל מקודם מאד, כשהי' ר' דוד בן שמונה שנים אמר פ"א אביו הלא בפסוק נאמר מצא אשה מצא טוב, ולכאו' איזה מציאה שייך בזה, וע"כ החליט בדעתו לעשות אופן של מציאה, כי מי שיבוא עכשיו עם קויטל אצלו, ויהי' לו בת הוגנת, יקחנה לבנו, יהי' מי שיהי', והגיע אז אליו עם פיתקא איש נגיד אחדסוחר יינות ושמו ר' ישעי' הירץ שהי' גר בטורקא, ושאלו הבני"י אם יש לו בת, וכאשר ענה שיש לו בת צעירה מאד, אמר לו שברצונו להשתדך עמו, כמובן שהנגיד הסכים להשידוך וגמרו את השידוך בקנין גמור, כשהי' בן י"ב שנה והכלה היתה בת י"ג היו הנישואין, הבני"ש הי' המסדר קידושין, לפני החופה אמר הבני"ש לבנו שחכז"ל אמרו שאסור לקדש אשה עד שיראנה, וע"כ ילך לראותה, ענה ר' דוד"ל שטעם התקנה הוא רק שמא ימצא בה אח"כ דבר מגונה, אבל מכיון שאני בטוח שלא אסתכל בה מעולם, א"כ אין מן הצורך לראותה... , ולפי נוסח מקובלת זו שהחתונה הי' כשהוא הי' בן י"ב שנה, נמצא שהלך שנה תמימה בטלית בלי תפילין, אולם לפי נוסחא אחרת החתונה הי' כשהי' כבר י"ד שנה, אחר חתונתו ישב אצל אביו כפי שהתנה אביו קודם החתונה.

ימי ההילולא

ט"ו אדר (שושן פורים קטן)

- רבי אברהם אבלי אב"ד קאליש ב"ר חיים (מג"א) - תמ"ג [אד"א]
- רבי צבי הירש ב"ר אהרן שמואל קיידנובר (קב הישר) - תע"ב
- רבי יעקב קאפיל מליקוב ב"ר קלונימוס [אד"א] - תקכ"ט
- רבי יעקב משה אב"ד אמסטרדם ב"ר שאול - תקע"ה
- רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארנוב ב"ר ישראל - תרע"ו [אד"א]
- רבי דובעריש מייזליש אב"ד ווארשא ב"ר יצחק (חידושי מהרד"ם) - תר"ל [אד"א]

ט"ז אדר

- רבי שמחה מבוי בריקא ב"ר יעקב (תלמיד הר"ר זושא)
- רבי שלום (הריף) אולמאן אב"ד לאקענבראך ב"ר ישראל איסר (דברי ר"ש) - תקע"ה
- רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב ב"ר משה - תרמ"ג

י"ז אדר

- רבי גרשון פוליין אב"ד ניקלשבורג ב"ר יעקב משה - תקל"ב
- רבי אברהם מפרוביטש ב"ר שלום שכנא - תקע"ז
- רבי חיים יעקב מדוקלא ב"ר אברהם (תלמיד הר"מ מרימנוב) - תקע"ג [אד"א]
- רבי שמעון סופר אב"ד קראקא ב"ר משה - תרמ"ג
- רבי יצחק מבאיאן ב"ר אברהם יעקב מסאדגורא (פחד יצחק) - תרע"ז
- רבי יוסף שפירא מדינוב ב"ר צבי אלימלך מבערטש - תרצ"ב [אד"א]

ע"ץ חיי"ם הוא למחזיקים בה

באותות הוקרה והערכה, נביע רגשי הודאה ורב ברכה, לכבוד ידידינו וידיד נפש כל חי, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה במסירות רבה עד בלי די, האבר"ך כמשמעו וכמדרשו, שמו הטוב במעשי חסדו מפורסמים לתפארה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, משליך עצמו מגגד, להדרבות ולהוסיף במעשי צדקה וחסד, מגדיל עשות ברוח נאמנה ומסורה, להרים את קרן כוללינו המעטירה, למען לא יחסר לנו המזג בכל עת, שיוכלו לישב באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת,

ה"ה ידידינו החשוב והנעלה רב פעלים לתורה ולתעודה

מוהר"ר יקותיאל חנני' סימאן הי"ו

מראשי עסקני כוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס

לרגל שמחת אירוסי בתו הכלה החשובה שתחי'
עב"ג הבה"ח המו"מ בתוי"ש ני"ו
בסימן טוב ובמזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

זאת ברכתינו ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, שיזכה להמשיך להרבות עשות למעניינו ברביה והמשכה, ויוסף עליו ה' אלף פעמים ככה, ובשכר זאת יראה וירווה רב תענוג ונחת, מתוך שמחה והרחבה הדעת, וזכות רמבעה"נ יגן בעדו בכל עת, וכט"ס.

הבו"ח ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער
בשם הנהלת הכולל בארה"ק

על כס הרבנות

ארבעה בנים הי' להבני יששכר, הבכור רבי משולם זושא שנפטר בחייו ל"ע, הגה"ק ר' אלעזר לאנצעטער, רבי שמואל, ור' דוד, כשנפטר אביו הבני יששכר כבר הי' ר' אלעזר בלאנצוט, ולא רצה לבוא למלאות מקומו של אביו בדינוב, וע"כ הגיע הכסא לבנו ר' שמואל, אבל הוא ויתר את זה להרה"ק ר' דוד באמרו דרך צחות: שהוא בטלן וע"כ צריכים ליתן לו הרבנות, ואילו הוא יפתח לו בית מזיגה ליין, וכך עלה ונתעלה לכהן כרב בעיר דינוב למלאות מקומו של אביו, ועל שם העיר הזאת נקרא בישראל הרה"ק ר' דוד מדינוב, עד מהרה התדקבו בו חלק גדול מבני עליה שהסתופפו אצל אביו בראותם בו איש אשר רוח בו, אשר ראוי להנהיג עדה בישראל להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכון.

עבודתו בק'

עבד את בוראו בכל כחו ובכל נפשו במסירות נפש, ממש כאחד משרפי מעלה, אף כי הי' קצת שונה מאביו כגון תפלתו היתה בנחת, לעומת תפלתו של אביו הבני יששכר שהי' בהתלהבות גדולה, פעם אחת אבל ביום, וזה הי' רק תפוח אדמה צלויה וכוס קטן של יי"ש, והרבה פעמים גם את זו הרחיק, והיתה הסדר שבכל יום הביאו אחד מבניו הק', ובכל יום ערך שולחנו הטהור והי' אומר דברי תורה בכל פעם, אחר פטירתו כאשר בנו הגה"ק ר' ישעי' הירץ זי"ע מילא את מקומו, נסע להגה"ק מצאנז זי"ע וביקש ממנו שילמוד אותו הענין של "ליינען קוויטלעך", התחיל הרה"ק מצאנז לשאול אותו האם יודע מדריגה פלוני של אביו, ענה שאינו יודע, שאל על מדריגה אחרת שוב ענה שאינו יודע, עד שאמר לו ר' ישעי' הירץ שאינו יודע מאביו רק את זאת שישב לפניו בכל פעם בעת שאכל, אמר הגה"ק מצאנז "א"כ אין כבודו צריך לדידי, כבר יכול הוא לקבל פתקאות", גם בלילה אכל מעט מעט מידי דמיזן, ואח"כ לא היו יכולים ליכנס אליו לחדרו, והוא הי' יושב סגור ומסוגר לעבוד את עבודתו.

צדיק גוזר

הי' מפורסם לבעל מופת גדול מאד, ידוע מה שאמר פ"א הרה"ק מצאנז "עס זיצט א דאר אידל אין דינוב און איז בונה עולמות ומחריבן", הרבה סיפורים ידועים ממנו על גודל כח קדושתו בענינים למעלה משכל אנוש, בפרט כשהי' נוגע לעזור אדם מישראל אז ראו ששינה ממש סדרי בראשית, פ"א בא לפניו איש אחד בבקשה שצריך לשלוח עצים לדאנציג על פני המים, וע"כ הוא מבקש שהרבי יתפלל על גשמים הרבה כדי שיגדלו המים ויוכל לשלחו, כאשר יצא האיש נכנס איש אחר שהי' לו שדה, והזכיר את עצמו לפניו שיתפלל שלא ירד גשמים כדי שיוכלו לקצור התבואה, וישב אז לפניו אחד מחתניו, אמר לו הרה"ק מדינוב מי שיש לו חתן נבון הי' יכול לייעצו האיך יכולים למלאות שני הבקשות, אחד שואל שירד גשם כדי שיגברו המים שיוכל לשלוח העצים והשני מבקש למנוע הגשם, אבל האמת הוא שיש מציאות לקיים בקשת שניהם, נתפלל לה' שיתקיים הפסוק עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, ויגברו המים בנהרות מבלי שילך גשם על פני הארץ, ולפלא שכן הי'.

באותו הימים הי' קשה מאוד אצל צעירי ישראל ענין התיצבות לצבא המדינה, והרבה דפקו על דלתיו שיתפלל עבורם שינצלו, פ"א בא לפניו אחד בנידון זה העביר מטפחתו

ימי ההילולא

י"ח אדר

- רבי אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה (יסוד שורש העבודה) - תקנ"ד
- רבי חנוך העניך מאלכסנדר ב"ר פנחס - תר"ל
- רבי אברהם ב"ר ישעי' מקערעסטיר - תרפ"ז
- רבי אביגדור שפירא מטשענסטחויב ב"ר שלום מפשיטיק - תרפ"ח
- רבי שלמה סופר מבערגסאס ב"ר אברהם שמואל בנימין - תר"ץ

י"ט אדר

- רבי דוד מדינוב ב"ר צבי אלימלך (צמח דוד) - תרל"ד
- רבי יעקב שמשון מקאסוב ב"ר חיים - תר"מ
- רבי אברהם דוד נפתלי יחמיאל מפאריסאב ב"ר יהושע אשר - תרע"ב
- רבי יהודה גרינוואלד מסאטמאר ב"ר יהושע פאליק (שבט מיהודה) תר"פ
- רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצא ב"ר אברהם יצחק - תרפ"ח
- רבי יוסף חיים זוננפעלד אב"ד ירושלים ב"ר אברהם שלמה - תרצ"ב
- רבי שמואל ענגל מראדימישלא ב"ר זאב (שפתי מהר"ש) - תרצ"ה

כ' אדר

- רבי יואל סרקיש ב"ר שמואל (ב"ח) - ה"א ת'
- רבי יצחק מנחם מוואלברוים ב"ר פנחס מאפטא [ב"ר מאיר בעל אור לשמים מאפטא] - תרל"ד
- רבי צבי אלימלך שפירא מבערטש ב"ר אלעזר מלאנצוט - תרס"ד

כ"א אדר

- רבי אלימלך מליזענסק ב"ר אלעזר ליפמאן (נועם אלימלך) - תקמ"ז
- רבי פנחס ב"ר יהודה מאיר משפיטיווקא - תקפ"ז
- רבי יצחק אלחנן ספעקטאר אב"ד קאוונא ב"ר ישראל איסר (באר יצחק) - תרנ"ז
- רבי מנחם מנדל האלבערשטאם מפריסטיק ב"ר ארי' לייבוש מדוקלא - תרפ"ז
- רבי ארי' לייביש מצאנז ב"ר אהרן - תרצ"ג
- רבי משה דוד טייטלבוים מלאפאש ב"ר ישראל יעקב יוקל מוואלאווא - תרצ"ה

دعوة زفاف

يسعد والدا العروسين

دعوتكم لحضور حفل زفاف نجلهما

العروس

ابنة

العريس

ابن

يوم

الموافق

الساعة

القاعة

العنوان

يسعد والدا العريس

دعوتكم لحضور حفل زفاف نجلهما

العريس

ابن

العروس

ابنة

يوم

الموافق

الساعة

القاعة

العنوان

وجود سيادتكم يشرفنا ويسعدنا

وتفضلوا بقبول فائق الاحترام والتقدير

על ידו ואמר לו: הא שבור לגמרי, וכאשר בא האיש לבדיקות אצל הרופא הצבא, שיחררהו תיכף באמרו שידו שבור לגמרי, שוב פ"א בא אליו אחד באותו בקשה, התחיל הרה"ק מדינוב לקרותו "צדוק" אף ששמו לא הי' צדוק, וקרא לו כן במשך שנה ולא הבינו כוונתו, כשהגיע עתו להתייצב, אמרו לו שמשחררים אותו בגלל שהוא שמן מאד [צו דיק] ואז הבינו מה שפעל בקראו אותו "צדוק".

פ"א באו להזכיר לפניו שהרופאים כבר ייאשו אותו, נענה ואמר: הלא אמרו חכז"ל לאחר יאוש קנה... ועד למחרת היום עמד החולה ממיטתו בריא ושלום.

בשפתי צדיקים

הרבה לנסוע להרבה צדיקי דורו, וכלם רוממו ושבחו גודל קדושתו, הרבה פעמים הי' נוסע להרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע, בכל פעם כשבא לבעלז כבדוהו עד מאד, פ"א אמר הרה"ק מבעלז להרבנית שתכין סעודה חשובה כי יש אצלו אורח חשוב והוא הרב מדינוב, שאלו הרבנית, הלא הרבה אנשים חשובים ורביים באים לכאן, ומה זה העסק זה דווקא עמו, ענה לו השר שלום: רבי"ס ישנם הרבה, אבל ערליכע איידן אינם בנמצא הרבה, פ"א אמר השר שלום כאשר הראה עליו: "אם מניחים בן כזה יכולים לישן במנוחה בקבר", גם נסע לקבל את פני הרה"ק מריזשין זי"ע, מסופר שבפעם ראשונה שהי' אצלו כבר הי' הרה"ק מריזשין סגי נהור, כשאחז את ידיו אמר לו תיכף אתם בנו של הצדיק מדינוב, רצוני לדבר עמכם ביחידות, ואחר כשפנה הקהל ללכת ישבו שני הצדיקים והמתיקו סוד במשך שעה ארוכה, כבר הביאנו למעלה שהי' בימי אברכותו אצל הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ומה שאמר אז, מסופר כשהי' אז שם עשן הרה"ק מדינוב עם לילקע, ונכנס הרה"ק מהרצ"ה ואמר שהוא מרגיש ריח של קטורת, ורוצה לדעת מי זה המעשן, כאשר ברח הרה"ק מטאלנע זי"ע לגאליציע, ובאו כל הצדיקים לקבל פניו, גם הרה"ק מדינוב הי' ביניהם, אבל לא אמר לו מי הוא, שאל אותו הרה"ק מטאלנא מי אתם האם אתם "גוטער איד, ענה "איך וויל זיין א גוטער איד", שאו אותו שוב "הלא רואים על פניכם גדולות מי אתם", ענה לו הנני בנו של הבני יששכר, ידידות גדולה שררה בינו ובין הרה"ק מצאנז והרבה ביקרו אחד אצל השני, פ"א הגיע לצאנז וביקש לסגור הדלת ואת החלונות ולילך לישון, באמצע הלילה בא הרה"ק מצאנז ודפק על החלון, שאל אותו מהיכן ידע שהוא נמצא בצאנז ענה הגה"ק מצאנז: "אז מיין גוטער פריינד איז דא אין שטאט זאל איך נישט וויסן", פ"א באו אצל הרה"ק מצאנז אנשים מחסידיו של הרה"ק מדינוב, לא רצה לקבלם וצוה עליהם שיסעו הלאה לדינוב כי "הוא צדיק הדור", פ"א אמר "אין דינוב קען מען שעפן יראת שמים מיט עמערס".

ובא השמש

כל ימיו הי' חלוש מאד אבל בשנתו האחרונה עלי האדמות נפל ממש למשכב, בשנה זו נפגש עם הרה"ק משינאווא אמר לו בדרך צחות הייתי בקרעטשמע זו, ושתיתי שם קצת, ואח"כ הלכתי משם ונכנסתי לקרעטשמע אחר עד שבא אחד ואמר לי: "עטשמע" ["לאמיר גיין" בלשון פוליש] כשיצא הגה"ק משינאווא אמר שרמז לו על הסתלקותו, וביום י"ט אדר תרל"ד יצתה נשמתו בקדושה ובטהרה, בשעה זו התחיל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע בעירו לנגן אשת חיל בניגון דינוב, ואף שלא ידעו שם עדיין מפטירתו, ואח"כ בא הידיעה על הסתלקותו.

כאמור למעלה הרבה לומר הרבה דברי תורה כל יום בכל פעם כשסעד, והסיבה שלא נשארו לדורות רק מעט מן המעט, כי הי' לו איש חסיד שהי' גר בכפר סמוך לדינוב שהי' רושם את דברי תורתו, וכבר הי' אצלו הרבה כרכים מדברי תורתו, פ"א בא הרה"ק מדינוב לבקרו, וניגש אל ארון הספרים שלו והוציא ספר אחד, ראה שזה כתב יד מדברי תורתו, הוציא עוד ספר ועוד ספר וכולם היו מכתב יד מתורתו, שאל את החסיד מהיכן אתה יודע שזה הי' כוונתי, וכאשר שמע החסיד דברים אלו אמר בלבו אם לא כוונתי לדעתו ואין זה דברי תורתו, א"כ למה טרחתי כל הטירחא ומה לי הספרים הללו, ונכנס לבית המבשלות וזרק כל הספרים להאש הבוער שם, קודם פטירתו שאל הרה"ק מדינוב: "איז עפעס דא פון מיר" ואז מיהרו וליקטו מדברי תורתו כל אחד מה שזכר ומזה נתהווה הספר "צמח דוד". – ועיין בדברי יואל שמביא רביה"ק ז"ל דבר נפלא ממנו דידוע מה דאיתא בספר ראש דוד להרחיד"א זלה"ה (פ' קדושים ובפ' ברכה) שהביא פלוגתת הקדמונים בענין אם אדם מחזיק לומד תורה והלומד תורה אינו לומד תורה לשמה אי המחזיק מקבל תורה לשמה דהא הוא נתן את כספו על מנת שהלומד תורה ילמוד תורה לשמה, דיש מהראשונים דס"ל שאין הכי נמי המחזיק מקבל שכר כהחזקת תורה לשמה דהרי כוונתו הי' על תורה לשמה, ומוהר"ש פרימו חולק על דבריהם, יעי"ש שמכריע לכאן ולכאן, ובספה"ק צמח דוד להרה"ק מוה"ר דוד מדינוב זי"ע כתב שיש לצדד עוד סברה להקל, דגם הת"ח עצמו אף אם עוסק שלא לשמה, זוכה ע"י המחזיק לשכר תורה לשמה, דהרי המחזיק יש לו שכר תורה לשמה לשיטת הראשונים ז"ל והרי הת"ח הוא המביאו לזה ע"י גרמה דילי', לכן זוכה גם הוא בשכר תורה לשמה ע"י המחזיקו, עכדה"ק.

כ"א אדר

הגה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק [נועם אלימלך] זי"ע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא ז"ל ולאמו הצדיקת מרת מירל (עיין בס' תורת הרבי ר' זושא דף יב שהרה"ק הר"ר זושא העיד ששרתה שכינה במקום שאמרה אמו ברכות השחר) שזכתה לבנים צדיקים שהאירו פני תבל

בעזהשי"ת

שנת **פקוד פקדתי** לפ"ק

עוד ישמע בערי יהודה
ובחוצות ירושלים

למזל טוב

קול ששון וקול שמחה
קול חתן וקול כלה

יחללו שמו במחול בתוך הטהל חסידים, אלפים אשר חנן את הלולים, הגיע עת רחמים, ואומרה לאלקי בעודי ועל הכל אנחנו שוהים, וכמן אבוא בה להזמין אהובים וידידים, ליום המיועד להיות עתידים, מקראי קודש קרואי עתיהכל **אשר** שריה ליוצרי במחול וחיקודים, דרי בעלה עם סמה יהיו אבודים, וישר ילוצי כלובש הברים, וכמו ישועות **אשא** לרשרית קרוני שלא ישפלו זרים, עלים ועל דרחוניו העתידים, וחיה וחצלת יעמוד ליהודים, מלכי ואלוקי כי אליך **אנשאלל**

שנה שחפת בני עמך רחוי רחב מעם מיודים, רוגז להחשפעת מנחה ושפחה אור ליחודים, שרו לה שיר ורש לעסק מנה לחזון וחי השמדים, ושקר תמלך פקודים, כי עינינו לך תלויה, בעיני עבדים, ואשיבה רועה ישראל **אנא** קרב שגת גאולי ברוח והגלה ליחודים, וענינו ליסם טובים ומועדים, כאשר שמעט כן יהיו עיניו מעידים, כי אלוך ה נפשי **אשא** מה כאדר לבנו דוסה ונשפי כסה, בעמוד אבותינו לעורתה קוסה, לעדת מי מכה עזה שליחה, ואשא עיני אל ההרים **צ**ויים יכוא לבריכנו כי זכות אבות לא תסה, נתעוררי לקראט וגלוה ברעיה ובאוטה, ושיב לב אל הבשנה, לקדושים אשר בארץ **א**מבסח מאוד לקראתם כי ששון לכי חסה, כי יהיה שמש אל מקומה, **ושמח משמח** כמני חסה, ויצא מחופתו שכת"א רבולא **שת**

אני כילו לזה ידידי ונרוממה, **וישמע מנוח** פניהם נקדשה, ותיעטא לחפיי נרשה, ואל ותיערים ואל היהודים עיני **אשא** לחבאנו על ידם בימין זה ירוממו, **ולברכה אשר ברך משה** לבי וזמרו, ולזמערתך כרמי **חיים** בבריכה שלימה, כוכות יעשר ועדי לדך צריקים כאור נגוה מקודשתם וזעומה, ואורו את וללילה **מקדושת יום** כשבים ישמח, וישבו אור כשלשה, כי צריקים עשרה לעד לכה ודדיי לקראת כלה לבבי ואיל ושמח, לשחר והכרמים אנא ושמחה, ורי **עצי חיים** פרוחים להזמנשה, מעבור אבותינו ושפך ובגיל

ר"ת בארשנים, לחחיי ירגיט, **ל**רבות פתו, **ל**ר"ת כשפחריהט, **ר**"ה ירחבינו לשוחה לרחמים, **ב**גיל בישעיקינו **ל**ארחמן וכרכינו דל כבהריצו. לראת שפחותנו, לבי למשחים, לאחי אליהו, לדוד מלכיהו, לבתא ותשליהו, לצבי לחשפעתו, לחרם קרניני

הוא יום כלולת נכדי היקר
הב' החתן תמים למעלת חור"ב

הרב **יואל** שליט"א

בן בני היקר הרב הגה"צ שלשלת היוחסין
מוה"ר **חיים צבי** שליט"א
רב ביהמ"ד עצי חיים סיגוט, וויליאמסבורג יע"א

עב"ג הבתולה הכלה המהוללה

מרת **שלאמצא אידל דינה** שתחי'

בת מחו' ש"ב הרב הגה"צ שלשלת היוחסין
מוה"ר **שלו' חלברשטאם** שליט"א
מבאר"ויוב דאמבראוא

אשר תהיה בעזהשי"ת למז"ט ובשעה טובה ומוצלחת

ביום כ' לפרי ולתת עליכם חיום ברכה (תשא)

אור ליום ח"י אדר א' תשפ"ד לפ"ק

בבית המדרש הגדול דקהל יטב לב דסאטמאר

14 הופמער סט. ברוקלין ניו יארק יע"א

קבלת פנים בשעה 5:30 והחופה בשעה 6:30

ובכן אחי וידידי רבנן ותלמידיהון קראי שושנים, אליכם אקרא נערים עם זקנים,
אספו חיום רעים נאמנים, בשמחת נכרי מגזע שרפי העליונים, מוללי ברכות ישפע ממעונים,
זכות אבות יזכר לבנים, במהרה נשמע קול מבשר ישועות אמתים, וגעולה לציון ברננים

והנני בזה דר"ש המחכה לקראת פניכם ומעתיר בער שלומכם וטוב הצלחתכם כה"י

המצפה לישועה ולהרמת קרן ישראל במהרה

הק' אהרן טייטלבוים
אבד"ק סאטמאר יע"א

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

בשכר צניעות יתירה שהי' בה, כי אביה הי' לו בית מזיגה, והיא היתה עומדת שם כל היום לספק משקה להבאים לקנות, וכדי להרחיק את הערלים השיכורים מעמה, כסתה מקצת פני' בצעיף, ודברה אליהם כמתנמנמת (פארשלאפן), ועוד פעולות שונות, וגילו לה מן השמים שבשכר זה תזכה למנורה של שבעה נרות, היינו שבעה צאצאים צדיקים.

ולא נודע לנו רק ששה מהם, הרבי ר' אלימלך, הרבי ר' זושא, רבי נתן אבד"ק סטיטשין, רבי אברהם מ'קעניגסבורג, אחותיהם: זקנתה של הרה"ק הבני יששכר, והרבנית מ' עלקא, זו' של הרב בכרך מטיקטין, הרר"ז הי' גדול בשנים מאחיו הרר"א, אחד מאחיהם הי' נוהג לרשום עם עופרת עלי נייר את כל דיבור ומחשבה שלא הי' כראוי במשך היום, ובלילה עשה תשובה בבכיות עד שנמחק הכתב על ידי דמעותיו.

השר שלום מבעלז זי"ע אמר פ"א הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבי אלימלך זי"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך הי' ילוד אשה.

יש עוד קבלה בין החסידים איך זכה לבנים הקדושים אלו, והיא, שדרכו של ר' אליעזר ליפא הי' שבכל פעם כשנסע על הדרך עם העגלה שלו אזי כל איש ואשה אשר פגש בדרך לקח אותו על העגלה שלו, פ"א כשדנו אותו בב"ד של מעלה, וגבר מדת גמילות חסדים שלו ודנוהו לכף זכות וגמרו את דינו לטוב, אבל הבעל דבר אמר כי הוא ינסהו על ככה, פ"א נסע על איזה יומא דשוקא בא הבע"ד לקראתו מלובש בבגדים קרועים ושקו אשר הי' קשה מנשוא על כתפיו, ר' אליעזר ליפא עצר את מרכבתו ליד הזקן וביקש ממנו לעלות על המרכבה, אולם העני סירב לעלות, ואמר לו כבר הלכתי כמה וכמה פרסאות ברגל, ולא אמרת לי מאומה, ועכשיו נזכרת, ר' אליעזר ליפא ניסה להצטדק בפניו שלא ראה אותו אלא עכשיו, אבל עני עמד בדעתו ולא רצה לעלות בשום אופן, והוסיף ואמר הלא עד העיר הגדולה יש עוד כמה וכמה כפרים אשר הוא רוצה לעבור ברגל ולקבץ נדבות, ואם יסע עמו עד העיר הגדולה יפסיד הכסף, אמר לו ר' אליעזר ליפא כי הוא ישלם לו זאת בכפלי כפליים רק כי יבא עמו על העגלה, אבל האורח מיאן גם בזה, ואחר רוב הפצרות שלא כדרך הטבע נענה להניח לכה"פ שקו אשר יבוא אח"כ לקחתם ממנו, וגם זה בשכר, כאשר בא ר' אליעזר ליפא לעיר כבר מצא את העני שהמתין על חבילתו, אז גילה עצמו לפניו שהוא הבעל דבר וכי לנסותו הוא בא, ויען כי עמד בנסיון, זכה בדינו, והוסיפו לו עוד שנה מן השמים, ועתה יש לו שהות לשוב בתשובה שלימה, שע"ז יוכל לנחול עוה"ב, חשב ר' אליעזר ליפא א"כ איפה מה לו לנסוע על יומא דשוקא ילך וישוב אל ביתו, וכן עשה, ופנה מכל עסקיו, ופשפש שנה שלימה בתשובה ומעש"ט, בצאת השנה חזר הבעל דבר אליו ואמר לו כי עכשיו מבשר טוב הוא, כי יען חשבת דרכיך לכן הוסיפו לך עוד כ' שנים, ותוכל לבחור או עשירות או בנים טובים, ובחר בנביאים טובים, וכך זכה לבניו הקדושים אשר בזכותם אנו קיימים.

יש נוסחא אחרת לגמרי, כי לר' אליעזר ליפא כבר הי' לו ג' בנים, ותמיד הי' עוסק במצות "פדיון שבויים", פ"א בא אצל אדון אחד אשר לקח בתפיסה יהודי אחד, שהי' חייב לו כמה אלפים, ורצה ליתן אלף כסף בעד היהודי השבוי, והאדון רצה ג' אלפים, ובניו הק' אמרו תהלים ובקשו לד' כי האדון יקח מאתו הסך אלף כסף, ואמר להאדון מה לך מן היהודי הנתפס, הלא בזה לא ישתלם לך החוב קח נא את האלף כסף, והפציר בו מאד עד שהסכים לקחת את הכסף, ושחרר את היהודי, ואמר לו האדון, אם אתה מוכן לתת אלף כסף בעד אחיך ע"כ אני רואה עליך שאתה איש ישר, ועתה איעצך תסע למקום פלוני אצל גיסי האדון, וקח מאתו הפשתן אשר יש לו למכור, ואני אתן לך מכתב כי ימכרם לך בזול באשר כי אתה איש טוב, אמר לאדון הלא אין בידי מאומה כי כל הכסף אשר הי' לי נתתי לך, אז החזיר לו האדון את האלף כסף וגם נתן לו מכתב לגיסו, ונסע שמה וראה את הפשתן כי טוב הוא מאוד, והאדון אמר לו מחיר מוזל מאוד, והוליך אותו לבתי אוצרות שלו אשר היו מלאים פשתן, ויהי כאשר הלך באוצרות ביתו שמע קול נהי וילילי, שאל את שומר הבית מי הוא שמה, אמר השומר הבית וכי חי הוא עודנו, הלא שמה נאסר יהודי אחד זה כמה ימים ולא ניתן לו שום מזון והיאך יוכל עוד לחיות, הלך אל האדון ופדה אותו ולקחו אל רופא שירפאהו וכדו', אח"כ שאלו האדון האם יקח מאתו הפשתן, ענהו, האיך אוכל עשות מסחר עם אדם כמוך אשר תוכל עשות מעשים כאלה עם בן אדם, אמר לו האדון, אם כן הוא הדבר הנני להבטיחך לבלי לעשות עוד מעשים כאלה, ועבור זה הננו נותן לך את הפשתן עוד בזול יותר מכאשר אמרתי לך וגם הכסף אשר נתתי לי אבא בחשבון לפרעון דמי הפשתן, למען כי ידעתי כי את מעותיך הנחת על קרן הצבי לפדות איש ישראל, ולקח הפשתן והרויח אצלם הון רב, וכאשר בא לביתו הלכו לקראתו בניו האחים הק' ושאלוהו: אבי אבי האם קיימת שמה מצות פדיון שבויים, כי מאז רוח הקודש הופיע עליהם וידעו כי אביהם נשלח שמה מן השמים לקיים מצות פדיון שבויים.

סיפר הגה"צ ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל שר' אליעזר ליפמאן, פגש פעם אתח בדרך נכרי שסוחב יהודי שקשור לזנב הסוס, ניגש אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, אבל הנכרי לא הסכים, עד שהבטיח לו שיתן לו כל הכסף אשר נמצא אתו, ונתרצה הנכרי והתיר את היהודי, וביקש היהודי מר' אליעזר ליפמאן שיגיד לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה, ולא רצה כלום, אז ענה היהודי ואמר אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא, ועבור איזה שנים בא היהודי הנ"ל לר' אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה מבוקשו, ענה, שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קבלתי, ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, אזי ענה ר' אליעזר ליפא בוודאי הננו מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי עבור עונותיי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת בניו יוציאו יהודים מהגיהנם.

זכות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יוסף מרדכי כהנא הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' וויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי'

בסימן טוב ובמזל טוב

ישא ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות נעמה ועכל יו"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, בתידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

בעתירת וברכת

מערכת "קול התאחדותינו"

דקהל יטב לב דסאטמאר
בני ברק

אזי אל"י–מלך שמו נקרא

הגה"צ האדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל אמר בשם צדיקים, שלא מצינו את השם "אלימלך" מימות אלימלך במגילת רות עד הר"ר אלימלך, דכפי הנראה לא הי' צדיק וגדול הדור מפורסם בשם אלימלך, והנה אלימלך ההוא במגילת רות, הי' עשיר וברח מא"י למואב בשנת רעבון כי לא רצה לפרנס עניים ולתת צדקה, וצדיקים היו אומרים שאולי תיקן הר"ר אלימלך את חטאו ע"י צדקת פזרונו בישראל, שהרי הר"ר אלימלך פזר נתן לאביונים במדה גדולה, וכפי שרואים ממכתב שכתב הר"ר אלימלך שבו מבואר אודות מנהגו שמקפיד שלא ילין פרוטה בביתו.

בת אחותו של הר"ר אלימלך זי"ע הלא היא אמו של הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע בעל בני יששכר בא לפני דודה הר"ר אלימלך שיברכה בבן זכר, הבטיח לה בן שיאיר את העולם בתורתו ובקדושתו, ותקרא את הבן הנולד בשם "אלימלך" על שמו, ובשנה ההיא נולד לה בן, וכאשר הי' קשה לה לקרות על שמו של דודו שהי' עוד בחיים חיותו, על כן קראה שמו "צבי אלימלך", וכאשר גדל הילד הביאוה להר"ר אלימלך ויאמר לה הר"ר אלימלך "א הירש איז נישט קין מלך" אילו היית קורא אותו אלימלך הי' כמוני, ועתה הוא חציו, אבל בכל זאת זה הקטן גדול יהי' ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם, וכן נתקיים ברכתו כידוע. (בין החסידים מקובל שלסיפור זה כרוך עוד חלק, והוא שבת אחותו של ר' אלימלך הנ"ל לא זכתה לזרע של קיימא כמה שנים, והלכה לבקש מדודה הקדוש שיברך אותה בזרע של קיימא, אז שאל אותה אם ציערה איזה בן אדם, וחשבה כמה דקות וענתה: לא שמיום עמדה על דעתה לא ציערה שום אדם, שאל אותה אם ציערה פעם איזה בעל חי, וענתה לו מיום עמדי על דעתי לא ציערתי בעל חי, שאל אותה אם ציערה פעם איזה דבר הצומח, וחשבה כמה דקות, וענתה שעכשיו היא נזכרת שפעם שיחקה עם חברותיה בחצירה, וקיבלה מכה קשה מאילן אחד, וקיללה את האילן שיתייבש ולא יוציא פירות, וכן הוה שנתייבש, אמר לה הרה"ק הנ"ל אכן נודע הדבר שהיא מידה כנגד מידה, בגלל שעל ידך לא מוציא האילן פירות, על כן גם את לא מוציאה פירות, על כן תתפללי שהאילן יחזור לקדמותו, ואחר כך תלדי בן ותקראי אותו על שמי, וכן הוה האילן התחיל להוציא פירות, והמשך העובדא היא כדלעיל).

ידוע שהיו רגילים האחים הקדושים הר"ר אלימלך והר"ר זושא לקרוא כל אחד בשמו כידוע, דהיינו שהרר"א קרא זושא זושא, והרר"ז קרא מלך מלך, אמר הרה"ק ר' מאיר שלום מקאלושין זצ"ל בזה כי לדעתו בטח שהי' כוונתם לעורר בזה מדות היסוד ומלכות, וזה שהרר"ז קרא זושא זושא, כי זושא גימ' השם שד"י שהוא שם היסוד, לעורר בזה את מדת הצדיק יסוד עולם, והר"ז קרא מלך מלך לעורר בזה מדת המלכות שיהיו מכוונים ומוכנים זה לזה, וכן בספרי הרה"ק מלובלין זי"ע מצינו כ"פ שמביא את הר"ר אלימלך בשם מלך לבד.

אצל בתו של הר"ר אלימלך זי"ע הרבנית מיריש ע"ה לא נתקיימה אצלה הילדים ל"ע, פ"א נתגלה אליה הרר"א לאחד הסתלקותו עם עוד זקן אחד, ואמר לה כשיולד לך בן בעזהשי"ת אזי תקרא שם בנך הנולד על שמי ועם שם זה הזקן, ושאלה את הרר"א מה שם הזקן, אמר לה שזה הזקן הוא רבי פנחס מקוריץ זי"ע, וכך הוה שולד לה בן וקראו שמו בישראל פנחס אלימלך ע"ש וכשנתגדל רבי פנחס אלימלך נעשה לרבי גדול.

בשערי החסידות

לפי המסורת נתקרב רבי אלימלך אל דרך החסידות ע"י אחיו הרבי ר' זושא זי"ע, שהוא הי' כבר נמנה בין גדולי התלמידים של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, והאגדה מספרת איך קירב הר"ר זישא את אחיו לחסידות, שפ"א בא אל אחיו רבי אלימלך, והזמין אותו הר"א לסעוד אתו על שולחנו, כאשר בא הרבי ר' זישא אל הר"א, סיפר לו על מנהג הזהירות שהונהג ע"י הבעשטה"ק זי"ע, שלא לאכול בשר אלא אם בדקו בעצמם את סכין השחיטה, ונראו הדברים בעיני הר"א, והזמין את השוחט אל ביתו, והראה להם את הסכין, אולם הסכין לא מצא חן בעיניהם, ובדקה עוד פעם ועוד פעם וכל פעם לא נמצא יפה, השוחט שכבר הי' מנוסה בתפקידו כבר עשרות בשנים ומעולם לא יצא מתחת ידו תקלה, נשתומם למראה עיניו, ולבו נשבר בקרבו, ודמעות החלו מנצנצות בעיניו, אח"כ נטל עוד פעם הר"ר זושא את הסכין ובדקו, ונמצא יפה, ויהי לפלא בעיני הר"א, כאן מצא הר"ר זושא מקום להסביר לאחיו אחד מעיקרי החסידות, כי גבהות לב תועבה לפני ה', וכל עוד שהשוחט הי' בטוח בעצמו, לא הי' יכול לכוון את סכינו יפה, ורק לאחר שחזר בתשובה הוטב גם בעיני ה', והרר"ז החל לשדל את אחיו לבא עמו לראונא עיר מושבו של המגיד הגדול באותו זמן, והר"א נענה לו, ובקוצר הימים הי' נמנה בין אריות שבחבורת תלמידי המגיד זי"ע.

אמר הרה"צ ר' נחום'טשע מראחמיסטריווקע זצ"ל, שהרר"א הי' יכול להיות אצל הבעל שם טוב הק' זי"ע, כי בעת ההסתלקות של הבעשטה"ק הי' כבר הרר"א יותר מארבעים שנה, רק כידוע הי' הבעשטה"ק תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והרר"א הי' לו ניצוץ מאחי' השילוני, לא הי' יכול להיות שהרב יסע לתלמיד (אוצר ישראל).

בריש חבורתא

לאחר הסתלקותו של המגיד זי"ע, הסכימו כל החברייא קדישא כאיש אחד בלב אחד לקבל עליהם לרב ולמורה את הרבי אלימלך, למלאות את מקומו של רבם הגדול, ואכן הר"א מילא את מקומו של מנהיג החסידות כרבם השלישי אחרי הבעשטה"ק זי"ע מייסד החסידות.

וידוע מה שאמר הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע אחרי הסתלקותו של אחיו הרר"א, שיסוד החסידות היא על יסוד פסוק זה "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים", פי' "עדן" – זה הבעשטה"ק, שע"י נתגלה בעולם נועם ועדן הגנוז בחסידות, "ונהר" הוא הרבי בער המגיד

ממעזריטש זי"ע, שדלה והשקה והפיץ תורת רבו הבעש"ט, "הגן" הוא הרבי ר' אלימלך, ו"משם יפרד לארבעה ראשים" הם: החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע רימאנאווער, וה"אוהב ישראל" מאפטא, זי"ע, שעל ידם התפשטה אור זיו החסידות ברחבי פולין וגאליציי'.

וצדיקים השווהו ממש לבעשטה"ק זי"ע וז"ל הרה"ק בעל "מאור ושמש" (פ' אמור): "והי' העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים בעולם, הבעש"ט הקדוש, ואדמו"ר הרב רבנו אלימלך נבג"מ, והם פתחו שער לד' צדיקים יבואו בו", עכ"ל.

קבע מושבו בליזנעסק הסמוכה לשינאווא, בספר "אוהל אלימלך" מביא שמקודם נתקבל לאב"ד לעיר שינאווא אבל מחמת מחלוקת שהי' לו בעיר עזב את העיר ונתיישב בעיר ליזענסק.

והמונים החלו נוהרים אליו ליהנות מזיו ולשבוע מטיבו, ואז החל לגלות את כוחו הגדול, והתלקטו סביביו גדולי ומאורי החסידות, והי' נקרא בפי כל צדיקי תבל "די רבי פון אלע רבי'ס".

פ"א ישב בחדרו, והחברייא קדישא ישבו בחדר הסמוך ועמדו אז לעשות איזה ענין גדול שהי' כגירא בעינא דשטנא, ובא הבעל דבר והזהירם שיחדלו מזה, ואם לא, ישקיע כל כוחותיו כנגדם, ויענו ויאמרו שאינם מתייראים ממנו, נכנס הבע"ד לרבם הרר"א וביקש ממנו שיזהיר לתלמידיו על זה, יצא הרר"א אליהם ומסר להחברייא אזהרת הבע"ד, והם השיבו כנ"ל שאינם מפחדים מהיצה"ר, אחרי כן חזר וביקש הבעל דבר מרר"א שימסור להם את אזהרתו עוד פעם, ושוב יצא הרר"א להחברייא והזהירם, והם השיבו כבראשונה, אחר כך בא הבע"ד פעם שלישי להרר"א, ואמר שאם אמנם אינו יכול לעשות להחברייא כלום, אבל בזאת יתאמץ, שיעשה את כל העולם לחסידים, ויהי' אור וחושך משתמשים בערבובי'.

בקשר לתלמידיו הק' מסופר עוד, הגאון רבי מרדכי זאב אורנשטיין זצ"ל (אביו של הגאון בעל ישועת יעקב זצ"ל) כתב להרר"א ששמע שהוא מתפאר שתלמידיו זוכים לגילוי אליהו, ועל כן מבקש ממנו שגם הוא יזכה לגילוי אליהו, השיב לו הרר"א אמנם יש לתלמידיי גילוי אליהו, אבל מה ששמע מע"כ שאני אמרתי כך אינו אמת, ומה שמע"כ חפץ גם כן לזכות לגילוי אליהו, זה אינו בשבילו, כי לא לכך נוצר (י"ג אורות ח"ב).

אחד מתלמידיו הי' הרה"ק ר' דוד מזשלין זי"ע, מסופר שכשהשיא הרר"א זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, הרה"ק בעל בני יששכר קרא את שם בנו בעל "צמח דויד" על שמו.

כשהתחיל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לנהוג נשיאות בחיי רבו הרר"א, נסע פ"א ר' דוד אליו ללנאצוט ששם הי' גר אז הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כשנודע הדבר להרר"א נסע לזשילין לשאול לו למה נסע ללאנצוט (שהרר"א חשש שזה יזיק לו על אריכות ימים) ענה ר' דוד: "דער רבי איז צו הויעך, האב איך אים גענומען פאר א לייטער", מרן משינאווא כשסיפר זאת הוסיף ואמר "ראו השגה של חסיד, להשתמש עם הרבי מלובלין כסולם" (י"ג אורות ח"ב).

ע' בספה"ק תפארת שלמה ריש פ' וילך וז"ל: וכידוע מאדומ"ו הרב איש אלוקים מוה' אלימלך זלה"ה שלעת זקנתו הי' קדושתו גדולה עד מאד שלא הי' באפשרי לדבר עם המסתופפים בצילו, עכ"ל.

בגו גלותא

ידוע הוא הדבר שהרר"א עם אחיו הרר"ז הלכו בגולה, ורבים השיבו מעוון ולקרבם לדרכה של תורה, עיין בספר דברי אלימלך (פ' נח ד"ה ונראה לבאר) וז"ל: כאשר שמענו ונדעם, ואבותינו סיפרו לנו כי זה הי' מדתו של צדיק זה [הרה"ק הרר"ז זצ"ל] ואחיו אא"ז הרה"ק מוה' אלימלך זצ"ל אשר היו נוסעים ממקום למקום להכניס הרהורי תשובה בלב כל אחד אשר ראו ברוח קדשם עוונותיהם וכו' עכ"ל עיי"ש.

פ"א הגיעו לביתו של גיסו של הרר"א הרב מבענדין זצ"ל (הי' אדם גדול, הרה"ק מקומארנא זי"ע מזכירו בספרו), והוא לא הכירם בתחילה, ואמרו לו שרוצים לסעוד אצלו, הלך הרב ואמר לזוגתו שהגיעו אורחים חשובים, והלך עמהם לביתו, כשהגיעו לפתח הבית אמרו הרר"א והרר"ז שהרב יכנס קודם, ואילו הרב אמר שהם יכנסו מקודם, והי' שם ילד קטן ליד הדלת וראה שאינם נכנסים, הלך הילד ופתח גם דלת השני כי בהמשקוף הי' מחובר שני דלתות, וכולם נכנסו ביחד, ובירך הרר"א את הילד שיהי' לו אריכות ימים, והילד חי מאה ועשרים שנה,

כשנכנסו ביקש הרב מהרר"א שיטול ידיו לסעודה, והרר"א אמר קודם שיטול הבעה"ב את ידיו, והרב הי' מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב עכשיו בתענית, אז אמר לו הרר"א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד' חלקי שלחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח מטורדים ואינם לומדים בחיבוריהם, לכם נעשה שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצל העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יודה דעה ח"ב ניצל העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, ואח"כ נתוודע בעיר שנמצאים כאן הרר"א והרר"ז, והתקבצו כל בני העיר ללוותם בהתלהבות עצומה, ופתאום ראו האיך שהרר"א והרר"ז נמצאים בתוך הקהל שירדו מהעגלה, ושאלו אותם הלא הולכים ללות אתכם לקיים מצות לויה, אמר הרר"א כי ראו האיך שיהודים מקיימים מצות לויה בהתלהבות רצו להשתתף עמהם (אוצר ישראל).

אצל הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע קרה פ"א באמצע עריכת שלחנו הטהור שתפס איזה איש והטריח עצמו עד שהשליכו בחוץ, וסיפר הרר"ה, שכשהלכו הרר"א והרר"ז לערוך גלות, נתגלה אליהם פ"א אברהם אבינו ע"ה, על הר והראה להם הרבה נשמות ישראל שהיו רצים, ואמר להם אאע"ה "נישט אלע נשמות דארף מען מקרב זיין" (אוצר ישראל).

מסופר כשהלכו בגלות באו עד עיר ביאלא (במדינת פולין, שהוא על גבול מדינת דייטשלאנד), ורצו לעבור את הגשר המוביל לביליץ, ואמר להם הבעל דבר שאם ילכו הלאה, יעזוב את כל העולם ויתגרה עמהם, אחד מהם רצה להמשיך וללכת הלאה והשני לא רצה, ולכן לא המשיכו את דרכם, והנה פלא כי הנהר בין ביאלא לביליץ הי' רחב רק כשלשה או ארבעה מעטער, ואף על פי כן הי' נראה הבדל גדול, כי אנשי ביאלא היו יראים ושלמים ואנשים חסידים, ובביליץ כבר שלטה רוח המתחדשים, ואמרו שזה בא מחמת שהרר"א ואחיו הרר"ז לא דרכו כף רגלם בביליץ (י"ג אורות ח"ב).

הרה"צ בעל שומר אמונים זצ"ל סיפר באופן אחר קצת שהרר"א ואחיו הרר"ז הגיעו פ"א סמוך לעיר אושוויטץ ורצו לעבור דרך עיר אושפיצין הנקרא אושוויטץ, אז נגלה אליהם הס"מ וא"ל אם תעברו דרך עיר הזאת, אזי יעזוב את כל העולם וילחם רק עמהם, ולא רצו להתגרות עמן לכן לא עברו, כי הבע"ד הרגיש בוודאי שיבטלו הגזירות שיהי' שם אחר רבות שנים (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע התפאר עצמו שזכה לשמש האחים הקדושים הרר"א והרר"ז כשהי' ילד בן ח', שאביו הרה"ק ר' צבי הערש נסתר זי"ע אמר לו פ"א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ ותראה שני אנשים, אל תשאל אותם כלום, רק תן להם הלעקיך והי"ש.

ויסופר שפ"א נסע לעיר ראחוב סמוך להנהר ווייסל ובמקרה הלך בהרגב (בלאטע) והמשיך ללכת בהרגב, אח"כ אמר "מען מוז מיר זאגן וואס איז דא געווען אין בלאטע", ושום אדם לא ידע, עד שלבסוף בא זקן אחד וסיפר כדלהלן, שפ"א לפני פסח באו הרה"ק הרר"א והרר"ז לעיר זאת כשהלכו בגלות, והיו לבושים קרוע ובלוע, והי' שם איש אחד, שריחם עליהם ונתנו להם חלאטלעך חדשים, אחר קצת זמן חשבו, אנחנו נהי' לבוש בחלאטלעך חדשים הלא זה יכול להביא לידי גיאות, לכלכו החלאטלעך בהרגב, והרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר הרגיש זאת ברוח קדשו. (שיח זקנים ח"ב).

כשבא הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע אצל הר"ר אלימלך זי"ע בפעם ראשונה שאלו מי אתה, אמר לו בן ר' מענדלע לינסקער אמר הרר"א דו ביסט דעם ר' מענדלעס זיהן דעם רוצח"ס זיהן, וכפל ושלש דעם רוצח"ס זיהן, וסיפר לו המעשה דיין טאטע איז געווען א רב, אמאהל בין איך מיט מיין ברודער זושא געגאנגען צווייא יאהר גלות, ככלות הב' שנים והי' רצוננו לילך לביתינו, זענען מיר געגאנגען צו אייער טאטן, וויא מיר זענען אריין געקומען אין שטוב איז ער געזעסן אין געלערנט, ולא נתן לנו אפי' שלום, רק הגביה ריסי עיניו (אויגען ברעמען) הקדושים והסתכל עלינו ואמר בזה הלשון "אזוי גייט מען גלות, אז איך וואלט געגאנגען גלות וואלט איך אנדערש געגאנגען", כששמענו את דיבוריו הק' תומ"י הרתענו בחזרה, וקבלנו לילך גלות עוד שנה תמימה, והיינו עוד יותר בצער עשרת מונים מכפי אשר היינו בב' שנים הראשונים, "ניא זאגט אליין ברויך מען א גרעסערע רציחה" (דברים ערבים ויי"ג אורות ח"ב).

תענית ים וסגופים

עבודתו עבודת הבורא הי' עבודה נשגבה, כרוכה בתעניתים ובסיגופים, וז"ל בס' באר משה של הרה"ק מקוזניץ זי"ע לר"ח אב: מה שראיתי מרבותינו הק' וכו' ובפרט מאדומ"ו הה"ק איש אלוקים בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצ"ל שכמה וכמה סיגופים עשה לו האיש הקדוש הזה, וכשהייתי אצלו כבר הי' במדריגה העליונה, ועדיין ייסר והכה את עצמו בכל יום בעשבים העוקצים ושורפים שקורין בל"א ברענעסטלין, חוץ שאר סיגופים ותעניתים ומקוואות שעשה הרב הקדוש הנ"ל, אשר מי יוכל להגיד ולספר, ותקצר היריעה מהכיל להעלות על המכתב גודל הסיגופים שעשה לו, עכ"ל.

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שמימות יהושע בן נון לא הי' מסגף גדול כמו הר"א, והסביר הרה"צ מהר"י מפשעווארסק זי"ע, דלכאו' היכן מצינו שיהושע בן נון הי' מסגף, שאולי הכוונה למה שכתוב (שמות ל"ג י"א) ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, וע"ש במדרש לקח טוב דר"ל אפילו בשעה שמשה רבינו ע"ה הלך למחנה בני ישראל הוא לא מש מהאהל משמע דלא מש כלל, (ודלא כבעה"ט עה"פ לא ימיש), ובוודאי אין עינוי גדול מזה מלהיות מ' ימים רצופים במקום אחד. (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מציעשנוב זי"ע אמר פ"א שר"א ישב בתענית משבת לשבת משך כ"א שנים, ואמר ששבע שנים התענה בשביל עצמו, ושבע שנים לטובת דורו, ושבע שנים לצורך דורות הבאים עד ביאת משיח.

אבל ידוע שהר"א בחר דרך זה רק לעצמו אבל לא היתה רוחו נוחה מתעניות לדורות החלשים אלו, וז"ל בנוע"א פרשת קדושים על הפסוק לא תכלה פאת שדך: שהנשמה נקראת שדה וכו', לא תכלה אותה על ידי שתסגוף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל, כדי לא תכלה ח"ו את נשמתך, שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה על ידי חלישת כחך שתחליש חלילה, עכ"ל, ועיין בספה"ק מאור ושמש להפטרת שבת שובה וז"ל: כי הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה', ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חכמינו ז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיגופים, ואין באפשרי לקנות שלימות ע"י תעניתים זולת מי שבטוח על כחו ואונו שיהי' יכולת בידו לקבלם, או פגם

בעבירות חמורות יבוא לפני צדיקי הדורות להורות לו תשובה ועל ערום יעשה בדעת עכ"ל,

כשיצאה גזירת צבא רוסיא, גזר הרה"ק מאפטא זי"ע תעניתים רבים, ואמר: אם היו ישראל שומעים לי והיו מתענים ארבעים יום רצופים ובלילה יאכלו, הי' מביא משיח, ואילו הרה"ק מרוזי"ן זי"ע לא הסכים לזה כי הדור חלוש ואין לטרוח עליהם בתעניתים, ואמר: אספר לכם מה ששמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, פ"א נסעו בדרך בעגלה אחת הרבי ר' אלימלך ותלמידיו המה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב והרה"ק מאפטא זי"ע ואותו היום היתה שבעה עשר בתמוז והי' חום גדול, והעגלה עברה על גב הנהר ושאלו התלמידים את רבם אם מותר להם לרחוץ פה בנהר כי החום גדול, והסכים להם, והם בהמתינם עד שירד רבם תחילה כי לא יניחוהו יושב לבדו, והנה בין כך השליך רבם ראשו הק' לאחוריו ונתדבק נשמתו למעלה, והמתינו עד שיתעורר מדביקותו, וכשנתעורר אמר להם: נו, מדוע לא רחצתם, אספר לכם מה שהי' כעת בעולמות העליונים, נערה אחת נחלשה מן התענית והרגישה כאב ראש, ובאתה לשאול אצל הרב העיר אם מותרת להפסיק התענית ולא מצא לה היתר לאכול מפני כאב ראש, והנערה נחלשה ומתה רח"ל, ובבי"ד של מעלה נעשה רעש מזה, והביאו לדין את אנשי כנסת הגדולה בטענה מדוע גזרו תעניתים על דור חלוש כזה, והשיבו: אנחנו לא חשבנו שיתארך הגלות יותר מאלף שנים, ובאלף שנים הראשון עוד לא היו הדורות חלושים כל כך – ואמר להם הרר"א – הרי לכם שבדורות הללו אין התעניתים חמורים כל כך מפני חולשת הדור, ואתם שואלים אם מותר לרחוץ בנהר, וסיים הרה"ק מרוזי"ן זי"ע: את זה שמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, ולבסוף הוא עצמו גזר תעניתים, אתמהה (מעדני מלך).

עבודת התפלה

גודל כח עבודתו שבלב זו תפילה מסופר נוראות אשר כבר התחיל מהכנותיו לתפילה, דרכו הי' להתפלל תפילת ערבית בחדרו מיוחד בהתבודדות בקדושה ובטהרה, הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע הי' תמיד משתוקק מאד להיות אז בחדר ולראות מעשה רבו, פ"א התגנב עצמו אל תוך החדר והתחבא תחת המטה, והר"א נכנס כדרכו אל החדר וסגר הדלת אחריו, ולקח הר"א את האבנט לחגור עצמו, וכאשר סבב פ"א עם האבנט על מתניו נעשה אור גדול בבית אור יקרות שאין כמוהו, וכאשר סבב פעם שני' נתגדל האור ביותר עד אשר לא יכול הרה"ק מראפשיץ לסבול את האור והתחיל להתעלף ויצעוק צעקה גדולה, עד שהרגיש הרר"א, ואמר לו נפתלי בני אתה פה, לוא היית עוד בעת שאני סובב את האבנט פעם שלישית כי אז נפשך היתה יוצאת מגודל האור (עשר צחצחות).

כ"ש התפילה בעצמו הי' מלא התלהבות ודביקות הבורא, אחרי הסתלקותו של רר"א החליט תלמידו הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע לנסוע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זי"ע, אמנם בנסעו עלי דרך נכנס ספק בלבו אם לנסוע להרה"ק רר"ב או לאחיו הרה"ק מסדילקוב זי"ע בעל "דגל מחנה אפרים", כשהגיע הבעל עגלה לפרשת דרכים שדרך אחר מוביל למעזיבוז ודרך אחד לסדילקוב, טעה ונכנס בדרך המוביל לסדילקוב, והי' הרר"מ מתנמנם אז (או שרוי בדביקות) וכאשר הקיץ והכיר שהבעל עגלה טעה, נענה ואמר שגם זה הדרך טוב, שהרי הוא בעצמו מסתפק הי' אם לנסוע להרה"ק ממעזיבוז או להרה"ק מסדילקוב, ומאת ה' היתה זאת,

בבואו לסדילקוב, ביקש אותו הרה"ק מסדילקוב שיספר לו איזה ענין מרבו הרבי ר' אלימלך, הגיד לו: הנה שמעתי ממורי הרבי ר' אלימלך שישנו גיד אחד מאחורי אוזן של כל אדם שאינו רועד משום אימה ופחד זולת ביום המיתה, אבל אצל מורי ראיתי שבשעת התפלה הי' גם גיד הזה מרתת, ונהנה הרה"ק מסדילקוב ואמר: שבני פולין מסתכלין היטב (קוקן גוט) על רבם, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע אמר: השמים בליזענסק מזוככים מתפלותיו של הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות ח"ב),

פ"א הגיע הרה"ק רבי משה מפשעוואורסק זי"ע להרר"א על שב"ק, ואז יצא גזירת המלכות ליקח בנ"י לצבא, ושמע רבי משה האיך שאמר הרר"א לזוגתו הרבנית "הערסט וואס פאר א גזירה מען גייט גוזר זיין אויפן כלל ישראל", ואמרה "נו וואס איז, ביי מוסף וועסטו מבטל זיין די גזירה", ורבי משה התחיל להכין עצמו לראות מה יהי' כבר בתפלת מוסף בשב"ק, וכשהגיע הרר"א לתפלת מוסף נפל על הארץ וחשבו כי כבר יצא נשמתו רח"ל, ור' משה צוה להביא בגד של אשה ולנגוע בהבגד את הרר"א, וכן עשו ותיכף אח"ז הקיץ הרר"א, אחר התפלה אמר הרר"א שכבר הי' בידו הגזירה לבטלה אם לא הקיצו אותו כי רצה למסור נפשו, והיות שהקיצו אותו מוכרח הגזירה לצאת רח"ל (אוצר ישראל וי"ג אורות ח"ב).

תפילה קודם התפילה

תפילתו – תפלה השוה לכל נפש לשפוך שיח לפני קונו – אשר חיבר הנקרא תפילה קודם התפלה ונתקבל ברצון בתפוצות ישראל, אודות התפילה סיפר הרה"ק הסבא קדישא מראדישיץ זיע שפ"א בהיותו בליזענסק בשנות נעוריו, ראה כמה אורחים גבהי קומה שהתקדמו במהירות לעבר ביתו של הרבי אלימלך, כשהגיעו אל פתח חצירו, כפפו קומתם ונכנסו אליו ואת הדלת סגרו אחריהם, ושהו שם במשך שעה ארוכה, ובצאתם מיהרו ביותר ואיש לא הספיק לראותם, כשנשאל הר"א על זה, גילה כי זה כמה שנים עוסק בהפצת ערכה של תפילה, ולצערו שרוב העולם אינם מכוונים בתפילתם כהוגן, רצה לתקן איזה תפילה קצרה, לתועלתם של המוני העם, שתהא שווה לכל נפש, "אנשי כנסת הגדולה שהרגישו בדבר שיגרו משלחת מיוחדת, להודיעו שלא לשנות אפי' תפילה אחת מן הנוסחא שסודרו על ידם", לאחר חילופי דברים הסכימו שיתקן תפילה מיוחדת לפני התפילה, בה יתפלל אדם לפתיחת שערי התפילה, ולאח"כ יוכל לכוון בתפילה כראוי, וזוהי תפילתו הידוע בשמה "די תפילה פון רבי אלימלך",

על אופן חיבור התפלה, סיפר הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, שהר"א הלך עם תלמידיו ביער, והתייצב כל אחד מהם בזוית אחת וחיבר קטע אחד מהתפלה, וקטע של כל אחד ואחד הי' הולם יפה עם הקטע שחיבר חבירו הסמוך לו, וכה נתחבר ונגמר כל התפלה, ולפי שהר"א הי' אז עמהם ועמד על גביהם, נקראת על שמו "תפילת הרבי ר' אלימלך" (י"ג אורות ח"ב).

ונתקבל בתפוצות ישראל להתפלל תפלה זו בכל עת רצון ובעת רעווא, הרה"ק ר' ברוך גארליצער זי"ע לא הי' ניחא ליה מה שאומרים ביוה"כ "תפלת זכה", והי' אומר שבמקום זה יש לומר "תפילת רבי אלימלך" (דברי ברוך).

מחבלי משיח יצלו לרווחה

בספר נתיב מצותיך (נתיב אמונה שביל ד' אות ה') להרה"ק מקאמארנא זי"ע מובא וז"ל: מו"ח הצדיק מוה"ר אברהם מרדכי מפינטשוב שמע מפיו של רבינו אלימלך בזה"ל: חידוש נפלא לי הוא על התנאים שצפו ברוח קדשם ועד סוף כל הדורות וכתבו כ"כ גזירות רעות ויסורים שיהיו קודם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם וכל אלו הרעות והגזירות כבר המתיק אותם וביטל אותם אלימלך, כ"ז שמע מו"ח זצ"ל מפה קדשו, עכ"ל.

וע"ע בספר מלבוש לשבת ויו"ט פ' עקב וז"ל: שמעתי מכ"ק אא"ז מו"ר (הרי"א מזידיטשוב) זלה"ה שאמר בשם הקדוש רבי אלימלך זצ"ל בזה הלשון: הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קודם ביאת משיח יהי' מלחמות גדולות ומלחמת גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות רק המוכר קמח יעמוד במדה וימכור הקמח והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה וימדוד הסחורה ופתאום יבא אליהו ויבשר ויאמר משיח בא, עכ"ל.

אבל אמר הרה"ק מצאנז זי"ע "קיין פלוימען צימעס וועט מען נישט עסן", והוסיף הרה"ק משינאווא זי"ע שמהגזירות והצרות שנותר, יוכלו לראות מה שביטל הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות).

תוקף קדושתו

גודל קדושתו המופלאה רואין אנו מה שהביא בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע בספרו "אורח לצדיק" פ' תזריע מה שאמר לו אביו הרר"א כמה פעמים, וז"ל: והנשמה יש לה מעלה בהתורה ובשכל עליון עד שתגרום להגוף שתתהפך החומר לצורה, "כמו ששמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר כמה פעמים הלואי שיהי' לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי", וכל זה גרמה הנשמה בתורתה ובשכל עליון עד שנעשה הגוף מרכבה שלמה לקדושתו יתברך, עכ"ל.

הרה"ק ר' נפתלי ליזענסקער זי"ע (בן הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ק הרר"א זי"ע) הי' פ"א אצל הרה"ק מרוזין זי"ע, אמר לו הרה"ק מרוזין זי"ע גם אנו כעת היינו רוצים לנסוע לצדיקים רק אין לנו כח, "צו אייער גרויסען זיידן דעם גרויסען רבי אלימלך צו איהם וואלטין מיר געפארן" וסיים הרה"ק מרוזין, כי עשרה אצבעות של הרר"א זי"ע הם עשרת הדיברות, שתי ידיו הם שני לוחות הברית, וחמש מאות שנה טרם שירדה נשמתו לזה העולם ירדו כבר השפעות טובות בעולם בזכותו (אוצר ישראל).

פ"א דיבר הרה"ק מראפשיץ זי"ע מגודל מדריגות תלמידיו הקדושים של הרר"א, ה"ה החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע מרימנוב, ואחר כך סיים ואמר: שלהרבי ר' אלימלך אינם מגיעין אפילו לקרסוליו, ופ"א הוסיף ואמר: לולא דמסתפינא מהזקן (כוונתו על הרבי ר' מענדל'ע שהי' הזקן שבין הצדיקים הנ"ל) הייתי אומר שהם היו כולם בבחי' בעלי תשובה, ורק הרבי ר' אלימלך הי' צדיק מעיקרא, (י"ג אורות),

סיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א בשם זקינו הרה"ק ר' איציקיל זי"ע שאמר בשם הרה"ק מצאנז בשם הרה"ק מראפשיץ זי"ע על הרר"א שאם הי' בימי אמוראים הי' אמורא, ובימי התנאים תנא, ובימי הנביאים נביא, ואם הי' בימי האבות היו אומרים אלקי אלימלך כמו שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב,

וסיפר בשם זקינו, שפ"א הי' איש אחד נכד הרר"א אצל הרה"ק מצאנז וביקש ממנו כסף, והרה"ק מצאנז זי"ע נתן לו, וכך הי' כמה פעמים שביקש ממנו והוא נתן לו, פ"א אמר הלה להרה"ק מצאנז שהוא גר בג' חדרים ואין מספיקין לו, אמר לו הרה"ק מצאנז זי"ע: לך אין מספיק ג' חדרים, הלא להרבי ר' אלימלך זקינך לא הי' לו אלא ב' חדרים א' גדול וא' קטן, "יהי' די המקום לו ולהרבנית, ולבניו, ולהחברייא, ולהשבעה רועים" (שיח זקנים).

פ"א ביקש הר"ר אלימלך מתלמידו הרה"ק בעל "מאור ושמש" זי"ע להביא טיי (או קאווע), כשנכנס הבעל מאור ושמש לרבו, נבהל ונשתומם בראותו שאיזה איש זר יושב אצלו, ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשפך ארצה, אחר כך שאלו הר"ר אלימלך למה לא הביא לשתות, השיב שראה איש אחד היושב בהחדר, והבין שהוא בא מגבהי מרומים, ומרוב פחד נפל הכוס מידו, אמר הר"ר אלימלך: ווי לבנים שאינם יכולים להביט בפני אביהם, והלא זה הי' אברהם אבינו (י"ג אורות).

בעת שהלך המלך נאפליון הראשון ללחום על רוסלאנד, אמר אז הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בזה"ל: אצל הרבי אלימלך זי"ע היו מונחים כל השרי מעלה על הפיעקלעך, ולא היו רשאים לטבול הקולמוס בדיו מכאן ועד כאן בלי דעתו, אנחנו אין אנו יכולים להתפאר בזה, אבל המה יבנו ואני אהרוס, "דאס קאנען מיר אויך, לאז ער דארט ניין", נפל תפול נאפליון תפול (אוצר ישראל).

להחוזה מלובלין הי' חבר ושמו רבי יוחנן זצ"ל והוא הי' אדם גדול, לאחר הסתלקותו של הרר"א זי"ע שלח ר' יוחנן שליח לומר להחוזה שצריכים רבי, לכן או החוזה יהי' רבי והוא תלמיד, או להיפך, והרבי מלובלין לא ענה דבר להשליח, כשראה ר' יוחנן שלא ענה כלום אזי נסע להחוזה, וכשהגיע להעיר של החוזה שלח להודיע להרבי מלובלין שהגיע, וחשב שהחוזה ישלח שליח לקראתו, אך החוזה לא ענה כלום, ולא שלח שליח אליו כאילו לא הי', כשהגיע להחוזה נתן לו שלום

בשפה רפה, וקיבל בפניו בקרירות, וראה החוזה שיש לו חלישות הדעת, אז שאל לרבי יוחנן אם הכיר את הרבי אלימלך, אמר בוודאי הלא נסע אליו, שאל אותו החוזה במה הכרתם אותו, ענה שהכיר את הרר"א שהי' צ"ט חלקים בעולם העליון וחלק אחד על זה העולם, אמר החוזה אם כן עדיין לא הכרתם את הרר"א, כי זה החלק האחד שהי' בזה העולם הי' ג"כ תשעים ותשעה חלקים בעולם העליוןאם הי' היום בחיים חיותו הי' גם צריך לבוא אלי היום. (אוצר ישראל),

הרה"ק מצאנז זי"ע לפני השינה הי' משפשף את ידיו בהקיר ואמר: רמב"ם, ט"ז, רבי ר' אלימלך (כלומר, שרוצה לעבוד השי"ת כמו אלו ג' הצדיקים) (י"ג אורות ח"א).

הרה"ק ר' ישעי' מקרעסטיר זצוק"ל סיפר בסעודת מלוה דמלכא כי הרה"ק ר' הערשעלע ליסקער זי"ע נתן פ"א קוויטל עם פדיון להגאון המהר"ם א"ש זצ"ל, ולא רצה לקבלו מאתו, אמר לו ר' הערשעלע ליסקער כי מובא בספה"ק נועם אלימלך שא"א לצדיק לגמול טוב ליהודי בלא לקבל ממנו טובת הנאה כלשהיא (בפרשת קורח על הפסוק אל תפן אל מנחתם, כי משרע"ה הצדיק את דתן ואבירם יען כי לא לקח מאתם מאומה ולא הי' לו עמהם שום התחברות לזאת לא הי' ביכולתו לעשות להם טובה ולהצילם מאש המחלוקת הלזו) אמר המהר"ם א"ש נייתי ספר ונחזי אם כך כתוב, וראו שמה דברים ככתבן, אח"ז קיבל מהר"ם א"ש זלה"ה את הקוויטל ואמר אם הרר"א אמר זאת אני מוכרח לקבל זאת,

ואספר לכם מהות הרר"א והרר"ז, כי שמע מרבו החת"ס זי"ע, כי ספרו בשם רבו הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל כי אמר פ"א בזה הלשון: נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, אבל כן היא, כי בעת כי יש לי עליית נשמה בגן עדן, תמיד הננו רואה שמה כבר את שני אחים היקרים, איך האב איינמאל אפגעפאסט צו קומען אין גן עדן ווען עס איז נאך געווען אבגעשלאסן די טירן, און ווען מען האט שוין געפענט די טירן האבן איך שוין דארט געפינען די צוי טייערע ברידער, וועלכער הארט זיי זענען אריין געגאנגען וייס איך נישט, אבער זיי זענען שוין דארט, נישט בחנם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, זיי האבן נישט געקענט ווארטן ביז מען וועט אויפשפארן די טיהרן, וסיים המהר"ם א"ש, אז דער ר' מלך איז יא אזוי גרויס אז הננו מוכרח לציית את דבריו (דברים ערבים).

במקום גדולתו שם ענוותנותו

גודל ענוותנותו הי' עד למאוד, וז"ל של הרה"ק בעל באר משה מקאזניץ זי"ע בספרו אבות ישראל פרק ד' משנה יט וז"ל: כשהייתי אצל כבוד מ"ו מו"ה אלימלך שמעתי שהי' אומר שהוא גרוע יותר מכל אדם, ושאלתי אותו כי בודאי הוא אומר זה בלב שלום, והאיך יוכל להיות זה, והשיב לי למשל מי שמדקיר בדבר עב אינו יכול להזיק כ"כ, ואם דוקר בדבר דק אזי הדקירה הוא ביותר והולך למרחוק, כך הוא מי שעושה עבירות חמורות חלילה אינו מזיק לו כ"כ כמו שמזיק להצדיק העבירה הקלה ביותר, עכ"ל.

מתנגד אחד שאל להרה"ק בעל התניא זי"ע: מי הוא המחבר של הספר נועם אלימלך המונח אצלי על גבי הריצפה מתחת להספסל, והשיב לו הבעל התניא: רק דבר אחד אגיד לך אודות המחבר, דע כי אפילו אם היית מניח אותו בעצמו תחת הספסל, גם כן לא הי' אומר כלום,(היינו מחמת ענוותנותו וסבלנותו), (י"ג אורות ח"ב),

הרה"ק מקאמארנא מביא בספרו נתיב מצותיך וז"ל: פעם אחד הכה אחד על לחי לרבינו אלימלך, ואמר [הרר"א]: רבונו של עולם אני מוחל בלב שלם ובלב שמח, ולא יענש שום אדם בסבתי,

פ"א במוצאי יום הכיפורים בעת תפלת ערבית כשרבינו אמר סלח לנו אבינו כי חטאנו, הי' קשה לו על מה מבקשים סליחה, והלא זה עכשיו בתפילת נעילה בוודאי נמחל הכל, ומתי הי' פנאי לחטוא מחדש, עמד והתבונן בדבר, ועלה בחשבונו שמנעילה עד תפילת ערבית כבר עבר על ארבע מאות עבירות (י"ג אורות ח"ב),

שמעתי בשם רבינו מרן רבי אלימלך זלה"ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקודשים: ידעתם למה נוסעים לאלימלך כמה אלפים ישראל, להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז"ל (קידושין מ:) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם עושה עבירה אחת, אז מכריע את כל העולם לכף חוב, זהו הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפים ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות, והכריע את כל העולם לכף חוב, עבור זה חסר להם, לזה מזונות ולזה בנים, ולזה חיים ולזה רפואה, כי אם הייתי עושה רק מצות השי"ת בלי שום עבירות, אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות, ולא הי' חסר להם שום דבר, אבל עתה על ידי עבירות שעשיתי, הי' הכרעה לישראל לכף חוב, לזה חסר להם כל בקשתם הנ"ל, לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים: אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו, כי אתה מחויב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור, לא הי' חסר לנו שום דבר לי שהכרעת אותנו לכף חוב על ידי עבירות שלך, לזה באנו אצלך להחזיר לנו מה שנחסר לנו, ע"כ, ודפח"ח. ("בן ביתי" להרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע).

שמעתי בשם רבינו אלימלך אלקי קדש קדשים זלה"ה, שפ"א אחר תפילת השחר, אמר לתלמידיו הקדושים, היום התפללתי בדביקות גדול, בלי שום מחשבה זרה, והלכתי מעולם ועד עולם, ואדם הרשע הבליעל, לא עיכב לי מהלוך מעולם עד עולם, והוא עבור כי הרשע הבליעל חושב, מה לי לעכב את אלימלך, מלעלות מעולם עד עולם, כי הוא עצמו שלי הוא, ותפלתו גם כן שלי הוא, עבור שכל עשיותיו הוא שלא לשמה, מה לי לעכב לו מלהלוך בתפלתו, ממדריגה למדריגה, ובשעת אמירתו [זה] הי' בוכה בבכיה גדולה, ואמר: נראה לי מזה [שאני] נאבד משני עולמות וכל ימיו לא עשה שום רצון הבורא ברוך הוא, שאם הי' בורא הקב"ה אבן תחתיו, הי' עושה יותר רצון הבורא ברוך הוא ממנו ("זקן ביתו" להרה"ק רא"צ מקאמארנא זי"ע).

לחזות באור פני מלך

סיפר הרה"ק מצעישנוב זי"ע פ"א נסעו קבוצת חסידים להרר"א, הבעל עגלה רצה כבר לנסוע בחזרה, ונכנס לביהמ"ד כדי לזרזם לשוב עמו, אח"כ בנסעו עמם שלי דרך אמר להם: תדעו שיכול אני לשתות יין שרף, אבל במדה שהרבי שלכם שותה, את זה אינו יכול, כי כשנכנסתי לבית המדרש והיו עומדים ומתפללים, נשמט טליתו של הרבי מראשו על כתפיו, וראיתי את ערפו שהי' אדום כל כך, עד שאני יכול לישבע שלפני כן שתה ליטר של יין שרף [כי מרוב פחד השי"ת הי' עורפו אדום ונלהב, והבעל עגלה אל הי' יכול להשיג כיצד יש לו לאדם עורף אדום כזה, מבלי לשתות יין שרף] (י"ג אורות ח"ב).

כשהלך הרר"א גלות הגיע פ"א לאיזה עיר, שמע הרר"א שני האיך שני אברכים תלמידי חכמים שלא הכירו את הרר"א מדברים ביניהם, ואחד אמר לחבירו ראיתי האברכים הבאים מליזענסק שיש להם צורה אחרת מלאים יראת שמים, אולי הי' ג"כ כדאי לנסוע לליזענסק, ענה לו חבירו גם אני חשבתי כמוך שכדאי לנסוע לליזענסק, "אבער עס פאסט דאך אבער נישט", מה יאמרו הבריות אברכים לומדים נעשו בטלנים ונוסעים לרבי, כשחזר הרר"א לביתו לא רצה לאכול, כך עבר יום ויומיים, וצעק הרר"א כל הזמן "דער פאסט'עך לאזט נישט קומען משיח'ן" (הרועה אינו מניח לבוא משיח) ולא ידעו מה קרה, עד שנכנס בנו רבי אלעזר ז"ל ושאל את אביו, אבא מה קרה, סיפר לו הרר"א, כשהלך בגלות ראה "יונגעלייט וואס וואלטין געקענט זיין לייט", ואינם רוצין לנסוע לליזענסק "ווייל עס פאס"ט נישט", לכן דער פאסטע"ך לאזט נישט קומען משיח'ן" (תיבת "פאסט" פירושו מתאים, פירוש שזה אינו מתאים, ותיבת "פאסטעך" פירושו רועה) (אוצר ישראל).

הרר"א השתוקק מאד שהרה"ק בעל ישמח משה יבא אליו לשמוע לקח מפיו ולקרבו לדרכי החסידות, פ"א בתוך אחד השיחים אמר הרר"א, דעו כי יש לו נשמה גדולה ויקרה מאד, ומאוד אוותה נפשה לראותו פנים אל פנים, אך מה אעשה כי הוא לא רוצה לבא אלי, ואני לא אוכל לנסוע אליו" (הגה"ק בעל ישמח משה).

פ"א שלח להגיד לו שאם הוא יבוא אלי אוכל לעשות לו טובה עד סוף כל הדורות (תהלה למשה), ורביה"ק זי"ע סוף ימיו כשנחלה התמרמר פעם ואמר, שאולי אם הי' זקינו הי"ש"מ נוסע להרה"ק ר"א מליזענסק הי' גם הוא נושע בזכותו, שהרי הבטיח לו שאם יבוא ייטיב לו עד סוף כל הדורות.

חסידי ליזענסק ניסו כמה פעמים להשפיע על הי"ש"מ שיסע לקבל פניו, אבל לא עלתה בידם, שהלא הישמח משה הי' אז עוד רחוק מדרך הבעשטה"ק זי"ע ותלמידיו, ולא רצה לשנות את דרכו המקובלת לו מאבותיו, ובפרט לבטל תורתו בכדי לקבל פני צדיק מכת חסידים, ויהי היום שמעו חסידי ליזענסק שהרר"א נוסע לכפר הסמוך לשינאווא לברית מילה, אז הפצירו בו שיואיל להפגש בהרר"א, והסכים עמהם ויישם לדרך פעמיו, אבל בדרך פגע בו תלמיד חכם אחד, ודיבר על לבו שיחזור מנסיעתו, בטוענו כי לא כבוד התורה הוא שגאון מפורסם בדור יסע להרבי של החסידים ועוד טענות כאלו, עד אשר חזר מנסיעתו, ובזמן לא הרבה נסתלק הרר"א ושוב לא ראה אותו הישמ"מ, ואמר רביה"ק זי"ע שמקובל בידו שהי' זה הבעל דבר שהתלבש בלבוש הת"ח ההוא (הגה"ק בעל ישמח משה).

בסוף ימיו אמר הישמ"מ שעל ג' דברים הוא מתחרט, ואחד מהם על שלא זכה לקבל פני הרר"א, לפני הסתלקותו אמר שעדיין יש להרר"א הקפדה עליו, והראי' שלא נתגלה לו בהקיץ רק פעם אחת בשעת ההקפות, ושאר צדיקים היו מתגלים אליו הרבה פעמים בהקיץ (תהלה למשה).

עושה פלא

זל"ק של הספה"ק מאור ושמש (פ' בלק ד"ה ויבא): שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל כששאל אותו ביחוד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא זצלה"ה, הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה"ל: אחי, למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדבר בקיצור שהשיב לו אדמו"ר שהוא על ידי התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה ורעות ביניהם על ידי כן נפעלים ונעשים כל הניסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, וכו' עי"ש.

הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זי"ע כשהי' ילד נסע עם אמו להרר"א זי"ע ובעצמו ראה היאך שהרר"א תחב ידו לתוך התנור של אש ושרף את ידו, ואח"כ ראה האיך לאחר שקם בבוקר נעשה לו נס ונברא לו יד חדש, ובזה היד בירך בירך את ישראל הק' (אוצר ישראל).

פ"א בהיות הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע אצל עריכת שולחנו של הרר"א בש"ק, הי' רבינו מערב את המרק עם הכף, ונשפך קצת מהמרק על השלחן, פרץ הרר"מ בצעקה: רבי, הלוא ישימו אותנו במאסר, הנוכחים שם תמהו על צעקתו ועל דבריו, אחרי כן סיפר להם הרר"א, שבעת ההוא נערך ונכתב אצל הקיסר של עסטרייך גזירה לא טובה על היהודים, ובשעה ששפך על שלחנו מעט מרק, פעל בזה ששם בבית המלכות נשפך דיו על הנייר ונמחקה הכתב ונתבטל הגזירה, והרר"מ ראה את כל זאת בעיני קדשו, והי' נדמה לו שאמנם נמצאים בבית הקיסר ממש, ולפיכך צווח שיאסרו כדין מורדים במלכות, (י"ג אורות).

בשחר ימיו הי' הרר"א מלמד בכפר אחד בביתו של איזה יהודי, והי' שם מלמד אחר שלמד עם בניו של עשיר אחד, והוקיר מאד את הרר"א, יום אחד אמר לו הרר"א: הנה הבעל–הבית שלך יש לו בן, ולי יש בת תגיד נא לו שברצוני להשתדך עמו, ענה לו המלמד: והלא מע"כ הנו מלמד, ואיך יעלה על דעתו שעשיר כמוהו ישתדך עמכם, השיב לו רבינו: מה איכפת לך, עשה נא בקשתי, הבטיח לו המלמד לעשות כן, וחיכה על שעת הכושר להציע הדבר לפני בעליו, יום אחד ישב העשיר עם בני ביתו ושוחחו מעשיות ומילי דבדיחותא, ניצל המלמד את ההזדמנות, ואמר להם שגם לו יש איזה דבר לספר, והוא שהמלמד ר' אלימלך רוצה להשתדך עמהם, ויהי כצחוק

בעיניהם, כעבור כמה ימים שאל הרר״א את המלמד: מה נשמע אודות בקשתי, והשיב המלמד שכבר הציע להם את הדבר ואינם מסכימים,

זמן מה אחרי כן בא סוחר מעיר רחוקה לעשות עסקים עם העשיר הנ״ל, ובתוך הדברים אמר לו הסוחר שרוצה להשתדך עמו, העשיר הסכים ונגמר ביניהם לבוא בקשרי שידוכין, וקבעו זמן לערוך משתה לכתיבת התנאים, לזמן הקבוע הגיעו לשם הרבה מחותנים, וביקש הרר״א מהמלמד שהי׳ מן המוזמנים, שבעת מסיבת התנאים ילחש באוזן הסוחר המחותן בזה״ל: אלימלך קאלטאן נמצא פה״ (הרר״א לא נגע בהזקן שלו, ועל ידי זה נדבקו ונסתבכו שערות זקנו יחדיו כחתיכה אחת, וזה נקרא קאלטאן), ויעש כן המלמד, ולשמע דבריו התחילו המחותנים לצאת משם אחד אחד, עד שכולם נעלמו משם, כמובן הי׳ הדבר לפלא גדול בעיני העשיר, והיות שהבחין איך שהמלמד לחש איזה דבר באוזני המחותן, שאל לו מה אמר לו, השיב לו המלמד שכך וכך צוה המלמד ר׳ אלימלך לומר, וילך העשיר עם בני ביתו להרר״א לדרוש פשר הדבר, הגיד להם הרר״א שהללו היו שדים ורוחות שרצו לתפוס בנם ברשתם (כי הי׳ לו נשמה גבוה), ועל כן הציעו לו שרוצים להשתדך עמו, וכדי להציל אותו מידם, שלח אליהם את המלמד להציע להם שמוכן להשתדך עמהם, אבל כשסירבו וכבר עשו תנאים, הוזקק לעשות פעולה אחרת לבלתי ישלטו עליו, ולזאת צוה להמלמד שיזכיר את שמו באזניהם, ואז נפל עליהם אימה ופחד והלכו להם, מיד הסכים העשיר לבוא בקשרי שידוכים עם בתו של הרר״א, וכפי הנראה הי׳ חתנו זה רבי שמואל צורף זצ״ל שנטמן בחדר הסמוך לאוהל הרר״א, (י״ג אורות).

פ״א חזר הרר״א מבית המדרש לביתו בשביעי של פסח (או בשבת שירה) ושאל לאנשי ביתו, האם אתם רוצים לראות כיצד בקע משה רבינו את הים, וצוה שיביאו לו ספל מלא מים, ויט ידו הקדושה למעלה מן המים, ויבקעו המים, ואמר הרר״א כה בקע משה רבינו את הים, (י״ג אורות)

שתי נשים הזכירו את עצמן בצוותא חדא לפני הרר״א, האחת אמרה ששכר בעלה בית מלון מהפריץ ואין להם מעות לשלם דמי השכירות ועלול הפריץ להושיבם בבית הכלא, והשני׳ הזכירה שבעלה איננו בקו הבריאות, יעץ הרר״א להאשה השני׳, להעמיד עלוקות (באנקעס) להקיז דם, האשה הראשונה שהזכירה אודות הצרות שיש לה מהפריץ טעתה וחשבה שהרר״א מדבר אליה, ונעשה לביתה והגידה לבעלה שהרבי צוה להעמיד עלוקות, ויעש כן בגודל תמימותו ואמונתו הפשוטה, ועל ידי זה נטף דמו החוצה, ונפל למשכב, ביני לביני שלח הפריץ להיהודי שישלם את המעות, ואמרו לו שהוא חלוש ושוכב במטה, הפריץ חשב שעושה עצמו כחול, וקצף וצוה שיובילוהו אליו במטתו, זמן קצר לפני כן נשא הפריץ אשה, אמרה לו שהיא עוזבת אותו בגלל רשעותו, וכדי לפייס את אשתו ולמענה שתעזבנו, מחל הפריץ להיהודי את כל החוב, ולא עוד אלא שהרשה לו להמשיך לשבת בהמלון חנם אין כסף (י״ג אורות ח״ב).

ברוסלאנד הי׳ גר איזה רב גאון וצדיק בשם רבי שמואל זצ״ל, והרב הי׳ לו בת שהיתה כבר בת שמונה עשרה שנה, אך הנערה היתה עדיין כילדה קטנה ולא היתה ביכולת לעמוד על רגליה רח״ל, ועשו לה סגולות ורפואות ולא עזר כלום, וכשיצא שמעו הטוב ומופתים הנוראים של הרר״א, אמר לו אשתו הרבנית שיש צדיק פועל ישועות בליזענסק ויהי׳ לנו בעזהשי״ת ישועה על ידו, הגם שהרב לא הי׳ שייך להחסידים, עכ״ז שמע לקול אשתו ונסע עם בתו לליזענסק, אך בדרך פגש הרב לאחד מידידיו שגם הוא לא הי׳ שייך לחסידים, ואמר לר״ש למה מבטל עצמו מלימוד התורה, וכי אתם ג״כ מאמינים באדמורי״ם, השי״ת יכול לעזור לכם גם בבית, ונתפתה ר״ש מידידו וחזר עם בתו לביתו, וכשעבר עוד כמה שבועות שוב הפצירה לו אשתו שיסע עוה״פ לליזענסק, והתיישב ולקח את בתו ונסע לגאליציא, ועבר דרך עיר קראקא והתאכסן עם בתו אצל ה״מאור ושמש״ זי״ע, וסיפר הרב להמאור ושמש מטרת נסיעתו לליזענסק, ואמר לו המאור ושמש בוודאי תסע ובטח יהי׳ לך ישועה בעזהשי״ת ולאחר שתחזור מליזענסק תספר לי האיך עבר עליך בליזענסק,

והגיע ר״ש לליזענסק עם בתו על ידיו, וכשנכנס הרב לחדר הרר״א צוה הרר״א שישים את בתו על מטתו, והרר״א התחיל לדבר עם הרב דברים אחרים, ובאמצע השיחה התחיל הרר״א לצעוק על הילדה ״א חוצפה צו ליגן אויף מיין בעט שוין גיי אראפ״ ור״ש הסתכל על הרר״א וחשב הלא הילדה אינה יכולה אפי׳ לזוז עצמה האיך יכולה לרדת מהמטה, וכשאך גמר הרר״א את דבריו התחילה הילדה לרדת מהמטה, והרר״א אמר להילדה שתיגש להשלחן והילדה נגשה לשלחנו של הרר״א, ואמר הרר״א עכשיו אברך אותה והחזיק הרר״א ידיו הק׳ למעלה מראשה של הילדה, והילדה התחילה להתגדל מתחת ידיו הק׳ של הרר״א מעלה מעלה עד שאמר ר״ש רבי כבר נתגדלה די מספיק, וראה ר״ש כי נושע כבר בישועה, אז אמר לו הרר״א הנה עכשיו כבר הגיע הילדה לפרקה וצריכים לעשות עמה שידוך לכן כשתסע חזרה לביתך תדבר עבורה שידוך הכי הגון, ואלימלך יתן לך פתקא ותתן הפתקא לאיזה יהודי בעיר פלוני וזה האיש ישלם לך כל הוצאות החתונה והנדן,

והרב נסע חזרה לביתו בשמחה, ומאז כבר הי׳ לו אמונת צדיקים שראה איך נושע, וכשהגיע לביתו קיים תיכף דברי הרר״א, ודיבר עבור בתו שידוך הגון, והבטיח נדן עם קעסט, ולאחר שגמר השידוך בשטומ״צ נסע להמקום שצוה לו הרר״א ליתן הפתקא, ובעיר ההוא הי׳ איזה אכסני׳ והלך הרב לאכסני׳ של העיר ושאל אם נמצאים כאן אורחים יהודים מעיר אחרת ואם נמצא כאן איש פלוני והבע״ב אמר לו שנמצא רק הלך כעת ואח״כ כשהגיעו האורחים הגיע גם האיש שבעבורו כתב הרר״א הפתקא, והבע״ב אמר להאיש הרב חיפש אותו, אז הלך האיש להרב, והרב אמר לו שיש לו פתקא מהרר״א עבורו שישלם לו הוצאות החתונה והנדן, האיש לא חשב הרבה וסילק להרב כל ההוצאות, וסיפר להרב שי׳ לו בשכירות איזה קרעטשמע מפריץ ולא הי׳ לו לשלם השכירות להפריץ, וכנהוג

ה' אצל הפריצים אם לא שלמו השכירות ה' אוסרים כל המשפחה בתפיסה, וגם אותי ואשתי ובניי אסר הפריץ בתפיסה בבור, וכל יום השליכו עבורם לתוך הבור ככר לחם רק כדי לחיות, פעם כשהשליך שליח הפריץ הככר לחם צעקתי מהבור להשליח שיאמר להפריץ מה ירויח אם אשב כאן בהבור, אנא יוציאנו מהבור ואלך לקבץ המעות לשלם, ואשתי ובניי יישארו משכון כאן, והפריץ הסכים לזה והוציאנו מהבור, ואספתי בהמדינה כל המעות ב"ה, ועכשיו שכבר ה' בידי כל המעות, הראת לי הפתקא של הרר"א חשבתי אני יתן לך כל המעות שלי והרר"א כבר יסדר עצמו עם הפריץ, והאיש נסע עם הפתקא להרר"א והרר"א בירך אותו שיהי' לפריץ מיתה משונה, וכך הוה שהפריץ ה' לו מיתה משונה, ואשתו ובניו יצאו מהתפיסה וכלם נושעו (אוצר ישראל).

מכון לשבתך

עבודה מיוחדת בפני עצמה בעבודת הק' של הרר"א הי' עבודתו בערב שב"ק, כפי שהוא מפרש בספרו הק' נועם אלימלך פ' בשלח עה"פ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וז"ל: להיות שכל מי שעובד עבודתו לשמים, וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד, אז בהיר הוא בשחקים, ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא, אף שלא עשה עדיין הכנת יום, רק המעשה של ימי החול ברכו וקדשו ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו להרגיש את יום השבת קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר, ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול ההוא אם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נוח לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו, עכ"ל יע"ש, בבחינה זו ממש הי' התנהגותו בערב שב"ק,

כתב הרה"ק ה"אור לשמים" (בהר) וז"ל: כאשר שמעתי בשם רבנו האלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל שערב שב"ק הוא בחינת ערב יום הכיפורים, עכ"ל.

כשהי' הרה"ק ר' שלמה מראדאמסק זי"ע בעל תפארת שלמה בליזענסק, שלח אחד זקנה אחת שהכירה את הרר"א לספר לו מגדולתו, אמר לו שבכל ערב שבת קודש הי' דוגמת ערב יום הכיפורים בקבוצת העיר בבית הכנסת על תהלים ובכיות, והגיד להם מוסר (אוהל אלימלך).

ובס' אילנא דחיי (פ' בשלח) כתב: שמענו בבירור שכל מי שהי' ביום ששי אחר חצות בבית הרר"א, פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית הקדוש הזה איזה עובדא דחול נפלו הדברים ונתקלקלו כל מה שהי' בהם.

ועיין בספר בית אברהם–סלונים (ר"פ ויגש) וז"ל: הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרה"ק ר"א מליזענסק ז"ל הראה פעם להרה"ק ר"ש דייטש ז"ל גודל הרגש קדושת שב"ק אצל אביו הק', שאפילו המשרתות מרגישות גודל הקדושה, והכניס אותו בעש"ק למטבח, וראה איך שהמשרתות מפייסות אחת לחברתה כמו שנהוג בערב יו"כ, אולי הרגיזו אחת לחברתה במשך השבוע, שתמחול לה על זה, כדי שלא יעכוב אותם מלהרגיש קדושת השבת ע"י התרעומות שיש מזה על זה.

חסידים מספרים שכבר ביום רביעי בעת שהרר"א אמר בסיום ה"שיר של יום" את הפסוק "לכו נרננה", הרגישו הנוכחים מעין טעם של שבת.

עיין בדעת משה מהרה"ק מקוזניץ זי"ע (פ' ואתחנן) וז"ל: אמר הה"ק מוח"ז מו"ה זצללה"ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לסבול הכרוזים, והוכרח לאטום אזניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו וינוע מקול הקורא, עכ"ל, כעי"ז מובא בס' אהבת שלום להרה"ק רמ"מ מקאסוב זי"ע (פרי ויצא) וז"ל: שמעתי מפה קדוש ישראל מוהר"ר זכרי' מענדיל משענדישוב בזה"ל: פעם אחת הייתי אצל אדומו"ר הקדוש רשכב"ה מו"ה אלימלך בעת בואו מטבילת המקוה של ערב ש"ק, והניח עצמו על מטתו ואמר בזה"ל: מאן יכול למסבול רוחין דבוסמין דגן עדן, עכ"ל.

וז"ל הרה"ק מקאמארנא זי"ע: רבינו אלימלך אמר, שאינו יכול לסבול, בערב שבת אחר הטבילה, את בוסמין וריחין דגן עדן, כי הצדיקים הרבה פעמים מריחין ריח גן עדן, והסבה, שבעת עבודה ותפלה ולמוד תורה, באים נשמות מגן עדן לסייע להם, ומהם מלבושיהם מריחין גן עדן (זוהר חי).

סעודתא דדוד מלכא משיחא

הר"ר אלימלך זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצאי שב"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו, פעם אחד נתגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצ"ש שותה את הקאוע או הטיי עם צוקער, ובפעם ההוא שתה בלי צוקער, הר"ר אלימלך לא נטל ידיו לסעודת מלוה דמלכא, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוה דמלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוה מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוה מלכה (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מנעשכיז זי"ע הי' מתלמידי בענועא"מ זל"ה, ולקח לעצמו לזכרון מרבו זלה"ה את הכלי אשר שתה ממנו הטייא, ואמר כי אצל שתית הטהעה המה הולכים בעולם העשייה ויש לפעול בזה דברים רבים, פ"א באת אשה אחת ממקורביו וביקשה מאתו, כי ימליץ עבורה אצל רבו הרה"ק בעל נועם אלימלך זל"ה כי יתפלל עבורה כי הרופאים כבר התייאשו ממנה, אמר לה שתלך אצל הרה"ק בעת אשר ישתה הטייא, וכן הי' והיתה לה ישועה, ואמר הרה"ק מנעשכיז כי הרבה עקרות נפקדו כשזכרונם בא לפניו בעת אשר שתה טייא מכלי הנ"ל אשר קיבל מרבו בענועא"מ זלה"ה, ובשם הרה"ק מפרימשלאן אומרים כי אמר בזה רמז נאה, 'תה"א השעה זאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך' [דברים ערבים].

שמעתי מהחסיד ר' משה זאב חתן הרה"צ מהר"י מזידיטשוב כי זקינו הרה"ק בעל נועם אלימלך זצ"ל לעת פטירתו הי' לו גילוי אליהו זל"ה, וביקש מאתו כי יזמין אצלו האבות הק', ובאו, ודוד המלך לא רצה לבא, השיב אותו יען כי הוא לא כיבד אותו ולא נהג כבוד בסעודתו סעודת דוד

המע"ה "מלוה דמלכא" אשר על כן לא ירצה לבוא אצלו, הבטיחו בענוע"מ כי יצוה את בניו אחריו, להקפיד על סעודת מלוה דמלכא, אח"כ בא גם דוד המע"ה אצלו, וכן האמת כי נכדיו היקרים המה משתעשעים בסעודת מלוה דמלכא עד היום.

ומפי חותני זל"ה שמעתי כי דהמע"ה התלבש בבגדי נכרי ובא בתרמילו עם דגים חיים והלך אצל הרב הק' בעל נועם אלימלך ודיבר אותו בלשון נכרית כי יקח מאתו הדגים, שלח אותו אצל הרבנית, והרבנית השיבה לו כי כבר נגמרה מלאכת שבת עוד בצהרים ביום ע"ק ואינה צריכה עוד, הלך בחזרה אצל הרה"ק ושלח אותו עוד הפעם אצל הרבנית, והרבנית אמרה לו כבראשונה, וחזר אצל הרה"ק בענוע"מ ואמר לו תשובת הרבנית, ולקח הדגים מתרמילו והשליכם לארץ בעודם חיים, ואמר: כי טוב יהי' לו ליקח הדגים לסעודת "מלוה דמלכא", אזי הגביה הרה"ק את ריסי עיניו (כי הי' לו ריסי עינים [אויגן ברעמען] גדולים למאוד, וכאשר ביקש לראות איזה איש הגביה אותם) והבין שהוא דוד המלך ע"ה ואמר לו: "מיר האבען שוין קיין כח אייער סעודה צו האלטען, נאר פאר אינזערע קינדער וועלען מיר אן זאגען אייער סעודה בכבוד צו האלטען" (דברים ערבים),

וכדבריו כן היו, ונכדיו פעלו הרבה ישועות עם סעודת מלוה דמלכא, ומסופר שפ"א בא איש אחד להרב דעיר ליזענסק (שהי' ג"כ אדם גדול) אודות כי אשתו הוא ר"ל מקשה לילד, והי' אז באשמורת הבוקר ליום א', והרב הנ"ל הלך לטבול א"ע במי קרח הנוראים (וכבר הי' לבוש במלבושי חול) והלך דרך הבית של הרב ר' אליעזר ליפא (נכד בענוע"מ זל"ה) ושמע קול מצהלות אנשים ששים ושמחים מרקדים בריקודים, הלך לראות שמה מה היא, וראה כי המה יושבים עוד בסעודת "מלוה דמלכא", שאלוהו החבריא והרב להיכן הולך, והוא בענות צדקו אמר להם כי פלוני ופלוני בא בבקשתו עבור מקשה לילד להתפלל עבור אשתו, והולך מקודם התפלה לטבול בהנהר, אמר לו הרב ר' אליעזר ליפא, לזאת לא צריך מע"כ לילך לטבול ולשבור גזיזא דברדא, יתן לנו האיש הלזה ב' מידות מע"ד (מין משקה בימים ההם) לצורך סעודת "מלוה דמלכא" ומיד יפקד אשתו בזש"ק, הלך הרב ואמר זאת לבעל האשה והביא ב' מידות מע"ד ומיד נפקדה אשתו והי' לה בן זכר למז"ט (דברים ערבים) [וכן ידוע שצדיקי בית פשעווארסק זי"ע – שהיו נכדי הרבי ר' אלימלך – הקפידו מאוד על סעודה זו].

שיבנה בית המקדש

בספר זרע קודש (פ' כי תצא ד"ה כי תבנה) מובא וז"ל: בכל יום כשאדם עובד אותו ית' הכל לפי מעשיו, בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום עד שיהי' נבנה בשלימות ב"ב, וכן שמעתי מהרב הק' מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעלה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ע"ש.

וע"ע בספר היכל הברכה (פ' תבא) וז"ל: קבלנו מאת רבותינו שכל אחד מישראל מברר ובונה חלק בביהמ"ק, ורבינו אלימלך זי"ע הי' לו עליות נשמה, ועלה למעלה והראו לו שבנה בקדושתו את המזבח במקדש של מעלה, ושאל על הארון ועל היכל קדשי קדשים, והשיבו לו, אם יהי' הרצון שיתברר בחינה זאת יבא משיח, עכ"ל.

גופא דעובדא סיפור הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל במכתב אחד שכתב וז"ל: הרה"ק בעל אוהב ישראל זצ"ל סיפר שהי' יום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז ר"ר אלימלך זצ"ל, ואמר לו שמיצר לו על שלא הי' אצלו ר"ה, היות בימים הנוראים הי' ח"ו קטרוג, ואא"ז הק' [הר"ר אלימלך] לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתי', ועל זה לא הטו אזנם של המשטינים, ואמר נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכדו' כידוע, אמנם כשישראל עושים חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות, ומדיבורים הללו נתהוה עת רצון גדול, עד שבאו אצלו ושאלו אותו מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא ית"ש ולכל העולמות במה שלמדת זכות על ישראל הק', ונתיישב אם הוא עת רצון הוא רוצה לראות ביהמ"ק של מעלה, והראו לו, וביקש אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לו, אני רוצה לראות הארון, והראו לי, וביקש אני רוצה לראות הלוחות, אמרו לי הקשית לשאול, ואמר כ"ק אא"ז [הר"ר אלימלך] זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל אם כבודו הי' בכאן הי' זכות הרבים והיו מראים לו לוחות ג"כ, ואמר הה"ק מאפטא זצ"ל מסתמא לא הי' עוד זמן הגאולה, עכ"ל (י"ג אורות ח"ב).

פ"א כשהי' הרה"ק מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע במרחץ סאבראנץ וזמרו חרוז "–ה רבון", סיפר כי אצל הרה"ק בענוע"מ הי' פעם הרה"ק ר' ארון לייב מפרימשלאן זי"ע, אמר לו הרה"ק בענוע"מ כי יזמר "–ה רבון" כי הוא בקי בהיכל הניגון, ולא רצה, ואחר רוב הפצרות זימר, וכאשר הגיע לחרוז אלהא דילי' יקר ורבותא, הי' הה"ק בענוע"מ מלא חדוה, וכאשר הגיע למאמר מפום אריוותא נתלהב ובכה מאין הפוגות, ויושב על הכסא ואמר, חשבתי כי עתה יבוא משיח, וסוף כל סוף בלבלו את דעתי ומחשבתי, ונתבטל הדבר ד' ירחם (דברים ערבים).

קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: מה שיהודי עשה תשובה, ומה שיהודי עושה תשובה, ומה שיהודי עוד יעשה תשובה, הכל היא מכחו של הרבי אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

ועיין מה שכתוב בספה"ק תפארת שלמה (קהלת ז י"ד) וז"ל: הפי' בזה להבין גודל מעלות הצדיקים הממשיכים עוצם קדושתם לדור דורות הבאים אחריהם עליהם תופע נהרה מאור

הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדו"ד כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זלה"ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו, ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר, זי"ע, עכל"ק.

פ"א ישב רביה"ק זי"ע בכ"א אדר אצל סעודת ברית מילה, ואמר אחד המסובים לרביה"ק שהיום הוא יומא דהילולא של הר"א אלימלך ויספר עובדא מהר"ר אלימלך אמר רביה"ק זי"ע בזה"ל: "וואס אונז רעד מיר איז פון ר"ר אלימלך", כמו שאיתא בגמ' (יבמות צו:) וכי על כל דבר שאמר יהושע, הי' אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה הוא... (שיח זקנים ח"ב).

אשכבתי' דרבי – ויום היארצייט

סמוך ליום פטירתו אמר לתלמידו הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע "תכין עצמך וחזקת והיית לאיש", באחד הלילות העיר אותו הרר"א וחזר והזהיר את תלמידו שיכין את עצמו בהכנה דרבה, באמצע הלילה אמר הרר"א לתלמידו שיבא עמו על הבית החיים, ושיקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, כשהגיע חצות הלילה נפתחה דלת בשמים כנגדם, ונתגלה עמודא דנהורא, ומסביב העמודא דנהורא ניתזו נתפזרו ניצוצות ואורות, הרה"ק בעל מאור ושמש לא הי' יכול להסתכל באור הגדול, שהאיר מקצה העולם עד קצה העולם, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא במקל, לאחר שנסגרה ארובות השמים, אמר הרר"א לתלמידו: כעת אנו יודעים מה הוא הבעשטה"ק, והוסיף ואמר כי זה כבר שנים שהוא מבקש לראות את הבעשטה"ק בעולם הזה, ונדחה בקשתו, אולם הובטח לו שקודם פטירתו יראה, ועתה נתקיימה ההבטחה, האש הגדולה הוא נשמת הבעשטה"ק, ואילו ניצוצות האור התפשט בכל העולם מכח התורה והחסידות שהם יסודות התורה, ואח"כ אמר שבהמקום שנתגלה העמודא דנהורא יהי' מקום הקבר שלו, ובהמקום שניתזו הניצוצות אש יהי' האהל מסביב (אוצר ישראל, ועוד).

ביום כ"א אדר שנת תקמ"ז עלה ונסתלק למרום, אולם בספרי תולדות וקורי הדורות טעו וכתבו שנפטר שנת תקמ"ו, וטעותם נובע מדברי הגה"ק רבי זאב וואלף אבד"ק ליזענסק זצ"ל בספרו לשון הזהב (שבת דף פה.) שנראה משם שנסתלק בשנת תקמ"ו, וז"ל: "נלאיתי לכתוב יותר מה שחדשתי ת"ל במסכת כולה עד גמירא וכן הרבה מסכתות שלמדתי בישיבת תלמידים, מחמת עול ציבור כי יבאו אלי לדרוש את משפטם וגם שאר צרכי ציבור ועול התלמידים שהעמדתי ת"ל..., ולא כתבתי אלא מעט לעת הפנוי, אמנם עתה בשנת תקו"ם תרחם ציון כאשר ניטלה הוד תפארת דתה"ק, וידידי אוה"נ צמיד לבי החסיד המנוח מוהר"ר אלימלך זצלה"ה זי"ע ועכ"א נסתלק ועלה למרום, וארא כי הגלות מתגברת עלינו והתורה נתמעטת בכל יום ויום בעווה"ר, קבלתי עלי כל מה שיעלה על רעיוני הן בהקיץ הן בשינה אכתוב על הנייר שיהי' לזכרון לדורי דורות, ומן השמים יעזרינו לגמור כל מסכת זו ועל שאר המסכתות ויגדל תורה ויאדיר בב"א, עכ"ל,

אבל הרה"ק ר"א מפשעוואסק זי"ע מברר ואומר שברור שנסתלק שנת תקמ"ז, מכח כמה ראיות, על המצבה כתוב שנס' בשנת תנצב"ה, והוא עולה בגימ' תקמ"ז.

עוד סמך לזה, ממה שנוהגים לעשות את היא"צ של הרר"א מדור דור באדר ראשון ושני, וזה נכון רק אם נסתלק בשנת תקמ"ז שהיתה שנת פשוטה, כנהוג אצל מי שנפ' בשנה פשוטה, אבל אם נסתלק בשנת תקמ"ו שהיתה שנה מעוברת, א"כ הדין נותן לעשות היא"צ באותו אדר שנסתלק ולא פעמיים (עיין ברמ"א סי' תקס"ח ס"ז ומג"א והגר"א שם ומ"ב שם, וב"ח וש"ך יו"ד סוף סי' ת"ב).

עוד ראי', שבהסכמת הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע על הסה"ק נועם אלימלך, שכתבו בשנת תקמ"ח, כתוב הכ"מ כפי שנוהגין לכתוב בשנה ראשונה להסתלקות, ובע"כ שלא נסתלק בשנת תקמ"ו, כי אם בתקמ"ז, ומה שכתוב בספר הנ"ל שנת תקו"ם בוודאי הכוונה הוא עם הכולל, (י"ג אורות ח"ב).

אחר הסתלקותו העלה הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בת צחוק על שפתיו, וסיפר שבשעה שהופיע הרר"א לפני הבי"ד של מעלה ושאלו לו על מעשיו, התוודה ואמר: לא התפללתי ולא למדתי, אמרו הבית דין: אם כן ילך לגיהנום, אבל למעשה כמובן הוליכוהו לגן עדן, וכשהגיע לשם סיפק כף על כף ואמר: יש לנו בורא טוב כזה, אם הגיהנום טוב כל כך, כל שכן ועל אחת כמה וכמה מה מאד טוב ויפה הגן עדן, כי חשב שנמצא באמת בגיהנום (י"ג אורות ח"ב).

ובאוצר ישראל מובא בשינוי קצת, בשם הרה"ק מרוזין זי"ע, ששאלו אותו בעולם עליון אם למד, וענה שלא למד שמו שצריך, אמרו לו שאם כן ילך לגיהנם, והוליכו אותו לגן עדן, ומרוב בושה עמד בהכנעת ראש, וסיים הרה"ק מרוזין: דער גרויסער ר"ר אלימלך שטייט נאך ביז היינט מיטן אראפגבויגענעם קאפ פאר בושה.

שתיית לחיים

פ"א ביום היארצייט של הרר"א, שאל הרה"ק מצאנז זי"ע להרה"צ רבי אלעזר מליזענסק זצ"ל (בן הרה"ק ר' נפתלי בן הרה"ק רבי אלעזר בן הרבי אלימלך זי"ע) אם שתו יין שרף לתיקון, והשיב הן, שאל עוד האם איחלו שתהי' להנשמה עליה, והשיב בשלילה, (כי חשבו שאין הרה"ק צריך לזה) צוה הרה"ק מצאנז זי"ע להביא עוד הפעם תיקון ולאחל שתהי' להנשמה עלי', [היינו שאפי' לנשמה גדולה כמו הרר"א גם כן שייך עלייה, שההיכלות הם אין סוף] (י"ג אורות ח"א).

ציון המצויינת

מקום קבורתו נתהווה לתל תלפיות, רבים פוקדים את ציונו הק' בכל השנה ובפרט ביומא דהילולא קדישא באים אלפים מכל קצוי תבל להפקד בדבר ישועה ורחמים,

ידוע מה שמובא בתהלה למשה (תולדות הישׂ"מ זי"ע) שכשהי' הרה"ק ר' אלעזר ניסן ילד בן תשע שנים חלה חולי גדול והי' מסוכן מאד, לקח הישמח משה זי"ע שני אנשים כשרים ושלח לליזענסק על הציון הק' של הרר"א, ואמר להשלוחים כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרר"א כי באנו על הציון שלו להתפלל לה', ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרר"א, דשם בעולם האמת דבר חשוב הוא אצל הנשמות אם נודרים פרוטה לצדקה לתועלת נשמתם, ע"כ כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואח"כ תלכו על קברו להתפלל בעד בני, ותשגיחו על המורה שעות באיזו שעה שתהיו שמה, וכן עשו, ופתאום הקיץ הילד אשר שכב על ערשו כמתעלף, וקרא אבי אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקים מחליי בעזהי"ת ואהי' מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, השיבו שבזו הרגע הי' אצלי איש יהודי וצייר תוארו ותמונתו כתמונת הרר"א ובירך אותי והבטיח לי שאהי' מעתה בריא, תיכף הביט הישׂ"מ על המורה שעות, ואח"ז כאשר באו השלוחים אל ביתו ראה שהי' במכוון אותו שעה שהיו על הציון,

הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימונוב זי"ע אמר כי סגולה להתעוררות התשובה להיות על ציון הרבי ר' אלימלך זי"ע ביום היא"צ שלו (ילקוט מנחם ליקוטים), גם הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע אמר שסגולה לירא שמים ליסע על ציון של הרר"א (דברי יצחק),

ועיין בעטרת צבי שכותב וז"ל: מקובל בידי תלמידי חכמים ויראי שמים שהרבי ר' אלימלך זי"ע קודם פטירתו הבטיח, כי כל מי שיהיה על קברו יושיעו כמו בחיים חיותו, ולא ימות בלא תשובה, ובאמת אין ספורות למו, להעולם הנוסעים בכל שנה ושנה על קברו.

הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע הי' מרבה לנסוע לליזענסק, ומחמת שהי' כהן לא הלך עד הציון אלא עד המקום הקרוב ביותר האפשרי, ובחודש אלול התעכב שם משך שבועות אחדים רצופים, גם השתדל בתיקון וחיזוק האוהל, פעם אחת בנסעו לליזענסק עבר דרך העיר קראקא, ואמר שהמתנגדים מעיר קראקא, בוודאי יתמהו למה אינו הולך על קברם של הצדיקים השוכנים בקראקא, אלא – אמר – שצדיק אחר הסתלקותו אין לו שייכות לעוה"ז, חוץ הרבי ר' אלימלך שזיכך עצמו שגם אחר הסתלקותו יהי' בתוכנו, (י"ג אורות ח"ב).

גם הרה"ק מצעישנוב זי"ע אמר בסגנון זה, שאין מה לנסוע לקברי צדיקים, כי נשמת הצדיקים אינם יורדים לעלמא הדין במשך כל השנה חוץ ביומא דהילולא שלהם, מה שאין כן לציונם של הרר"א והגה"ק מצאנז זי"ע טוב לנסוע גם במשך השנה, כי פעלו שיהי' להם שייכות עם עולם הזה בכל זמן ועידן.

אמו של הרה"ק ר' מאיר יחיאל ממאגלניצא זי"ע, היתה נכדת הרר"א זי"ע, פ"א רצתה לנסוע לליזענסק על הציון של הרר"א ונסעה דרך עיר קראקא, ובקראקא התאכסנה בביתו של הרה"ק המאור ושמש זי"ע, כששמע המאור ושמש מטרת נסיעתה דיבר על לבה מה לאשה לנסוע על ציון, אח"כ בלילה נתגלה הרר"א להמאור ושמש, ושאל אותו למה דיבר על לבה שלא תסע על הציון, תאמר לה שתסע "און זאל פועלן אלעס גוטס" (אוצר ישראל).

פעם אחת בל"ג בעומר כשישב מרן הגאון בעל "אבני נזר" זי"ע בסעודה לכבוד הילולא דרשב"י, בעת שולחנו הטהור, אמר הגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם מכאן לארץ ישראל, אבל גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך עדיין הוא פה בחו"ל, ואמר עוד מי שיודע סוד שמחת הילולא דרשב"י יותר משאר תנאים, יודע גם הטעם, מדוע דוקא גופו של הרב אלימלך זי"ע נשאר בחו"ל (אביר הרועים).

תורתו מגן לנו

לא כתב בעצמו חידושי תורתו, אלא בנו הרה"ק ר' אלעזר בנו הי' כותב הדברי תורה שאמר במשך השב"ק, וביום ראשון הניח הכתבים של הד"ת על השלחן לפני אביו, כשראה את הכתבים שאל את בנו: לייזשע, מי אמר ד"ת אלו, אמר ר אלעזר הלא אתה אמרת הד"ת אתמול בשב"ק, אמר הר"א "איך האב געמיינט אז מלאכים ושרפים האבן דאס געזאגט".

ומאז הסכים בדעתו כי תמיד יכתבו את ד"ת, אבל לא רצה שיודפסו בחייו, וזל"ק של הרה"ק ר' אלעזר בההקדמה: א'פרש נא שיחתי לפני כל ואדברה וירוח לי, ל'א אכזב מלי רק האמת אספרה למען אבאר אשר בלבי ורעיוני הי' תמיד למולי, עוד בחיים חיותו של כבוד אדוני אבי מו' המפורסם הגדול האיש אלקים בוצינא דנהורא שמו הנעים כבוד מוהר"ר אלימלך זלה"ה הכ"מ בהיותם בכאן כמעט כמו מקדש מעט בהתקבץ יחד קודש ישראל לשמוע דברי אלקים חיים יוצאים מפה קדוש מדבר ועלימו תטוף מלתו של כבוד אבי מו' זלה"ה מצוף דבש ומצאו בו כל אחד מגמת נפשו ולבו איך לעבוד את ה' בהשכיל לבותם כל חד לפי מדרגתו רבים שתו בצמא את דבריו הק' להיות חקוקים בעט סופר שמור לדורות ולהביאו לבית הדפוס באמרם לאו בכל יומא ניסא מתרחיש לנסוע תמיד אל כבוד אבי זלה"ה לשמוע מפיו הקדוש ממש וכשיהיו הדברים נאמרים בספר זכרון אז נשמח כולנו תמיד בקראנו בו הנהגתיני ונדע איך להשכיל דרכינו לפני בוראינו ולכלכל את מעשינו כראוי' ונכון כל חד לפי שכלו אשר יבין בו וכל אחד יאמר שכל הנאמר בו הכל בשבילי, ז'את השבתי למולם גם אנכי ככה חשקי מאד לדבר זה ובודאי כך הוא האמת והיושר אבל אי אפשר לעשות שום ד"ק וד"ג בלי ידיעת כבוד אבי מו' זלה"ה ובפרט דבר גדול כזה צריך אני להמלך בו אמרתי אבקשה את הדבר הזה מאתו אולי ישמע בקולי, ר'צתי במהירות לכבוד אבי מו' זלה"ה ודברתי הדברים האלה באזניו והשיב בזה הלשון אמת נכון הדבר מאד לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדרגתו בעבודה אך שאיני רוצה שיהי' זאת בעודי בחיים מטעם הכמוס ונצטוויתי בציוו גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס וכה אמר

אין לך מצוה גדול מזו כי אף שנראין הדברים כפשוטן לפי ראות העין לכאור' אבל כשיבא איזה אדם צדיק וישר וכחם וילמוד בזה ספר בוודאי ימצא בו כל רצונו ובזה יאות הדבר אלי, ב'עבור הדברים אלו הקדושים ששמעתי מפיו גמרתי בלבי הדבר להעשות כן למען כבוד הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו והי' כל מבקש ה' באמת להעמיק תוכן הדברים עד היכן מגיעים עמוק עמוק ימצאנו והנהגות ישרות ודרכי נועם וקראתי שם הספר נועם אלימלך ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמע בקהל קדושים... עכל"ק.

ובפי החסידים מקובל שעוד רמז גנוז בה, דהנה בתיבת "נועם" אלימלך רמוז שמו של אחיו הרה"ק ר"ר זושא זי"ע שהוא פירושו של נועם ומתיקות. (כן מובא גם בנועם אליעזר – סקולען, בהקדמה).

אחד שאל את הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרר"א מה צוה אביו לפני הסתלקותו, אמר: "דער טאטע איז געווען א מצוה לפני מותו עשרים ושנים שנה, זהו הספר 'נועם אלימלך' שאמר שנים ועשרים שנה קודם הסתלקותו", (ד"ע, א"י).

הרה"ק ר' אלעזר לא הי' לו מעות להדפיס כל הספר נועם אלימלך, לכן הדפיס קודם הליקוטי שושנה עם אותיות דרבי עקיבא, ואמר למה הדפיסם יחד עם האותיות דר"ע, כי אביו הרר"א הי' לו מסירות נפש עבור השי"ת כמו התנא רבי עקיבא ע"ה, ואח"כ הדפיס כשהי' לו מעות הספר נועם אלימלך.

וכידוע כתב רבי אלעזר בראש הספר התנצלות בן המחבר, וכמה מדפיסים השמיטו מהספר נו"א ההתנצלות הנ"ל, וחרה זאת מאד להרה"ק בעל "תפארת שלמה" זי"ע, ואמר הת"ש שזה ההתנצלות חשוב אצלו כחצי ספר נועם אלימלך, כי כתוב שם שאביו הק' הרר"א מסר נפשו על בני ישראל הקדושים לבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירות נפשו (דברים ערבים, אוצר ישראל).

ידוע שהדפוס הראשון (שנדפס בשנת תקמ"ח בלעמבערג ע"י בניו הקדושים רבי אלעזר ורבי אליעזר ליפא, כמבואר בשער הספר) של הספה"ק נועם אלימלך חשוב מאד, כי התעסקו בהדפסתו רק בני הרר"א ועוד יהודים צדיקים.

הרה"ק ר' נתן אחיו של הר"א, לא נמנה בין החסידים, פ"א נפל על ערש דוי ל"ע וכמעט שהי' כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הר"ר זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמז בידו להבי"ד של מעלה שיעזבוהו לנפשו (היינו בזכות שניהם, הוא ואחיו), וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע לליזענסק, כי רצה להיקבר סמוך להר"א, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באהל הר"א, באוהל החיצון (י"ג אורות ח"ב).

סיפר הרה"ח ר' דוד'ל רייישער ז"ל, שפ"א הי' הרה"ח ר' הערש יעקב רייישער ז"ל בשינאווא, והרה"ק בעל הדברי יחזקאל זי"ע אמר אליו ר' הערש יעקב הלא אתם יכולים לספר מעשה לאמיתו, מה זה שאומרים על הפירושים מהספר נועם אלימלך, אמר ר' הערש יעקב, כי רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, כמו מסכת בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, ואמרו לו מן השמים כמספר המלאכים שנבראו מהתורה ומצוות על רבינו רבי אלימלך זי"ע כל כך פירושים יש על הספר נועם אלימלך (אוצר ישראל).

ובשיח זקנים ח"ב הוסיף שכבר הי' לו פירוש והודיעו לו מן השמים שאין רשאין לגלות כל כך, שרף את החיבור.

הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבארז זי"ע אמר: שיכול לעשות על שורה אחד מספר נועם אלימלך פירוש מכמה דפים.

פ"א בא אצל הרה"ק הר"ר מענדל'ע מרימאנוב זי"ע אדם גדול אחד, והרר"מ הושיבו על ידו, בין הדברים אמר הגדול להרר"מ שעושה פירוש על הספר נועם אלימלך, וכבר כתב על פרשת בראשית לבדו והפירוש גדול כל כך יותר מכל הספר נועם אלימלך, אמר לו הרר"מ האיך יכולים לעשות חיבורים על נועם אלימלך, "דער גרויסער רבי ר' אלימלך, מלאכים ושרפים פלאגן זיך צו פארשטיין די כוונה פון אשטיקל נועם אלימלך, קאנט איר גיין מאכן א חיבור אויפן נועם אלימלך", ולא הסכים להדפיסו (אוצר ישראל).

החתם סופר זי"ע כשראה את הספר נועם אלימלך (ואז עדיין לא הי' מפורסם כ"כ), אמר: אקעגן אים זענען מיר האלץ האקערס (ויגד יעקב).

וז"ל של הרה"ק מקאמארנא זי"ע בחומש היכל הברכה שמדבר שם באיזה ספרי קבלה ומוסר ללמוד, ע"ש באריכות, ובהמשך דבריו מביא בזה"ל: ובספרי מוסר ספר הקדוש "נועם אלימלך" כולו אור צח צחצחות עמוק עמוק עד למאד אם תיזכו להבין דבר אחד מדבריו,

מקובל בין החסידים שסגולה לכל חולה שלא יהי' ח"ו, לשים מראשותיו של החולה מלמעלה הספר הקדוש "נועם אלימלך" (מעדני מלך).

גם מקובל הסגולה למקשה לילד שתושע מהרה, להחזיק הספר "נועם אלימלך" דפוס ראשון, כמובא בספר דרך צדיקים שאשת הגאון בעל "שם שמואל" מסאכטשוב זי"ע היתה מקשה לילד, חמיה הגאון בעל "אבני נזר" מסאכטשוב זי"ע חיפש ספר "נועם אלימלך" שיהי' מוכרך בעצמו בלי שום ספר אחר, עד שמצא לשאול את הספר מכורך בעצמו, כי הוא סגולה למהר לידתה, [הנראה מזה כי לאו דווקא דפוס ראשון הוא סגולה, כי בכלל הספה"ק נועם אלימלך" הוא סגולה, וכמובן שדפוס ראשון עאכו"כ] (פרקי דרבי אליעזר).

פ"א בא א' אל הרה"ק ר' מנחם בראדי זי"ע מקאלוב שיתפלל על מקשה לילד, אמר הרה"ק ר"מ להמשמש שיתן לו הנועם אלימלך, א"ל שכבר יש לו נועם אלימלך בבית היולדות, אמר לו הנועם אלימלך שלי אין לך, ס'איז פונעם אלטען קאליוער, ולקח הלה את הספר והלך לבית היולדות כשהגיע לשם אמרו מזל טוב (שיח זקנים ח"ב),

ויש להעתיק מנהגו של רביה"ק זי"ע אם אמנם לא הי' לו שיעור קבוע בספר מיוחד מספרי תלמידי בעשטה"ק זי"ע, רק למד בכל ספרן של צדיקים פעם בזה ופעם בזה, יוצא מהכלל הי' הספה"ק "נועם אלימלך", אשר הי' לו שיעור קבוע בכל מוצאי שב"ק בספר תנא דבי אליהו ובספר הקדוש נועם אלימלך מפרשת השבוע הבא.

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

כי גדול מרדכי"י בבית המלך
ושמעו הולך בכל המדינות

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובד־ינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד־ תדירא, ידיד נאמן ותומך נל־הב לשובר־ מוסדותינו ד־מעטירה, טוב ומטיב לכל־ מבקש ברוח נדיבה ובנ־ורא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גד־ושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתורה־ ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים,

הי"ו

מוה"ר

יוסף מרדכי כהנא

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'
ולמען הקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת הולדת בתו תחי' בסימן טוב ובמזל טוב

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו, ומברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין
להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
בני ברק יצ"ו

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגאון רבי אהרן שלמה צינמאן שליט"א

רב דקהל בני תורה פלעטבוש

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת שמיני תשע"ח לפ"ק

הגרא"ש הביא לרבינו את ספריו 'אש תמיד' עה"ת, וגם הראה דוגמא מספרו על סדר ויקרא שעומד באמצע העריכה לדפוס

רבינו: שלום עליכם, וואס מאכט איר עפעס גוטס?,

הגרא"ש: ברוך ה'.

רבינו: ווי וואוינט איר?

הגרא"ש: איך וואוין אין פלעטבוש, כ'האב א שוהל דארט אין פלעטבוש, אויף עוועניו קעי און נאסטרענד, כ'בין געווען יארן לאנג א מגיד שיעור אין ישיבה תורה תמימה (בעיר פלעטבוש, בנשיאות הגאון ר' חנני' יו"ט ליפא מרגליות ז"ל), די לעצטע דריי–פיר יאר זאג איך שוין נאר ביינאכט א חומש שיעור, איך פלעג זאגן אין די ישיבה א שיעור.

מיט דריי און א האלב יאר צוריק בין איך געווען דא און כ'האב געקויפט אין ספרים געשעפט דעם רבינ"ס ספר לב אהרן אויף פסחים דעם ערשטן חלק, און כ'האב עם אדורך געטוהן, וועגן דעם שפיר איך אזא מין קשר.... האב איך געוואלט קומען....

כ'האב ארוים געגעבן אפאר ספרים נאך פאר וועק איך האב געהאט דעם ספר, כ'האב ארוים געגעבן אויף בראשית, ס'איז פלפולים על התורה, איך שטאם פון פוילישע חסידים, מיין טאטע היימט נאך איינער פון די ווארקער רבי'ם, רבי בונם אטוואצקער.[1]

רבינו: אין פוילן האט מען ליב געהאט צו זאגן אזעלכע תורות, אזעלכע פלפולים.

הגרא"ש: יא, נאכדעם האב איך ארוים געגעבן ספרים אויף שמות, הגדה של פסח, און אויך אויף פרק ערבי פסחים, און יעצט געב איך ארוים אי"ה אויף ויקרא. דא אין ויקרא ברענג איך צוויי–דריי מאל דעם לב אהרן.

כ'האב געוואלט איבער זאגן א וואורט, כ'האב מקשר געווען דעם לעצטן שטיקל פון לב אהרן מיט איינע פון די ערשטע שטיקלעך, אויף די גמרא אין פסחים (דף ה.) 'שמע מינה מדרבי עקיבא תלת', איז דא די קשיא פונעם מהרש"ם (ח"ג סי' ט'), אז לכאורה אויב מצוות לאו ליהנות ניתנו לויטן רשב"א (בחידושיו לסמ' נדרים דף טו: סוד"ה ואמר רב כהנא).

רבינו: אויב מצוות לאו ליהנות ניתנו לויטן רשב"א אז הנאת הגוף איז מותר, אויב אזוי וואלט מען געקענט פארברענגן דעם חמץ.[2]

---

1 הרה"ק רבי שמחה בונם ז"ל היה בנו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מווארקא בן הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ל, והיה אדמו"ר בעיירת אטוואצק שבפולין, והיה מפורסם בשם "הרבי מארץ ישראל", כי עבר לגור בארץ ישראל, ואחרי שגורש משם ע"י הטערקן חזר שוב לארץ ישראל, ונסתלק ביום ב' שבט תרס"ז בעיר טבריא, ומנו"כ ע"י קברו של הרה"ק רבי מענדל מוויטבעסק ז"ל.

2 בסמ' פסחים (דף ה.) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם (שמות יב, טו), מערב יום טוב, או אינו אלא ביום טוב עצמו וכו', ר' עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם וכתיב כל מלאכה לא יעשה בהם, ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה וכו', ועכ"ח דהוא מערב יו"ט, אמר רבא שמע מינה מדר' עקיבא תלת, שמע מינה דאין ביעור חמץ אלא שריפה וכו', עיי"ש.

והקשו התוס' (שם ד"ה כל) למה לא מותר לבער אפילו ביו"ט הלא אפשר ליהנות ממנו אחר שישרף ויעשה גחלים דאז קיי"ל (לקמן כ"ו:) דמותר בהנאה, ותירצו התוס' דכיון דמתחילת הבערה אינו יכול ליהנות ממנו אף על גב שיהא לו הנאה ממנו אחר כך אסור עיי"ש. והקשו האחרונים (עיין שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ט') לדעת הרשב"א (בחידושיו לסמ' נדרים דף טו: סוד"ה ואמר רב כהנא) דס"ל דהא דאמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו שייך אף

הגרא"ש: יא, אזן דער רבי זאגט דארט געוואלדיגע שארפע תירוצים אופן מהרש"ם...

ביי די לעצטע שטיקלעך פון לב אהרן אינעם ערשטן חלק (עמוד תקלו) זאגט דער רבי דארט צו פארענטפערן די שאלה פארוואס קען מען נישט עסן די מצה שלא כדרך אכילה, אזן דעם איסור וועט מען נישט עובר זיין שלא כדרך אכילה.

ברענגט דער רבי פונעם סענפעטערער רב (בספרו אבני ציון ח"ד סי' מ"ו) וואס ער ברענגט דעם שואל ומשיב (מהדו"ד ח"ב סי' קכ"ח), אז מצוות לאו ליהנות ניתנו איז נישט אויף מצוות פון קודם מתן תורה, ווייל וויבאלד ס'איז אלם כפה עליהם הר כגיגית איז עם נישט דא דארט. וועגן דעם מצה איז קודם מתן תורה, איז מצוות ליהנות ניתנו, איז במילא די הלכה אז שלא כדרך אכילה וועט נישט שטימען.[3]

האב איך געזאגט אז תשביתו איז אויך קודם מתן תורה, לויט יענעם חידוש פונעם סענפעטערער רב איז מיושב דעם מהרש"ם קשיא.

כ'האב צוגעשטעלט אויך אז דער בני ישראל ברענגט אין איינע פון די ערטער, אז אברהם אבינו האט געגעבן פאר די מלאכים צו עסן בשר בחלב, ווי אזוי ער האט עס געמעגט געבן פאר די מלאכים, ער האט הנאה געהאט, זאגט ער אז מצוות לאו ליהנות ניתנו.

רבינו: יא, אין די הנוכה תורות זאגט ער אזוי (מאמר ג' אות מ"א).[4]

הגרא"ש: יעצט אבער האב איך געפינען אויך אז דער אויסטראוצער אין איינע פון זיינע תשובות זאגט אויך אז ס'איז געווען פסח און ס'איז געווען סולת, ער ברענגט יענע גמרא פון סולת מיט קמח, זאגט ער אז אברהם אבינו האט מקיים געווען תשביתו ווייל ער האט זיי עס געגעבן צו עסן,

---

בדאיכא הנאת הגוף בהדי הנאת המצוה, ומכל מקום לא חשיב כהנאת הגוף כיון דאתי בהדי הנאת מצוה שלא ניתן להנאה, עיי"ש, מנא ליה לרבי עקיבא דתשביתו הוי מערב יום טוב, דלמא ביום טוב קאי ומבעיר החמץ לבשל בו אוכל נפש, ואף דחמץ בפסח אסור בהנאה מכל מקום מהיסק זה מותר ליהנות אף בתחילת הבערה, אחר שהוא מקיים המצות עשה דתשביתו בשריפה זו, ואף על פי שיש לו הנאת הגוף של בישול אוכל נפש בהדי קיום המצוה אכתי אמרינן ביה מצות לאו ליהנות ניתנו ושרי.

3 הנה הקשה בשער המלך (הל' יסוה"ת פ"ה ה"ח) על סברת המשנה למלך דמצות עשה שפיר יוצאים באכילה שלא כדרך הנאתן, מהא דפריך הירושלמי (חלה פ"ב ה"א, הובא בתוס' קידושין ל"ח. ד"ה אקרוב) בשעה שנכנסו ישראל לארץ ישראל אמאי לא אכלו מצה מתבואה של חדש, יבא העשה דבערב תאכלו מצות וידחה הל"ת דחדש עיי"ש, והשתא אי איתא דשלא כדרך הנאתן יוצא ידי חובת מצה, אם כן מה קשיא להירושלמי דליתי עשה דמצה ולידחי הל"ת דחדש, הא אפשר לקיים שניהם שיאכלו אותו שלא כדרך הנאתן, דקא מקיימי המ"ע והלא תעשה דחדש ליכא, אלא ודאי משמע דאינו יוצא ידי חובתו באכילה שלא כדרך עכ"ד.

וי"ל כשנקדים לבאר עיקר סברת המשנה למלך ושאר האחרונים שנקטו לחלק בין אכילת מצה ובין אכילת איסור, ולכאורה קשה ממה נפשך אי הוי שלא כדרך בכלל אכילה גם באיסור הוי לן להחשיבו לאכילה כדי לחייבו, ואי לא הוי בכלל אכילה האיך אפשר לצאת חובת המצוה באכילה כזו, והביאור לזה מבואר בתורת חיים (חולין ק"כ.) שכתב לחלק ביניהם, דבאכילת איסור אסרה תורה ההנאה מן האיסור, וכיון דאכלה שלא כדרכה ולא נהנה ממנה שוב לא הוי בכלל האיסור, אבל אצל אכילת מצוה לא תלה רחמנא אכילתה משום ההנאה שנימא דרק כדרך הנאתן הוי בכלל קיום המצוה, ואדרבה עשיית מצוה לאו בהנאה תליא מילתא דהלא קיי"ל (ר"ה כ"ח.) מצות לאו ליהנות ניתנו, ולכן אף באוכל שלא כדרכה ולא נהנה ממנה מכל מקום שפיר קיים המצוה באכילה זו עכ"ד. ולפי זה נמצא דהא דמחלקינן בין אכילת מצוה לאכילת איסור אינו אלא משום דקיי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו, אבל במצוה כזו דנקטינן בי' דליהנות ניתנה ליכא חילוק בין אכילת מצוה לאכילת איסור, כשאכל שלא כדרך אכילה לא יצא יד"ח המצוה.

והנה בטעמא דמילתא דאמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו כתב רש"י (ר"ה שם) דלא ניתנו להיות קיומם להם להנאה אלא לעול על צואריהם. וביאר בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ד ח"ב סי' קכ"ח) דהיינו משום דקבלו ישראל התורה על ידי כפי' שכפה עליהם ההר כגיגית (שבת פ"ח.) וכל דבר הבא בהכרח לא חשיב הנאה עיי"ש. ועל פי זה כתב בשו"ת אבני ציון (ח"ד סי' מ"ו) דהמצות שנצטוו קודם מתן תורה אמרינן בהו מצות ליהנות ניתנו, כיון דלא ניתנו על ידי כפי' עכ"ד. אמור מעתה שמצות קרבן פסח ואכילת מצה שנצטוו בני ישראל קודם שניתנה תורה ולא ניתנו בכפי', בהן אמרינן דמצות ליהנות ניתנו והאוכלן שלא כדרכן לא קיים המצוה, כי זה שיוצאין מ"ע באכילה שלא כדרך אינו אלא משום דלאו ליהנות ניתנו.

ולפי זה יתיישב היטב קושית השער המלך אהא שהקשה בירושלמי דאכילת מצה יהדה הל"ת דחדש הלא אפשר לקיים שניהם על ידי אכילה שלא כדרך, דעד כאן לא ס"ל להמשנה למלך דיוצאין מ"ע אף באכילה שלא כדרך אלא באותן מצות שניתנו בכפי' ולא ניתנו ליהנות, אבל אכילת מצה שניתנה קודם כפיית ההר ניתן ליהנות ואינו יוצא חובתו רק באכילה כדרך הנאה, ואי אפשר לקיים המצוה על ידי אכילה שלא כדרך.

4 וז"ל: הנה חקרו הקדמונים על מעשה דאברהם אבינו שהאכיל למלאכים בשר בחלב, והוא לא אכל כי קיים כל התורה (יומא כח:), והנה קשה הרי גם בישול אסור, ויש לומר שאחד מאנשיו שהיו גרים תושבים בישלו, ולא הוה גם כן בישול גוי, אבל קשה הרי גם בהנאה אסור והיאך האכיל למלאכים והנה נהנה, וכמדומה שיש מי שכתב דלא מיקרי הנאה, כיון שידע שהם מלאכים ואינם צריכים לאכילה, ואי קשיא הא קשיא לי', הרי מיקרי הנאה, שעשה כן כדי שיהא סגולה לקבל את התורה ולא יהא פתחון פה למלאכים לקטרג כמ"ש חז"ל, אם כן אין לך הנאה גדולה מזו, ויש לומר דהתורה ומצות לאו ליהנות ניתנו (עירובין לא.).

איז, ער האט געהאט א הנאה פון געבן א מענטש צו עסן, זאגט ער הכנסת אורחים איז א מצוה, און מצוות לאו ליהנות ניתנו.[5]

רבינו: ס׳איז זייער א אינטערסאנטע זאך, ווייל דאס איז א מחלוקת דער מחנה אפרים מיטן נתיבות, צי מען מעג געבן צדקה מיט א זאך וואס איז אסור בהנאה,[6] דאדט ביי פרוטה דרבי יוסף פרעגט מען (נדרים לג:).[7]

הגרא״ש: אבער דער אוסטראווצער זאגט אז אברהם אבינו האט געהאט אזא מין גוטן געפיל פון טוהן הכנסת אורחים וואלט ער נישט געמעגט, ווייל מצוות לאו ליהנות ניתנו נעמט נאר אראפ די מצוה, אבער די געפיל נישט, האב איך געפרעגט פארוואס צייכנט נישט צו דער אוסטראווצער דעם רשב״א,

רבינו: ער האט געדענקט לויטן ר״ן, ס׳איז דאך א מחלוקת דער רשב״א מיטן ר״ן.[8]

הגרא״ש: יא, אבער כ׳האב געזאגט אז דא וועט דער רשב״א מודה זיין, ווייל אברהם אבינו איז געווען קודם מתן תורה, און ער האט נישט געהאט דעם כפה עליהם הר כגיגית.

רבינו: יא. איך האב אמאל געזאגט מיט דעם בני יששכר, ער פרעגט פארוואס האט אברהם אבינו געגעבן פאר די מלאכים בשר בחלב, ער האט דאך הנאה פון די בשר בחלב, ווייל מ׳האט מקבל געווען די תורה דורכדעם, און בשר בחלב איז דאך אסור בהנאה, זאגט ער אז מצוות לאו ליהנות ניתנו (ר״ה כ״ח.).

תום׳ אין שבת (פה.) פרעגט די קשיא, די אידן האבן דאך געזאגט נעשה ונשמע, פארוואס האט אויסגעפעלט כפיית הר, יעדער מוטשעט׳זיך מיט די קשיא, נאר ס׳איז דא דער שואל ומשיב וואס זאגט אז מצוות לאו ליהנות ניתנו, פארוואס? ווייל מ׳האט געגעבן די תורה בכפיה, רש״י זאגט אין ראש השנה (דף כה. ד״ה לאו ליהנות ניתנו) דלא הוי קיומם הנאה, אלא לעול על צואריהם ניתנו, און דער שואל ומשיב זאגט ווייל מ׳האט געגעבן די תורה בכפיה. קומט אויס אז ווייל מ׳האט געגעבן די תורה בכפיה איז נולד געווארן דער דין פון מצוות לאו ליהנות ניתנו, האט אברהם אבינו נישט געטוהן א איסור מיט דעם וואס ער האט זיי געגעבן בשר בחלב, אבער וועט מ׳זעט ווען נישט די תורה בכפיה, וואלט געווען דעמאלטס די הלכה מצוות ליהנות ניתנו, וואלט מען ווען נישט געקענט געבן די תורה פאר כלל ישראל, ווייל אברהם אבינו וואלט הנאה געהאט פון די תורה, ס׳וואלט נישט געשטימט דער תירוץ פונעם בני יששכר.

---

5 עיין בס׳ מאיר עיני חכמים (מהדו״ק סי׳ מ״א אות י״ג) וז״ל: ובדרושי אמרתי לתרץ גירסת הספרים בבבא מציעא (דף פ״ו) כתיב קמח וכתיב סולת, הוא אמר קמח והיא אמרה סולת, אמר ר״י מכאן שאשה עיניה צרה באורחים. והוא תמוה, ולפנינו הגירסא להיפוך.

ונוכל לומר דהנה איתא במד״ר וכן כ׳ רש״י בחומש דהמלאכים היו אצל אאע״ה בפסח, והנה איתא באו״ח (סי׳ תנ״ג סעי׳ ד) ובשעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק. וכ׳ החק יעקב שמשמע דוקא קמח אבל סולת נקי אסור ליקח דהוי חמץ משום לתיתה, א״כ י״ל דמשו״ה אמר אאע״ה קמח, משום דקיים א״א כל התורה, ממילא לא הי יכול ליקח סתם סולת משום איסור חמץ.

אמנם לפימש״כ התוס׳ בפסחים (דף כ״ט) דמותר לשהות חמץ ע״מ לבערו, ולד׳ הבעל המאור דבאכילה מקיים תשביתו, שפיר הי יכול ליקח סולת ולא יעבור בב״י, כיון שישבית ע״י אכילת המלאכים.

אך י״ל דמ״מ לא היה יכול ליתן להמלאכים סולת, משום דחמץ אסור בהנאה ונתינה חשוב הנאה, אולם הא דנתינה חשוב הנאה, לכאורה הוא משום דמקיים מצות הכנסת אורחים, וא״כ לפי״מ דקיי״ל בר״ה (דף כ״ח) מצות לאו ליהנות ניתנו, דמצוה לא חשוב הנאה, שוב ל״ה נהנה כלל, ומותר ליתן לאורחים איסור הנאה.

אך י״ל דמלבד המצוה יש הנאה משום דטבע אדם טוב עין שנהנה במה שמטיב ומהנה לאחרים, ומשו״ה הי׳ אסור לא״א ליתן להאורחים חמץ בפסח דהוי נהנה מאיסורי הנאה.

א״כ א״ש דכל זה גבי אברהם אבינו דהיה בטבע טוב עין, אבל שרה אמרה סולת, כיון שאשה עיניה צרה באורחים, ממילא אין לה הנאה טבעית, רק בשביל המצוה, וזה לא חשוב הנאה, דמצות לאו ליהנות ניתנה, ע״כ היתה מותרת ליתן סולת לאורחים, ושפיר קאמר משום שהוא אמר קמח ולא סולת, משום דהוי חמץ, והיא אמרה סולת, שמעינן שאשה עיניה צרה באורחים, ושרה עשתה כנגד הטבע רק בשביל המצוה, ומצות לא ליהנות ניתנה, ומשום הכי היתה מותרת ליתן סולת, ודו״ק.

6 ידוע מחלוקת האחרונים במצות צדקה, שיטת המחנה אפרים (הל׳ זכיה הפקר סי׳ ד) מי שאסר נכסיו על עצמו, מותר ליתנם צדקה לעניים, דמצות לאו ליהנות ניתנו, והנתיבות (סי׳ ער״ח ביאורים סק״א) חולק עליו, דבמצות צדקה כיון שיש בה הנאת הגוף אסור, ולא אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, ע״ש. ולפי האמור יש להביא ראיה לשיטת המחנה אפרים, ממה שהאכיל אברהם אבינו בשר בחלב להאורחים, והרי בשר בחלב אסור בהנאה, ועל כרחך שגם במצות צדקה אמרינן מצות לאו להנות ניתנו.

7 היינו דלפי שיטת הרשב״א (שם) דהנאת הגוף בהדי מצוה מותר, משום דמצות לאו ליהנות ניתנו. מיושב שפיר הא דלא נחשב להנאה מה שנהנה פרוטה דרב יוסף, דהא אף בהנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן במצות לאו ליהנות ניתנו.

8 שיטת הרשב״א (נדרים טו: סד״ה ואמד רב כהנא) דהנאת הגוף בהדי מצוה מותר, משום דמצות לאו ליהנות ניתנו. אך הר״ן (שם ד״ה והא) חולק עליו, עיי״ש.

הגרא"ש: אהא, כדי ס'זאל ווערן די הלכה פון מצוות לאו ליהנות ניתנו, האט מען געמוזט כופה זיין.

רבינו: יא, כדי ס'זאל קענען ווערן א מתן תורה.

*

הגרא"ש: איך ברענג דא דעם שטיקל וואס דער רבי ברענגט (לב אהרן סוגיות עמ"ס פסחים ח"א עמ' רצ"ה אות ד') אויף די קשיא פון דעם מהר"ם מינץ (סי' ה') אז מ'זאל נישט עובר זיין אויף בל יראה וועגן כתותי מיכתת שיעוריהו.[9] און דער רבי זאגט דארט לפי די גמרא אין יבמות דף ק"ג ביי טומאה פון בגדי נגעים, אז מ'זאגט נישט כתותי מיכתת שיעוריהו, ווייל ס'שטייט דארטן 'בגד', אז די גמרא זאגט דארט אז ס'איז א חידוש, ומחידוש לא גמרינן, אבער באמת וואלט מען יא געקענט לערנען חמין פון טומאה לויטן מלא הרועים (ח"ב ערך חידוש אות ד') אז חידוש מחידוש ילפינן.[10] דאם איז תלוי אויב תשביתו איז אויך א חידוש. איך ברענג עם דא אינעם ספר.

האב איך געזאגט א בריסקער תירוץ – איך האב דאך געלערנט אין בריסקער ישיבה – אז לאמיר זאגן א מענטש וואלט געהאט חמץ און ער איז עובר אויף א כזית, דער שאגת ארי' (סי' פ"א) האלט אז חצי שיעור איז נישטא אויף בל יראה ובל ימצא.

רבינו: נאר ביי מידי דאכילה.[11]

הגרא"ש: ווייל ער זאגט אז ס'איז נישטא קיין חזי לאצטרופי, איז לאמיר זאגן אז ער האט א כזית און מ'נעמט אראפ א שטיקל, און ער האט יעצט צוויי האלבע, וואלט מען געקענט דאם מאכן?

רבינו: אז ס'איז צוטיילט אין העלפט, קען מען זאגן אז דער בית איז עם מצרף...

הגרא"ש: לאמיר זאגן אויב מ'נעמט עם ארויס פונעם בית, אבער כ'האב געזאגט אז מסתמא נישט, ווייל ברגע ס'איז שוין חל אויף די גאנצע שטיקל, וועט עם חל אויף די שטיקלעך אויך. זאג איך, רבי חיים בריסקער זאגט אינעם ספר אז כתותי מיכתת שיעוריהו ארבעט נאר אויף די שיעור, ס'נעמט נישט אוועק דער מציאות פון די זאך, ער זאגט וועגן א לחי וויל ס'האט נישט קיין שיעור...[12] זאג איך אזוי ברגע אז מ'צוטיילט עם, איז אפילו ס'איז נישטא קיין

---

9 הקשה בשו"ת מהר"ם מינץ (שם) [מכר בלב אהרן לעי' סי' רפ"ז] האיך עוברין על לאו דבל יראה, הלא בעינן שיעור כזית לעבור על בל יראה אבל בפחות מכזית אינו עובר עליו [וכדברי בית הלל (ביצה ז:)], אם כן כיון דקיי"ל דכל העומד לשרוף כשרוף דמי, אמרינן גם בחמץ שעומד להשרף דכתותי מיכתת שיעורי', ואין כאן שיעור כזית לעבור עליו בבל יראה עכ"ד, [וכן הקשה בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ח סי' פ"ו), ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ר"ו) ושד].

10 הנה בגמ' (יבמות ק"ג:) מבואר גבי בגדי נגעים אף על גב דמוחלטת ועומדת לשריפה לא אמרינן בה כתותי מיכתת שיעורי', כיון דכתיב (ויקרא י"ג נ"ה) ושרף את הבגד אפילו בשעת שריפה קרוי בגד, ומקשה הגמ' וליגמר מיני' לכל התורה דלא אמרינן כתותי מיכתת שיעורי', ומשני איסור מטומאה לא גמרינן, ופרש"י שהלכות טומאה חידוש הוא. ומבואר דהא דאמרינן בכל התורה כתותי מיכתת שיעורי' ולא ילפינן מבגדי נגעים דלא אמרינן כתותי מיכתת שיעורי' היינו משום דטומאה הוי דבר חידוש, ולפי זה נמצא דבשאר מילי דחידושא שפיר מצינו למילף בהו מנגעים דלא אמרינן כתותי מיכתת שיעורייהו, וכמו שצדד המלא הרועים (שם) דדבר חידוש מדבר חידוש גמרינן עיי"ש.

11 עיין שאגת ארי' (סימן פ"א) שהקשה לפי שיטת ר"י בתוס' (פסחים כ"ט ד"ה רב אשי) דהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהיה וכו', וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה, ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף עכ"ל. א"כ תקשה לך הא ברפ"ק (ביצה ז.) דתנן בש"א שאור בכזית וחמץ בכותבות, ובה"א זה וזה בכזית, ואמרינן דלענין אכילה כו"ע לא פליגי דזה וזה בכזית, כי פליגי לענין ביעור ע"כ. ויקשה מאי נפקא מינה בהא פלוגתא בכמה שיעורא דשאור לענין ביעור, כיון דלעולם אפילו בשיעורא רבה אין לוקין עליו, ולענין איסור אפילו בכל שהוא אסור מן התורה מדין חצי שיעור, דקיי"ל כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה, אלא ודאי ש"מ דבפחות מכשיעור אפילו איסורא גרידא ליכא, והשתא נפק"מ טובא בהאי שיעורא, (הייטו החידוש דלגבי לאו דבל יראה ובל ימצא ליכא איסורא רחצי שיעור) אם בכזית אסור או מותר.

וכתב הטעם דהא דח"ש אסור מה"ת, הוא משום דחזי לאיצטרופי איסורא קאכיל, וה"ט לא שייך אלא באיסור אכילה דקיי"ל אם אוכל כזית בכדי אכילת פרס מצטרף וחייב עליו וכו', נמצא האי כל שהוא שאכל כבר באיסורא אכל למפרע, דהא איהו מצטרף ומשלים לשיעור אכילה, אבל גבי בל יראה דאפילו אם ישלים לבתר זמן לשיעור כזית, אינו עובר אלא מכאן ולהבא, וכ"ז ששהה אצלו פחות מכזית ליכא איסורא כלל למפרע אפילו לבתר שהשלימו לכזית אינו עובר על שהיית פחות מכשיעור כלל דלשעבר, אלא על להבא משעה שהשלים לכשיעור, וכיון שא"א לעולם שיבוא לידי איסור על שהיי' זו של פחות מכשיעור לענין בל יראה למפרע לית לן בה וכו', עכ"ל בקצרה. דדין איסור דח"ש זהו רק כשיצטרף הפחות מכשיעור הזה לאח"כ לכשיעור לכשיעבור מתחילתו וכמו באכילה אז יש דין איסור של ח"ש אבל בל יראה לא יצטרף לכשיעור רק מכאן ולהבא וכשיהי' אז שיעור שלם אז יעבור בב"י, ולכן אינו חייב ואינו מצטרף השהיי' ראשונה של הח"ש.

12 עיין בחי' הגר"ח הלוי על הרמב"ם (פי"ו מהל' שבת הי"ד) דהרמב"ם פסק דמהני לחי בעצי אשירה, ובראב"ד תמה עליו דכתותי מכתת שיעורי, וביאר הגר"ח דכתותי מכתת שיעורי אינו דעצם הדבר חשיב כמי שאינו, אלא הגדר דהשיעור מכתת ובטל מיניה שיעוריה, ובמחיצות שבת יש לדון אם הוא דין בשיעור, או דאין דין בעצם המחיצות רק במקום, שגובה י' שבו יהא מוקף מחיצות, ומבאר בדעת הרמב"ם דסבר דאין דין במחיצות רק שהמקום יהא מוקף בגובה י', ובעצי אשירה המקום מוקף דלא איבד את מציאותו.

שיעור איז אויך דא א דין, וויבאלד ס׳איז שוין חל געווארן ס׳איז שוין איינמאל געווען א שיעור, דעמאלטס איז נישטא קיין כתותי מיכתת שיעוריהו.

רבינו: לויט די סברא וועט אויסקומען אז מ׳וועט מעגן מסכך זיין מיט סכך של עבודה זרה, וויל ס׳איז נישטא דער פראבלעם פון כתותי מיכתת שיעוריה,[13] דער נודע ביהודה (מהדו״ת חאו״ח סי׳ קל״ג) רעדט פון דעם, דער מנחת חינוך (מצוה שכ״ה סקי״ד) איז מסופק אין דעם.[14]

*

הגרא״ש: כ׳האב יעצט געזעהן אויך דעם צווייטן חלק (לב אהרן על סוגיות בממ׳ פסחים), כ׳האב געזעהן דארט דעם נייעם מפתח אויפן ערשטן חלק (שנדפס בחלק ב׳), אבער איך קען דעם ערשטן חלק בעסער ווי די צווייטע, כ׳האב עס אינגאנצן אדורך געלערנט.

איך האב געזאגט דעם גבאי׳ן פריער, איך פלעג רעדן אין לערנען אסאך מיט דער בעל מחבר פונעם ספר ׳עולת נדבה׳.

רבינו: אה, ר׳ ישעי׳ בראווער (הגאון ר׳ ישעי׳ צבי בראווער ז״ל, מח״ס עולת נדבה, שומע תפלה, עמוד התפלה, ועוד), ער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, א למדן.

הגרא״ש: און ער האט מיר געזעגבן דעם ערשטן מאל צו גיין קוקן אויפן אבני ציון דער סענפעטערר רב, נאכדעם האב איך געזעהן ווי דער רבי ברענגט כסדר די ידיעה׳דיגע זאכן פון סענפעטערר רב, ס׳איז ממש גאונות...

רבינו: יא, א שטארקער תלמיד חכם איז ער געווען, דער סענפעטערער רב.

הגרא״ש: ס׳איז דא א נייע דרוק פון ספר קצות החושן – איינער אין ירושלים האט עם איבער געדרוקט – ער ברענגט דארט אז ביים קאצקער רבי׳ן פאר תקיעת שופר האט מען אריינגעקוקט וואס ער האט געלערנט, האט מען געזעהן אז ער לערנט קצות החושן.[15]

כ׳האב געזעהן ביי די הקדמה ווי דער רבי ברענגט אז דער ישמח משה האט אמאל געזאגט א דרשה הושענא רבא, אויך אזוי קצות מיט פלפולים.[16]

---

13 דלפי יסוד ד׳ הגר״ח הנ״ל נמצא דאם מסכך בע״ז הטעונה שריפה הסוכה כשירה, דאין שיעור לסכך, דהא שיעור סוכה הוא בגודל הסוכה כדי שיהא ראשו ורובו ושולחנו בסוכה.

14 דמסתפק שם כשעושה סכך בע״ז דהוא דבר העומד לשריפה האם הוי כסכך פסול או כאויר, ונפק״מ אי פוסל בג׳ טפחים או בד׳ טפחים, וכן נפקא מינא אי מצטרף לפחות מג׳ טפחים אויר לפסול את הסוכה, וכן נפק״מ לענין דופן עקומה, דבאויר לא אמרי׳ דופן עקומה, ואין להוכיח מהא דמכסין דם בעפר של עיר הנדחת משום דהתם אפשר לכסות נמי באפר.

15 עיי׳ בס׳ אשכבתיה דרבי (על הגאון הסטייפלער ז״ל עמ׳ קל״ו) שפעם סיפר שהרבי מקאצק היה לומד קצות החושן לפני התקיעות, באמרו שזוהי תורת אמת.

ועיי׳ בס׳ מיכאל באחת (עמ׳ קצ״ד) מהגאון המפו׳ רבי מיכאל אליעזר פארשלעגער ז״ל תלמידו המובהק של הגאון בעל האבני נזר זצ״ל, שכתב מכתב להאדמו״ר בעל השם משמואל זצ״ל וכותב לו שרבו (הלא הוא אביו של השם משמואל) בעל האבני נזר ז״ל (שהיה חתנו של הרה״ק מקאצק) העריץ מאוד את ספר ׳קצות החושן׳, והיה אומר שהוא מקנא את היהודי הזה שמראה האיך להשתמש בראשון...

אגב, עיי׳ בס׳ מרביצי התורה בעולם החסידות (ח״א עמ׳ קמ״ח) מביא שהאדמו״ר בעל הקדושת ציון מבאבוב זצ״ל הי״ד היה חוזר משמו של זקינו הק׳ מצאנז זי״ע ״בשילמד בחור בעיון הרבה ש״ך וקצות החושן זוהי סגולה ליראת שמים״, ע״ש.

וכן סיפר כ״ק הגה״צ רבי משה האלברשטאם זי״ל חבר הבי״צ בירושת״ו שזקינו הק׳ מצאנז זיע״א אמר, שידוע הדבר שכל אדם בהגיעו לעולם האמת שואלים אותו אם עסקת בתורה, ואם יאמר בעולם העליון שהוא עסק ולמד בספר קצות החושן, זה יקל עליו ביום הדין.

16 עי׳ בס׳ תהלה למשה, פ״א חל הושענא רבא ביום א׳, ומרן הישמח משה ישב בסעודה שלישית שלפני הו״ר ודרש פלפול ארוך בדבר הלכה עמוקה, וסיים היוצא לנו מזה כי יחיד ורבים הלכה כרבים והקב״ה יחיד ואין יחידות כמוהו ואנחנו הרבים ע״כ הלכה כמותינו שאנחנו גוזרים ופוסקים על כלל ישראל כל טוב. נכדו מרן הייטב לב כשסיפר עובדא זו הוסיף כי היה אז פלא גדול בעיני הרואים הלא עת כזו שעתא דרעווא דרעוין בפרט לפני כניסת יום הקדוש של הו״ר לא עת לפלפולים אלא לדברי מוסר וכבושים כאשר דרכו בקודש של אותו צדיק תמיד, ובמוצש״ק סיפר מרן הישמח משה לנכדו מרן הייטב לב עובדא מהפני יהושע שסמוך לפטירתו ראו שפתותיו מרחשין, ושאלוהו על כך, והשיב שהיה לו פעם וויכוח גדול עם לומדי עירו ולא הודה להם, עכשיו אני שומע שכיבדו אותו בדרשה בעולם העליון, לכן הוא מכין את עצמו לדרשה להגיד למעלה שוב פעם את דעתו בוויכוח הנ״ל, וסיים מרן הישמח משה, דע לך כשיבוא משיח צדקנו במהרה ויכבדו אותי בדרשה, לא אבוש לומר דרוש זה שאמרתי היום בשלש סעודות, ואז הבין הייטב לב כי לא פלפול בעלמא היה אלא הכנה לקראת ביאת משיח צדקינו, ובד בבד הכנה לקראת קדושת היום הבא. ועי׳ בס׳ דברי יואל (מועדים הלק ו׳) בדרושים לפורים (דרוש נ״ג) שמזכירו בקצרה. [ועי׳ עוד בהקדמת מרן שליט״א לספרו לב אהרן על סוגיות חלק א׳ ענין זה גם בשם זקינו מרן הגה״ק בעל דברי חיים ז״ל, (עיי״ש בעמוד ג׳ מהקדמה)]

רבינו: קוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא...

הגרא"ש: דער זכות התורה איז מכפר.

הגרא"ש הציג את בניו וחתניו שנתלוו אליו

הגרא"ש: איך האב געוואלט הערן עפעס א ווארט פון רבי'ן, כ'האב א שוהל און כ'וויל דארט איבער זאגן עפעס וואס דער רבי האט מיר געזאגט.

רבינו: כ'האב דעם יו"ט געטראכט, אז דער אויבערשטער האט מעניש געווען די מצריים, איז דא וואס פרעגן פארוואס איז געקומען א עונש פאר די מצריים אויך אויף די מחשבה וואס זיי האבן געטראכט שלעכטס צו טוהן פאר די אידן, דער תרגום זאגט אויפן פסוק (שמות יח יא) כי בדבר אשר זדו עליהן 'די חשיבי מצראי,'[17] אפילו זיי האבן נאר געטראכט האט מען זיי מעניש געווען.

איז דא א ווארט אין נועם אלימלך אין פרשת נשא וואס זאגט אז מחשבה איז טעם כעיקר,[18] און טעם כעיקר לערנט מען ארוים פון 'משרת' ביי נזיר מיט א קל וחומר, דער רשב"א זאגט (תוה"א ב"ד ש"א) אז ביי טעם כעיקר קומט נישט קיין מלקות וויל אין עונשין מן הדין, איז לכאורה אויב ס'איז נאר געווען א מחשבה און טעם איז כעיקר, איז דאך אין עונשין מן הדין.[19]

נאר ס'איז דא דריי טעמים פארוואס אין עונשין מן הדין, דער מהרש"א זאגט (סנהדרין סד:) וויל דער עונש איז א כפרה און אפשר פאר דעם איז עם נישט קיין כפרה.[20] דער צוויי'טער טעם איז, וויל אפשר איז דא א פירכא אויפן קל וחומר (הליכות עולם שער ד פ"ב אות י"ב, וכ"כ הקרבן אהרן פ"ב חלק י"ג).[21] און דער דריטער טעם איז, אז דאם איז א מידה אין די תורה אז אין עונשין מן הדין.[22]

אויך דעם דריטן טעם שטייט אין ישמח משה (פ' דברים) אז ביי א בן נח איז נישטא די מידה פון אין עונשין מן הדין, דאם גייט אהן נאר ביי א איד. די אנדערע טעמים איז יא דא אפילו ביי א בן נח, אבער בידי שמים איז נישטא די אנדערע טעמים אויך נישט, וויל בידי שמים דער אויבערשטער וויסט אז ס'איז יא א כפרה, און דער אויבערשטער וויסט אז ס'איז נישטא קיין פירכא, במילא קומט אוים האט מען זיי געקענט מעניש זיין, אפילו איך זאג אין עונשין מן הדין, ביי א בן נח בידי שמים איז לכו"ע עונשין מן הדין,[23] במילא האט מען זיי געקענט מעניש זיין אויך די מחשבה.

---

17 וז"ל התרגום אונקלס (שם): ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למידן ית ישראל ביה דנינון.

18 בספה"ק נועם אלימלך (פ' נשא) כתב לפרש ע"ד העבודה, מה שאמרו בגמרא חד אמר לטעם כעיקר וחד אמר להיתר מצטרף לאיסור, דהיינו שחצי זית היתר וחצי זית איסור מצטרפין, ונראה שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ואחד רמז בדבריו הקדושים דבר אחד והשני דבר אחר, חד אמר כי טע"ם היינו הסתכלות איסור חלילה או איזה מחשבה והרהור רע חלילה, הוא כעיק"ר עבירה גופה, וצריך לשמור עצמו מאד בזה כמו מהעיקר עבירה, וחד אמר להיתר מצטרף לאיסור, דהנה עיקר מניעת האדם מעבדות הבורא הוא עסק הפרנסה, שקשה מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף ורובם נכשלים חלילה בעסק משא ומתן שצריך ליזהר מאד בזה, וכולי האי ואולי, וזהו חצי זית איסור וחצי זית היתר מצטרפין, דהיינו שקצת עושה באמונה לפעמים ולפעמים להיפך ח"ו, אז גם ההיתר נבלע באיסור חלילה, עכדה"ק.

19 כ"כ הרשב"א (שם) בשם הראב"ד דאין לוקין על טעם כעיקר כיון דרבנן ילפי לה בקל וחומר מנזיר, ואין מזהירין מן הדין (מכות ה:) עיי"ש.

20 כ"כ המהרש"א (שם) לתת טעם אהא דאמרינן בכל דוכתא דאין עונשין מן הדין, אף על גב דקל וחומר מדה היא בתורה, מכל מקום אין לדון כן לענין עונש, שהרי בכל קל וחומר חמור הלמד מן המלמד, ואם כן נימא דזה שעשה עבירה החמורה, אינו מתכפר בעונש המפורש בקלה ממנה, עכ"ד.

21 כ"כ בהליכות עולם (שם) דהיינו משום שהקל וחומר ניתן לידרש מעצמו, וכיון שהוא מסור לסברא פעמים שאדם טועה ודן קל וחומר פריכא ולאו אדעתין, הילכך אין עונשין מן הדין עיי"ש, וכן כתב הקרבן אהרן (מדות אהרן פ"ב חלק י"ג) וז"ל והטעם בזה לפי דעתי הוא מפני שהקל וחומר הוא היקש שכלי ולפעמים יש לו פירכא, ולזה ניחוש תמיד שמא קל וחומר פריכא הוא ונעלם ממנו מה שיש קולא או חומרא אשר בזה נוכל לסתור אותו, ולזה די לנו שנלמד ממנו האיסור אבל לא לענוש בעבורו לא מיתה ולא מלקות עכ"ד. ועיין בגינת וורדים להפרי מגדים (כלל א) ובלקח טוב (כלל ב) באורך.

22 כתב בתורת חסד (כלל ל"ג, הובא בבית האוצר כלל נ"ו אות ח) דהא דאין מזהירין מן הדין היינו לפי מה דאמרינן בגמ' (מכות י"ג) דלאו הניתק לעשה וגם לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליהן, משום דבעינן דומיא דלאו דחסימה (שהוא כתוב אצל פרשת מלקות, רש"י), וכמו כן יש לומר דבעינן דומיא דלאו דחסימה בזה שמפורש איסורו בהדיא בקרא, וכל איסור שאינו מפורש בהדיא אלא ילפינן לה מן הדין כיון דאינו דומה ללאו דחסימה אין לוקין עליו עכ"ד.

23 וז"ל שם עה"פ (דברים ב ט) ויאמר ד' אל משה אל תצר את מואב וגו' וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות, אלא נשא משה קל וחומר בעצמו, אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה תורה (במדבר כה יז) צרור את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן, אמר לו הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן (ב"ק דף ל"ח ע"ב). והקשה הפרשת דרכים על מה שאמר נשא משה קל וחומר בעצמו כו', הא קיימא לן (סנהדרין נ"ד ע"א) אין עונשין מן הדין. עוד יש לי לדקדק מי לא סגי אם הוי אמר נשא משה קל וחומר, ולענין מאי הוסיף לומר בעצמו. והנ"ל בזה דהא דקיימא לן אין עונשין מן הדין, יש על זה ג' טעמים. א'

הגרא"ש: אויך אז ס'איז נישטא קיין רוב, ביי א גוי איז דאך נישטא דער דין פון רוב.

ס'שטייט דאך אז ווען מ'איז געקומען צו קריעת ים סוף האט דער ים געזעהן די ברייתא דרבי ישמעאל.[24]

רבינו: יא, אה, קומט אויס אזוי, ווייל משרת לערנט מען ארויס פון א קל וחומר, במילא זאגט מען דאך טעם כעיקר וואם דאם לערנט מען ארויס מיט א קל וחומר פון נזיר, אויב אזוי קומט דאך א עונש אפילו אויף די מחשבה פון די מצריים.

הגרא"ש: אנדערע זאגן ביי מיתה בידי שמים, זיי האבן געקענט טוהן תשובה, ס'איז דאך דא א גאנצע רעדע דערוועגן ווייל ס'האט געדארפט זיין קם ליה בדרבה מיניה.

רבינו: יא, דאם פרעגט מען דאך, דער פרשת דרכים (דרוש ה') פרעגט אזוי.[25]

הגרא"ש: יא, דער פרשת דרכים פרעגט ס'זאל זיין קם ליה בדרבה מיניה, זאגט ער אז ביי מיתה בידי שמים איז נישטא קיין קם ליה בדרבה מיניה, אבער ביי א גוי קען זיין וואלט יא געווען...

רבינו: דאם איז א מחלוקת רש"י און תוס' צי ביי א גוי זאגט מען קם ליה בדרבה מיניה.[26]

הגרא"ש: דער אור החיים הק' אין פרשת וישלח רעדט אויך פון דעם...[27]

דהמדה כן מסורה הלכה למשה מסיני. ב' מפני שהוא חמור, לא ניחא ליה דתהוי ליה כפרה בעונש הקל. ג' דקל וחומר הוא היקש שכלי, ואולי המצא תמצא בו איזה טעות או פירכא, (עיין בספר גינת ורדים כלל ג'). ונפקא מינה דלטעם הא' בבן נח עונשין מן הדין, דהלכה למשה מסיני אינו רק בישראל. וכמו כן טעם הב' לא שייך בנכרי, על פי מ"ש העיקרים דמהדין היה ראוי להיות העונש נצחי בלי תכלית, רק דזה הוא מכח חסד דהוי זמני, עיין שם. והנה נתבאר בגמרא ברכות (דף כ' ע"ב) דהשי"ת נושא פנים לישראל, משום שהם מדקדקים עד כוית כו', אם כן לעכו"ם אין נשיאות פנים, והבן. אך טעם הג' דהוא היקש שכלי, איתא נמי בבן נח. והנה זה משה אדונינו דידעינו מה היה לו, כמ"ש (בפרשת בלק ד"ה במסכת סנהדרין פ"ב ע"א) לפרש קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא, על פי מה ששמעתי הטעם דמשה בעצמו לא עשה זאת, לפי שמשה הוא עצם התורה, והא דבועל ארמית קנאין פוגעין בו הוא הלכה ואין מורין כן, אם כן זה לא הוי בחינת עצם התורה דאין מורין כן, על כן לא היה משה יכול לקיים הלכה זו, והבן ועיין שם בארוכה. ואם כן הוא נתעצם בעצמות התורה ואין בו חשש טעות, דעל כן לא מצינו בו טעות רק בשעה שבא לכלל כעס, דאז באותו רגע ירד מהמדריגה, וכמו שפירשו כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו (תהלים קו לג), והבן.

24 כן איתא במדרש (פליאה) היה ראה וינס (תהלים קיד ג) מה ראה ראה ברייתא דר' ישמעאל. והובא בספר מאמר מרדכי.

25 הקשה בפרשת דרכים (שם) היאך דן הקב"ה את המצריים במיתה ומטון, דרכוש מצרים היה בשכר עבודה כדאיתא בסנהדרין (דף צא.), והלא קי"ל (כתובות ל.) אין אדם מת ומשלם משום דקם ליה בדרבה מיניה.

ובפרשת דרכים (דרוש כו) כתב בפשיטות שהאומות העולם שהצירו לישראל חייבים במיתה ומטון, משום דישראל קודש הם כדכתיב (ירמיה ב, ג) קודש ישראל לה', וכתבו התוס' (פסחים כט: ד"ה מאן) דבהקדש אמרינן מת ומשלם, עכ"ד. (וכן הביא בייטב פנים דורש טוב אות ה' בשם הקדושת יו"ט ובדברי יואל פ' בא עמוד שי"א ועד בכמה מקומות).

ובייטב פנים (דורש טוב אות כח) כתב לתרץ על פי המבואר בגמרא (בבא מציעא צא.) דהא דלא אמרינן לוקה ומשלם, היינו דוקא בדיני אדם פטור, ואכתי איכא חיוב לשלם לצאת ידי שמים, ואי תפס לא מפקינן מיניה, (עי"ש ברש"י ד"ה אמר רבא), ואם כן ודאי בדיני אדם היו המצריים פטורין מתשלומין מכח דקם ליה בדרבה מיניה, אך אכתי היו חייבים לשלם בידי שמים שכר עבודה, ועל כן אמר ה' (שמות יא ב) וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב, וכיון שבא לידם בשאלה הוה ליה תפיסה, ואי תפס לא מפקינן מיניה כיון דאיכא על המצרים חיוב לשלם בידי שמים.

עוד כתב שם בייטב פנים כי מיד כשאמר (שמות א י) הבה נתחכמה לו וגו', וחשבו מחשבה להרע לישראל להמעיטו לענותו ולצערו, נתחייבו מיתה על המחשבה לבד בלא מעשה, דבבן נח מחשבה רעה מצטרפה למעשה כמ"ש התוס' (קידושין לט: ד"ה מחשבה), ועל מעשה העבודה חייבין בתשלומין, כי אפילו אם לא היה מחשבתם להרע לצערם כי אם לצורכם מגיע להם שכר כעבד, אם כן כיון שהיה הפסק בין האמירה והמחשבה ובין המעשה, כמ"ש (סוטה יא:) בתחילה בפה רק, תו לא הוי באים כאחת, דחיוב מיתה קדים על המחשבה הקודמת, וחיוב ממון על המעשה שאחר זה, הגם שאז גם כן היו חייבים מיתה על המחשבה כלא חשיב, כיון שכבר יש חיוב מיתה מקודם, עיי"ש בדבריו הנחמדים.

26 הנה בדבר זה נחלקו רש"י ותוס' (עירובין ס"ב.) דדעת רש"י דגם בבן אמרינן קם לי' בדרבה מיניה ואינו משלם, וכן הביאו תוס' בעבודה זרה (ע"א: ד"ה ב"נ) בשם רש"י, ותוס' חלקו על זה, ועיין שם בריטב"א (עירובין שם ד"ה היו), ועיין עוד ביבמות (דף מ"ז:) ובסנהדרין (דף נ"ז.) כתב ג"כ רש"י [ד"ה צערא] כן דבן נח נהרג בפחות משוה פרוטה, דלא ניתן להשבון דקים ליה בדרבה מיניה, ורק בישראל כתיב עשה דוהשיב ולא בבן נח, ותוס' (עירובין שם ד"ה ב"נ) הקשה דבבעין אף בישראל לא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה בנטל לא, וא"כ איכא עשה דוהשיב, ועיין קצות החושן (סימן שנ"א סק"ג) דאף בנטל דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה מכל מקום עשה דוהשיב ליכא.

ועיין בשו"ת חתם סופר (חו"מ סימן צ"א) דתלוי במה שנסתפק הרמ"א בתשובות (סימן י) אי בן נח חייב על כל הדינים של ישראל או של עכו"ם, [ובתומים (סימן ק"י סק"ג) דקים ליה בדרבה מיניה ילפינן (עיין מכות י"ג) מכדי רשעתו (כי תצא כ"ה, ב), ואי חייב בדיני ישראל קאי כדי רשעתו גם על בן נח ואמרינן קים ליה בדרבה מיניה, ואי לא חייב בדיני ישראל ואין לו חלק בתורה לא קאי כדי רשעתו אבן נח ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה. ועיין עוד בספר עטרת חכמים (בסוגיא דאונקלי דף י"ג. ד"ה ובדברי), ועיין עוד במנחת חינוך (מצוה מ"ט אות כ"ו) אי חייבי מיתות שוגגין פטורין בבן נח.

27 עיי"ש מה שכתב עה"פ (בראשית לה, כו) בני יעקב באו על החללים ויבוזו העיר אשר טמאו אחותם, בני יעקב באו וגו' פירוש כולן יחד, נתכוון

*

רבינו: ס׳גייפעלט אייך דער דרך?

הגרא״ש: יא, אזוי ווי כ׳האב פריער געזאגט אז מיר שטאמען פון ווארקער חסידים, דארט האט מען געזאגט אביסל אויף דעם דרך.

רבינו: אין פויילן האט מען ליב געהאט אזעלבע פלפולים.

הגרא״ש: מיין טאטע האט געלערנט אין ליטווישע ישיבות, ער איז געווען א פליט פון די מלחמה.

מיין זיידע איז געווען ביי די מלחמה צוזאמען מיטן סאדאוואנער רב.[28] (הגה״צ ר׳ יחזקיאל ישראל סעקולא ז״ל).

רבינו: יא, כ׳האב אים געקענט דער סאדאוואנער רב.

הגרא״ש: ער פלעגט זאגן אז דער סאטמארער רבי האט געשיקט איינעם צו בארגן פון אים דעם ספר ישמח ישראל נאך די מלחמה.

רבינו: יא, ער האט עם פון אים געבארגט, ס׳איז געווען ווען דער פעטער ז״ל איז געווען אין שטארען בספרינגפ (מקום שהותו של מרן רבינו ז״ל כמה שבועות בחדשי הקיץ מדי שנה בשנה עד שנת תשכ״ז לפ״ק) און דער סאדאוואנער רב איז אויך דארט געווען, און דער פעטער האט אים געבעטן ער זאל אים בארגן די ספרים ישמח ישראל. ער האט אים אויך געגעבן פינעף הונדערט דאלער אז ער זאל איבער דרוקן דעם ישמח ישראל. אזוי האט ער פארציילט.

הגרא״ש: מיין סנדק איז געווען דער ראדזינער רבי פון בארא פארק (הגה״צ רבי יהודה ליינער ז״ל),[29] מיין פעטער איז געווען א איידעם ביי אים, מיינע קאזינ׳ס זאגן, אז דער רבי ז״ל איז געקומען צום ראדזינער רבי׳ן ממש די לעצטע צוויי וואכן, ס׳איז געווען זומער תשכ״ד, ער איז אים געקומען מבקר חולה זיין אין בארא פארק.

מוה״ר שמואל הכהן פריעדמאן, משב״ק: אין זיין ספר איז דא א תשובה ווי ער שרייבט זיך מיטן רבי׳ן ז״ל אין לערנען אין א דבר הלכה.

הגרא״ש: יא, ס׳איז דא פון אים א ספר תפארת ירוחם – וואס די אייניקלעך האבן ארויס געגעבן פון אים – ס׳איז טאקע דא די תשובה דארט. אבער מ׳האט געריידט פריער פון שעראן ספרינגפ, איך וויים אז דער רבי פלעגט זיין מיט אים אין שעראן ספרינגפ און שמועסן מיט אים אסאך אין לערנען.

איך זאג אלץ פאר מיינע קינדער, אז דער ישמח ישראל ברענגט פון זיין טאטן דער אלטער אלכסנדר רבי׳ן (הרה״ק רבי יחיאל ז״ל), אז זיין רבי ר׳ יצחק ווארקער איז אוועק אחרון של פסח, און די לעצטע ווערטער וואס ער האט געזאגט צו זיין תלמיד רבי יחיאל פון אלכסנדר (אביו של הישמח ישראל ז״ל), ער האט זיך געקערט צו אים און געזאגט: ׳די גרעסטע טהרה איז גמרא מיט תוספות׳. אזוי האט געזאגט רבי יצחק ווארקער וואס ער איז געווען דער גרויסער אוהב ישראל... דער ישמח ישראל ברענגט עם אין עטליכע ערטער.[30]

רבינו: ׳גמרא׳ איז מלשון ׳גומרא׳, גחלי אש, כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש, מנצח זיין דעם יצר הרע, אין ביעור חמץ אלא שריפה, פונעם חיד״א שטייט אזוי. (בספרו שמחת הרגל).

מ׳זאגט נאך פון רבי שלמה קארלינער, אז גמרא איז פונעם לשון ׳גומרא דאשא׳,[31] אז מ׳לערנט תורה פעלט נישט אויס קיין שבירה ביי א כלי חרס.[32]

הכתוב לומר טעם ביזת כל נכסי העיר וגו׳, כי נוגע הבושת לכולן וצריך שיטלו כנגד בושת כל אחד, וכמו שכתב הרמב״ם פ״ב מהלכות נערה בתולה (ה״ה) וז״ל רואין בית דין מעלתו ומעלתה ושמין כמה ממון ראוי לאביה ולמשפחתה ליתן ולא יארע להן דבר זה מאדם זה וכמוהו חייב לשלם ע״כ, והאחים בכלל המשפחה, לזה נתקבצו יחד לערוך שיעור הראוי לבושת כולן ויבוזו את כל העיר, ואין כדי בה לערך בושתם ולקחו הכל לזכות יעקב אביהן, כי לו נוגע והגם שדנו בהם משפט מות לא אמרינן בבני נח קים ליה בדרבה מיניה.

28 הי׳ מגזע צדיקי וחסידי אלכסנדר, ואחר המלחמה תקע אהלו בבארא פארק והסתופף הרבה בצל קדשו של רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל.

29 האדמו״ר מראדזין ז״ל בנו של הגה״צ רבי אברהם יהושע העשיל ז״ל מח״ס ליקוטי דברי תורה, שהי׳ אחיו של הגה״צ רבי גרשון חנוך העניך ז״ל בעל ״סדרי טהרות״ בעל התכלת.

30 וזה לשונו (פרשת תצא): ...וכמו״ש אדמו״ר הזקן מווארקא זצללה״ה זי״ע, דבוריו האחרונים קודם פטירתו לאאמו״ר זצללה״ה בזה הלשון, דיא גמרא איז די גרעסטע טהרה... עיי״ש.

31 עי׳ בס׳ שמע שלמה פ׳ ואתחנן, וז״ל שם: למה נקרא גמרא שהוא לשון גומרא דאשא וכו׳, ובהמשך כתב שם: הקדושה של הגמרא גדולה מאוד והוא מלשון גומר״א פירוש גחלת, והוא שורף כל הקליפות המבדילים בינו לבין קונו ית״ש, עי״ש.

32 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מה שביאר מרן רבינו שליט״א בזה בתוד״ק אצל סעודת רעוא דרעווין שב״ק פר׳ כי תצא שנת תש״פ העעל״ט: ....דהנה מבואר בספרי קודש (של״ה הקדוש פ׳ נשא) שהאדם הוא עפר מן האדמה, ודינו ככלי חרס שאם נטמא או יש בו בליעת איסור אין לו תקנה אלא בשבירה. אך איתא בגמרא (פסחים ל׳.) אמר רב קדירות בפסח ישברו, ומפרש דמיירי בקדירה של חרס, ובגמרא (שם ל׳:) מבואר, דאי מלייה גומרי שפיר דמי. ולפי זה י״ל כי בעת שיש בנפש האדם בליעת איסור ח״ו, אז אין לו תקנה אלא בשבירה ח״ו, ויסורין ממרקין עוונותיו של אדם (ברכות ה׳.), אך הלא התורה הקדושה נמשלה לאש (תענית ז׳.), וכל דבריהם כגחלי אש (אבות פ״ב מ״ו). ומתאמרא משמיה דהרה״ק רבי שלמה מקארלין זללה״ה (הובא בבית אהרן בסדר היום) כי גמרא הוא מלשון

הגרא"ש: איך בין אויך א אייניקל פונעם וואלאווער דיין רבי שלום לאנדא, מיין זיידע האט געהייסן רבי נפתלי טייכמאן, זיין מאמע איז געווען דעם עדלינער רב'ס שוועסטער.

רבינו: דער עדעלינער רב (כ"ק הגה"צ ר' ישראל אברהם אלטר לאנדא ז"ל הי"ד מחס"ש שו"ת בית ישראל ושא"ס) איז געווען א זוהן פונעם וואלאווער דיין רבי שלום.[33]

הגרא"ש: יא, ס'איז געווען דריי זוהן, רבי בנימין לאנדא (הגאון רבי בנימין זאב לאנדא ז"ל אב"ד מיהאלי), ס'איז געווען אויך אן אייניקל דער חוסטער דיין רבי נפתלי לאנדא.

רבינו: יא. אין קליינוואַרדיין איז אויך געווען א ברודער רבי משה הערש.[34]

הגרא"ש: יא, ער איז געווען דער דריטער ברודער.

דער עדעלינער רב איז געווען א איידעם ביי רבי ישעי'לע קערעסטירער. ס'לעבט נאך איין זוהן פון אים, אונזער"ס א קאזין (הרה"ח הישיש ר' ישעי' שלום ז"ל, שבחל"ח ביום כ"ה מנחם אב שנת תשפ"ב לפ"ק).

אזוי אז כ'האב פון יענעם חלק אויך... זכות אבות האט מיר עומד געווען, ברוך ה'.

ושאל רבינו: איר זענט געקומען ספעציעל ארוים קיין קרית יואל?

הגרא"ש: יא, פארוואס נישט? כ'האב געוואלט קומען, פשוט איך שפיר א ספעציעלע נאנטקייט, טאקע דורך די ספרים.

יעצט לעצטנס האב איך אנגעהויבן צו זאגן שיעורים אין א כולל אין וויליאמסבורג, ס'הייסט כולל זלאטשוב, דער מנהל הכולל הייסט אויך לאנדא.

רבינו: יא, ער הייסט ר' שלום לאנדא, איך קען אים.

הגרא"ש: יא, אבער ער איז נישט קיין משפחה מיט אונז, פון מיינע זיידעם.

איך זאג אייך מאל א וואך דארט א שיעור קבוע. דארטן ווילן זיי הערן מער בריסקער זאכן, נישט מיינע פלפולים.

אין מיין ספר אויף ערבי פסחים האב איך געברענגט מער בריסקער תורות, אויף די ד' כוסות וכדו'.

דער סטייפלער דער קהלות יעקב (קידושין סי' מ') ברענגט אין א ארט אז אויב מצוות לאו ליהנות ניתנו ווי דער רשב"א, וואלט מען נישט געדארפט האבן עשה דוחה לא תעשה אויף מצה, ווייל אויב ס'איז מצוות לאו ליהנות ניתנו און דער איסור אכילה איז אלעמאל תלוי אין הנאה, ווייל שלא כדרך הנאה...[35]

רבינו: ס'איז נישט תלוי אין הנאה, ווייל אפילו מ'האט נישט הנאה געהאט, הייסט עס נישט...

הגרא"ש: ער פרעגט עס פאר א קשיא אויף תוס' דארט אין קידושין (דף לח. ד"ה אקרוב) וואס זאגט עשה דוחה לא תעשה לויטן ירושלמי (הלה פ"ב פ"א).

האב איך געזאגט אויב אזוי וואס איז די גאנצע תיאבון ביי מצה, אויב לפי ווי ער פארשטייט אז ס'איז נישטא קיין מקום צו האבן הנאה פון די מצה, איז אויב אזוי ווי קענען די חז"ל זאגן מ'זאל נישט עסן ערב פסח מצה כדי מ'זאל קענען בייאכט עסן די מצה מיט הנאה, מ'קען דאך נישט עסן מיט הנאה....

האב איך געזאגט אז לויטן סענפעטערער רב איז זייער גוט וויל מצה איז אנדערש.

רבינו: יא, ווייל מצה איז דאך קודם מתן תורה.

הגרא"ש: האב איך געזאגט, אבער פסח שני איז נאך מתן תורה, קומט דאך אויס אז פסח שני האט מען יא יענע

גומרא דאשא. ולכן אם חלילה נאסר האדם על ידי בליעת איסור, והוא עוסק בתורה מן השפה ולחוץ חוי הסיקו מבחוץ ואינו מועיל, אבל אם עוסק בתוה"ק בדחילו ורחימו בעיון ובפנימיות הלב שתהא התורה נבללת בגופו, ואינו רק משפה לחוץ, אלא מלייה גומרי דהוי כמו הסיקו בפנים, אז מהני הגעלה וליבון אפילו על בלי חרס, ואין צריך שבירה דהיינו יסורים ומכאובים.

וזה יתבאר מה שכתב בבעל הטורים אתם נצבים היום, כמו ויתיצבו בתחתית ההר, כי במתן תורה כתיב וההר בוער באש, ואמרו חז"ל דהתורה נתנה באש, ועל ידי זה יש בתורה כח של אש שיהיה הסיקו מבפנים, ומעתה על ידי שהאדם עוסק בתורה בעיון ולא מן השפה ולחוץ רק נכנס בפנימיותו, מעתה אע"פ שחטא ונבלע בו איסור אין צורך לשבירה ביסורים ועגמת נפש, כי התוה"ק מכשרתו מכל בליעת איסור.

33 בספרי הגה"צ מעדעלין [שי' ל' אחר המלחמה ע"י התנו הגה"צ בעל שו"ת דברי שלום מאודווארי] נדפס העתק (קאפי) מכתב היתר הוראה (הורמנא) מהגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל ט"ב ז"ל אבד"ק וואלאווע בעל היטב איטיב שכתב להגה"צ מעדעלין ז"ל בנו של הגה"צ הדומ"ץ רבי שלו' לאנדא ז"ל.

34 הגאון רבי משה צבי לאנדא ז"ל דומ"ץ בקליינוואַרדיין, מחבר ספרי 'כבוד מלכים', 'שלחן מלכים', 'לב מלכים', 'מבשר שלום' ועוד, בהלכה ואגדה, נפ' ב' דחוהמ"פ תש"א לפ"ק.

35 עיי' בקהילות יעקב (קידושין סי' מ' אות ח) וז"ל: ובילדותי פלפלתי לשיטת הרשב"א ז"ל שהובא בהר"ן ז"ל (נדרים דף י"ו) דגם בדאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו ושרי, א"כ אי נימא דכל איסורי אכילה ועריות הוא מחמת ההנאה [ולא שעצם המעשה אסורה], הי' ראוי להתיר במקום קיום מצוה בלא טעמא דעדל"ת, דהא במקום מצוה לא מחשבא הנאה, ואפילו בדאיכא הנאת הגוף להרשב"א ז"ל, והרי מבואר בכל הסוגיות דיבמות דא"א להתיר יבמה דחיי"ל אלא מדין עדל"ת, וכן בירושלמי שהביאו התוס' (דף ל"ח) דאמרו עדל"ת גבי מצה של חדש, ותירצו דאין עשה דלפני הדיבור דוחה ל"ת דאחר הדבור, ואכתי לישתרי מטעם מצוות לאו ליהנות ניתנו, אלא על כרחך מוכח שעצם המעשה אסור, ואינו בגדר איסור הנאה, ויש לפלפל, ע"ש.

סברא, קען מען זאגן אז דאס זענען די צוויי דעות אין תוס׳ ערבי פסחים אויב די משנה רעדט וועגן פסח שני אויך (פסחים צט: ד״ה ערב פסחים).[36]

ומסר לרבינו את קובץ ספרו ׳אש תמיד׳ עה״ת סדר ויקרא

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן איר זאלט עס קענען דרוקן מיט סייעתא דשמיא.

הגרא״ש: רבי יוסף ענגיל שרייבט אין אפאר בריוון אז ער האט תלמידים דורך זיין ספר. דער רבי זאל וויסן, דעם רבי׳נס ספר קומט אן אין אלע עקן ממש, איך באקום אמאל בריוון מיט זאכן פון דעם ספר, פון איבעראל.

רבינו: כ׳זעה דאך אזוי..., אז איך קען אייך נישט און איר זאגט איר זענט עוסק דערין...

הגרא״ש: ס׳איז דא א איד הרב ישראל יצחק קאלמאנאוויטש פון בני ברק, א גרויסער ת״ח, יארן צוריק האט ער ארוים געגעבן א ספר (אהלי ישועה) אויף פרק הכונס און המניח אין בבא קמא, וועו כ׳בין געווען א מגיד שיעור אין תורה תמימה האב איך געזאגט פאר די בחורים יעדן שטיקל דארטן, ממש אדורך געטוהן, כ׳בין אמאל צוגעגאנגען ביי א התונה, און כ׳האב אים געזאגט ׳איך שפיר ממש אז כ׳האב געלערנט ביי דעם ראש ישיבה׳, כ׳האב אים באמת קיינמאל נישט געזהן, כ׳האב אים געזאגט אז איך האב אדורך געטוהן דעם ספר, מ׳קען האב א קשר דורכ׳ן ספר, ווייל דער ספר איז דאך דער רצון, דער מוח, פון דעם מענטש, דער מחבר.

רבינו: דער פעטער ז״ל האט אמאל געזאגט, מ׳האט אים געפרעגט וועו ער האט געשריבן אויפן שער בלאט פונעם ויואל משה ׳בזכות אבותי ורבותי הקדושים׳ וועם ער האט געמיינט, ווער איז דאס ׳רבותי׳, האט ער געזאגט אז דאס איז דער חתם סופר מיטן דברי חיים.[37]

ער איז געווען אזוי דבוק אין זיי, און אין זייערע ספרים, במילא האט ער געשפירט ער קען שרייבן ׳רבותי׳.

רבינו העניק לו ספרו לב אהרן דרושים חלק בראשית

הגרא״ש: די לב אהרן אויף אגדה האט מען מיר געקויפט פאר א מתנה.

רבינו: דארט איז עס נישט קיין פלפול, ס׳איז בדרך אגדה.

הגרא״ש: כ׳בין דאך אין א שוהל, דארף מען זאגן אביסל אגדה אויך, ס׳דארף זיין שוה לכל נפש, כ׳פראביר עס צו מאכן צוזאמען, אבער אמאל דארף מען אנדערש, מ׳דארף אמאל אויך דברי כבושין אלע סארט זאכן.

כ׳האב פונקט געזאגט ביי נעילת החג אז מ׳האט געבערענגט אמאל דעם ראגאטשובער גאון (הגאון האדיר רבי יוסף ראוזין ז״ל בעל צפנת פענח) אלס יונגל צום שפת אמת, און ער האט געערעדט ממש געוואלדיגע זאכן פון זכרון ארוים,[38] האט דער שפת אמת געזאגט אז דער בחור איז אפגעהיטן אין שמירת עינים, האט מען געפרעגט דעם שפת אמת וואס האט עם מיט שמירת עינים, אז ער האט אדורך געערעדט אזוי כל התורה כולה.

האט ער געזאגט, אזא מין געדענקען, אזא זכרון, איז נאר א סגולה, און די סגולה אויף געדענקען תורה וואס ס׳שטייט אין די תורה, איז ׳ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם למען תזכרו׳, האט דער שפת אמת געזאגט די דברי תורה וואס ער זאגט מוז זיין א אפגעהיטענע תורה.

רבינו: יא, מי שישנו בשמיר״ה ישנו בזכיר״ה (ברכות נ:).

הגרא״ש: האב איך געזאגט אז ס׳איז נישט נאר פשוט שמירת עינים, נאר לא תתורו אחרי ׳לבבכם׳ ואחרי ׳עיניכם׳, א מענטש קען נישט נאר זארגן וועגן זיך, ער זעהט ׳זיינע׳ אויגן און ׳זיין׳ לב, אז א מענטש וויל האבן די סגולה צו געדענקען תורה, דארף ער מרבה זיין תורה און קדושה פאר אנדערע מענטשן דעמאלטס האט ער די סגולה פון למען תזכרו...

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל האבן הרחבת הדעת און הצלחה מ׳זאל קענען דרוקן גוטע ספרים. הצלחה אין הרבצת התורה אין חידושי תורה און אין אלע ענינים, מיט געזונט און מיט אלעם גוטן.

הגרא״ש: אמן, דער רבי זאל מיך אינזונען האבן, כ׳וויל מיך מזכיר זיין לטובה, אהרן שלמה בן פעשא.

כ׳האף דער רבי וועט אריין קוקן אינעם ספר, ס׳וועט מיר זיין א זכי׳. וועו ס׳וועט ארוים קומען אויף ויקרא וועל איך עם אי״ה צוברענגען.

וביקר רבינו לבניו וחתניו שנתלוו אתו להצלחה ונחת וכט״ס ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

---

36 זה לשון התוס׳ שם (צט:): ערב פסחים. אי גרסינן ערבי ניחא ואי גרסינן ערב ה״ק ערב ששוחטין בו פסחים א״נ ערב פסח ראשון ושני, ע״כ.

37 ועי׳ בס׳ ומשה היה רועה (ה״א עמ׳ ר״ח) מה שאמר רבינו הבר״מ ז״ל לא׳ המקורבים ששאל אותו על מי התכוון בשכתב בשער ספרו ברך משה ״בהמלת ה׳ עלי ביזכות אבותי ורבותי״, ענה לו רבינו: מרן דודי רבינו ז״ל כשכתב כן בשער ספרו הק׳ ויואל משה, התכון בזה על מרן החתם סופר ז״ל ומרן הדברי חיים ז״ל״, והנה כי כן התכון מרן ז״ל לומר בזה שהוא הלך בדרכי דודו הק׳ בזה.

38 יש לציין כי ביקודו של הגאון אצל בעל ה״שפת אמת״ זצ״ל מוזכרת גם במכתב מאת הגאון מבעזדין רבי צבי חנוך הכהן לעווין זצ״ל בו הוא כותב להגאון מראאנאטשאוו ז״ל בזה״ל: ״מגודל אהבה לכבוד גאונו אשר בוער בקרבי מאז ראיתיו בגור אצל כ״ק מו״ח זצ״ל (השפת אמת), וגם אשר שמעתי שמעו הטוב מזקני הרב ר׳ יחיאל פישל זצ״ל (המכתב הובא בקובץ כרם שלמה סיון שנת תשפ״ו עמ׳ כ״ג).

בס"ד

סידורו של שבת

שב"ק פרשת תצוה, שבת של שמחה

בצל הקודש של
כ"ק מרן רבינו שליט"א

בהיכל בית מדרשינו הגדול

פה ווילי אסבורג יצ"ו

זמן הלקת הנרות 5:25

תפלת מנחה וקבלת שבת

בשעה 6:10

(45 מינט אחר זמן הדלקת)

אמירת גוט שבת
לכ"ק מרן רבינו שליט"א

מדרום לצפון בהיכל ביהמ"ד

עריכת שלחן הטדור

בשעה 9:45

בהיכל בית המדרש הגדול

תהלים שב"ק בבוקר

בשעה 7:15

שחרית יום שב"ק

בשעה 9:15

קידושא רבה אחר התפלה
מוזן לכל הקהל הקדוש

לרגל שמחת עלי' לתורה

מנחה וסעודה שלישית

בשעה 6:10

(45 מינט אחר זמן הדלקת)

וזכנו לקבל שבת"ת מתוך רוב שמחה"ה

בברכת שבתא שבא

הנהלת הקהלה

בס"ד

מזלא טבא וגדיא יאה

י עלה י בוא אחזולינו להאירה, בדסק יוס"ף ד' עליכם בזמרה ובשירה, כי זהרש טוב מרדכי' ליהודי מ
ו נהדה ו מתוך בתוך עם ישמה ובדבה, יוס"ף הוא השליט, והמשביר לאנ"ש הבחירה, מעשי תקפו גדלתו מרדכי' ויק ד
ס פרוא ס סניף מחזיק האחידה, נקבצו לאחדות ולהחל ביחה יוס"ף המשחרה, כי גדול מרדכי' בבית המלך מאו ד
ע ק"ק ע רוסה מצודתם בגבורה, בדיח התיכון ויכלכל יוס"ף בתקידה, רצוי לוהב אותו האיש מרדכי

ה וא הגבר כ הן התמך ה מקים עול ן תקן אחיעזר
כ וללי כוכבי אור ה משרסמים דסאטמאר ן דבן ופטרוז א יש המעש

היא פטרוז וכוחזק, דאי עמוד התעוד, האי איש הכמעש, האי רוח חדים
דדידע הרבני הגדיד הנכבד והכפואר רודצ"ש

יוסף מרדכי כהנא

מוה"ר שליט"א

מייסד ופטרוז כוללי טוכבי אור דסאטמאר
עמוד התעוד ושותף בהיכל לב אהרן הכפואר
לכבודו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לרגל השמחה הגדולה אשר במיזו
בהולדת בתו למז"ט

הכלים נפלה לנו, אשר הגדיל לעשות עמנו, להללו אשר
בחר בנו, ככל את העדן מעת התחלת מלאכת הבנוי עומד
לעמינו כמלאך האומר נדל, אשרי לו ואשרי חלקו!

ה שי"ת ימ כתר ד גדלתו ויאמצתו כ להתים ל רוות רב נחת ל ראות הצלחה ב מעש
ידיו N ושר במעלליו ה עושר יכבוד בתו ל וחה וברכה ן חלצו יהיה
הוסדות החזקות התורה יגן בעדו להודשע בכל מילי דמיטיב בתר"א ונתר"א כל הימים

היכל התורה
היכל לב אהרן
בביהמ"ד ה חקדו זיואר מרפ"ד מאטמאר
מאטסטסעיר יע"ו

התהלת היכל לב אהרן